

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Pěstounská péče dětí se sluchovým postižením

Bakalářská práce

Autor: Tereza Dörreová

Studijní program: B0923P240001 Sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Forma: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph. D.

Hradec Králové 2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Dörreová

Studium: F20BP0123

Studijní program: B0923P240001 Sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Název bakalářské práce: **Pěstounská péče dětí se sluchovým postižením**

Název bakalářské práce AJ: Foster care of hearing impaired children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude zaměřena na problematiku pěstounské péče dětí se sluchovým postižením. V teoretické části bude věnována pozornost problematice pěstounské péče v kontextu náhradní rodinné péče. K realizaci výzkumné části bude zvolena kvalitativní metoda a technika případové studie, která bude zkoumat, jak je systém připraven na neslyšící.

MUKNŠNÁBLOVÁ, M. 2014. Péče o dítě s postižením sluchu. Praha: Grada. ZEZULOVÁ, D. 2012. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál. PŮSTOVÁ, Z. 1997. Psychomotorický vývoj sluchově postižených dětí v předškolním věku. Praha: Septima. HENDL, J. REMR, J. 2017. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál.

Zadávací pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Miroslav Kappl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.6.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 12. 4. 2023

Tereza Dörreová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. et. Mgr. Radce Janebové, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce, ochotu, cenné rady, důležité připomínky, a především energii a veškerý čas, který věnovala konzultacím této práce.

Poděkování náleží také pěstounské rodině a tlumočnici, která se zúčastnila mého rozhovoru a výzkumného šetření.

Anotace

DÖRREOVÁ, Tereza. Pěstounská péče dětí se sluchovým postižením. Hradec Králové, 2023. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta (Ústav sociální práce). Vedoucí práce: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Bakalářská práce se zaměřuje na proces zprostředkované pěstounské péče žadatelů se sluchovým postižením v kontextu náhradní rodinné péče. Popsán je především proces posuzování vhodných žadatelů a státní instituce, které se podílí na zprostředkování dětí do náhradní rodinné péče. Popsány jsou základní existující druhy pěstounské péče a jejich zásadní rozdíly. Práce je vztahována vzhledem k sluchovému postižení žadatelů a vymezena je kultura sluchově postižených, komunikační systémy a sluchové bariéry na straně osob zařazených do evidence žadatelů o pěstounskou péči. Výzkumná část práce obsahuje kvalitativní rozhovor a techniku případové studie realizovanou pomocí rozhovoru s pěstounskou rodinou, která disponuje sluchovým postižením a mapuje připravenost systému na neslyšící žadatele o pěstounskou péči. Celá práce se opírá o řadu zákonů, které definují druhy náhradní rodinné péče, systém poskytovaných dávek a jejich nároky. Závěrem jsou shrnuty a okomentovány výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: Náhradní rodinná péče, zprostředkovaná pěstounská péče, proces přípravy a posuzování žadatelů, komunikační bariéry, kultura sluchově postižených osob

Anotation

DÖRREOVÁ, Tereza. Foster care of hearing impaired children. Hradec Králové, 2023. Bachelor thesis. Univerzita Hradec Králové, Faculty of Philosophy (Institut of social work). Supervisor: Mgr. et. Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

The bachelor's thesis focuses on the process of mediated foster care of hearing impaired applicants in the context of substitute family care. The process of assessing suitable applicants and state institutions involved in placing children in substitute family care is described above all. The basic existing types of foster care and their fundamental differences are described. The work is related to the hearing impairment of the applicants, and the culture of the hearing impaired, communication systems and hearing barriers on the part of persons included in the register of applicants for foster care are defined. The research part of the work contains a qualitative interview and a case study technique realized by means of an interview with a hearing impaired foster family and maps the readiness of the system for deaf applicants for foster care. The entire work is based on a number of laws that define the types of substitute family care, the system of benefits provided and their claims. In conclusion, the results of the research investigation are summarized and commented.

Keywords: Substitute family care, mediated foster care, process of preparation and assessment of applicants, communication barriers, culture of hearing impaired people.

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
Úvod	10
1 Cíl práce a nástin metodiky zpracování	12
2 Teoretická část	14
2.1 Systém náhradní rodinné péče v České republice	15
2.2 Druhy náhradní rodinné péče	16
2.3 Proces přípravy, posuzování žadatelů a zprostředkování dítěte krajským úřadem a oddělením SPOD.	19
3 Pěstounská péče	25
3.1 Druhy pěstounské péče	25
3.2 Zprostředkovaná a nezprostředkovaná pěstounská péče	30
3.3 Osoba pěstouna	31
3.4 Systém dávek poskytovaných pěstounům se sluchovým postižením	35
4 Kultura osob se sluchovým postižením	39
4.1 Specifika komunikace a vybrané komunikační systémy neslyšících osob	43
4.2 Bariéry sluchově postižených pěstounů a dětí při zprostředkování pěstounské péče	47
4.3 Shrnutí teoretické části	50
5 Metodická část	52
5.1 Formulace výzkumných cílů	52
5.2 Výzkumná strategie	53
5.3 Transformace dílčích cílů do výzkumných nástrojů	56
5.4 Výzkumný soubor	61
5.5 Způsob zpracování získaných dat a informací	63
5.6 Reflexe rizik spojených s výzkumem	64
6 Popis a interpretace dosažených výsledků výzkumného šetření	67
6.1 DCV 1: Zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny	67
6.2 DCV 2: Popsat fungování systému pěstounské péče při zprostředkování dítěte z perspektivy neslyšících pěstounů neslyšících dětí.	73
6.3 DCV 3: Navrhnout na základě nalezených nefunkčností systému opatření, která povedou ke změně systému pěstounské péče neslyšících pěstounů neslyšících dětí.	78
7 Shrnutí výsledků	82
Závěry, diskuse a doporučení	86

Bibliografie	91
Seznam obrázků.....	94
Seznam tabulek	94
Seznam příloh	94

Seznam použitých zkratk

NRP – Náhradní rodinná péče

PP – Pěstounská péče

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu

ZDVOP – Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

ZSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Sb. – sbírka zákonů

RL – rodný list

Bio. – biologičtí

KHK – Královéhradecký kraj

DCV – dílčí výzkumný cíl

Úvod

Téma náhradní rodinné péče mě provázelo od střední školy, kdy pro mě právě oblast věnující se dětem, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, byla velice zajímavá a chtěla jsem se o této formě dozvídat stále více informací. Mé myšlenky mě vedli k tomu, jak vlastně taková péče funguje, jaké kroky jsou potřeba podniknout k tomu, aby se někdo mohl stát náhradním rodičem. Na základě spousty otázek, které se mi časem rodily v hlavě, jsem si zvolila a vypracovala téma náhradní rodinné péče již ve své maturitní práci. Po čase absolvovaných praxí v rámci vysokoškolského studia jsem se aktivně zajímala o předměty vztahující se k rodině, rodinnému zázemí dětí a přechod dětí do náhradní rodinné péče. Praxe vztahující se ke studiu mě zavedla do organizace působící v Královéhradeckém kraji, která pomáhá na cestě životem nejen dětem, které se dostanou do jedné z forem náhradní rodinné péče, ale také samotným náhradním rodičům, kteří se musí často vypořádat s odlišnou výchovou svěřených dětí a také jejich velmi náročnou minulostí. Tato organizace mi předala podrobnější vhled do dané problematiky, a především novou informaci a to, že spolupracují také s pěstounskými rodinami, které mají v péči dítě se sluchovým postižením a oni sami jsou neslyšící. Skupina neslyšících osob, které žádají nebo mají dítě v náhradní rodinné péči mě zaujala.

Nejvíce mě zajímá, jaké to je pro neslyšící žadatele, chystat se na přijetí dítěte se sluchovou vadou do své rodiny, můj zájem se orientoval především na složitost komunikace se státními institucemi a provázejícími službami vzhledem k sluchovému postižení v rámci celého procesu příprav. Zároveň jsem časem zjistila, že tomuto tématu se nikdo konkrétně nevěnoval a existující literatura se zaměřuje na klasickou náhradní rodinnou péči především pro slyšící žadatele anebo na žadatele o dítě se zdravotním handicapem, ale pro neslyšící náhradní rodiče a konkrétně pěstouny nebyli dostupné žádné literární prameny, které by jim pomohli s přípravou na pěstounskou péči, které by je připravili na složitost výchovy a komunikace se svěřeným dítětem se sluchovou vadou. Toto zjištění pro mě bylo zásadní motivací pro zvolení tohoto tématu a také samozřejmě pocit opomíjení skupiny žadatelů se sluchovým postižením. Používané metodiky a brožury jsou velkým přínosem pro slyšící žadatele, ale podle mého názoru se zásadně jejich obsah odlišuje od reality, kdy se jedná o péči neslyšících osob. Z těchto důvodů jsem si zvolila toto téma

bakalářské práce a ráda bych přispěla k možnému vytvoření metodického doporučení nebo krátké informační brožury pro práci s pěstouny se sluchovým postižením při jejich přípravách na pěstounskou péči.

V teoretické části práce vycházím především z autorů, které popisují druhy pěstounské péče, požadavky vůči žadatelům a orgány veřejné správy, které spolupracují s žadateli na procesu příprav k pěstounské péči, jedná se především o autorku Hanu Pazlarovou, z které vycházím nejčastěji a jsem za to, že její obsah knihy nejlépe vystihuje dané oblasti, s kterými se ze své praxe ztotožňuji, dále vycházím především z knihy Dobrý pěstoun, kterou vytvořila asociace poskytovatelé sociálních služeb pracující s rodinami v náhradní rodinné péči a s žadateli o její druhy. Z hlediska kapitol věnujících se sluchovému postižení čerpám převážně z knihy Martiny Muknšnáblové, která se věnuje sluchovému postižení převážně u dětí a dále z literatury Kateřiny Hádkové, která dokázala komplexně ve své knize popsat sluchové postižení, jeho druhy a druhy komunikace těchto osob a také návaznost na služby poskytované sluchově postiženým. Nadále se převážná část práce opírá o platné zákony a vyhlášky, naprosto primárním zdrojem mé práce je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a především jeho druhá část, kde je vložen dříve existující zákon o rodině. Z hlediska sluchově postižených osob čerpám ze zákona č. 428/2003 Sb., o znakové řeči. V teoretické části vnímám jako složitost napojit dané oblasti na sebe a popisovat komplexně sluchové postižení žadatelů o pěstounskou péči, protože žádný z dostupných autorů tuto problematiku nezahrnuje ve svých vydaných publikacích.

1 Cíl práce a nástin metodiky zpracování

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, **jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounských rodin, kvalitu funkce systému a navrhnout opatření vedoucí ke změně systému.**

Tento hlavní cíl bude rozpracován do třech dílčích cílů, které se nadále budou dělit do nižších úrovní. Prostřednictvím prvního dílčího cíle chci zjistit, jak probíhal proces trajektorie přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny. Bude se tedy jednat o oblasti spárování a zprostředkování dítěte s vhodnými žadateli, hodnocení a důležitost procesu příprav a vzdělávání při žádosti o pěstounskou péči. Následující druhý dílčí cíl se bude věnovat zjištění, jak neslyšící pěstouni vnímají funkčnost či nefunkčnost systému při zprostředkování pěstounské péče. Zde mě bude zajímat oblast využívaných tlumočnických služeb, oblast spolupráce s oddělením sociálně-právní ochrany dětí a hodnocení finančního zajištění pěstounů se sluchovým postižením v rámci vybraných poskytovaných dávek. V posledním dílčím cíli budu zjišťovat a zároveň navrhnout pomocí prvních dvou dílčích cílů změny v systémovém ukotvení pěstounské péče z mého pohledu a zároveň z pohledu navrhovaných změn pěstounů se sluchovým postižením. Zmíněný hlavní cíl spolu s dílčími cíli jsou zvoleny z důvodu nedostatečného zájmu státního systému a organizací o danou problematiku v oblastech zprostředkování, párování a celého procesu příprav na pěstounskou péči neslyšících pěstounů, kteří ve zmíněných oblastech nejsou nikterak zohledňováni a je s nimi zacházeno stejně jako se slyšícími žadateli, ačkoli se potýkají se značnými problémy v mluvené a psané komunikaci, která z mého pohledu velice ovlivňuje celý proces příprav, vzdělávání a komunikaci s jednotlivými institucemi zapojenými do zprostředkování pěstounské péče.

Z hlediska dostupné literatury a zpracovávaných metodik nejsou dostupné pro pěstouny se sluchovým postižením podrobnější informace o oblastech, které souvisí s přípravou na pěstounskou péči. Mám za to, že následná interpretace dosažených výsledků z výzkumného šetření by mohla být využitelná pro sepsání metodiky nebo brožury jednak pro žadatele o pěstounskou péči, kteří se potýkají se sluchovou vadou a také pro pracovníky OSPOD či dalších organizací pracující s těmito žadateli, vznikl by tedy jakýsi přehled o tom, v jakých oblastech vidí pěstouni se sluchovým postižením úskalí, jaké změny by uvítali a co by jim ulehčilo celou přípravu na PP. V jednotlivých kapitolách teoretické části se budu věnovat systému náhradní rodinné

péči, především zásadním rozdílem forem pěstounské péče a příprav na ni a nadále budu popisovat kontext sluchového postižení, a to tedy základní rozdíly od mluveného českého jazyka, zásadní komunikační bariéry sluchově postižených osob a využitelnost tlumočnicka. Veškeré kapitoly teoretické části se promítají do výše zmíněných cílů práce a jednotlivé oblasti jsou dotazovány v rámci tazatelských otázek.

Výzkumná část bakalářské bude zpracována pomocí kvalitativní výzkumné strategie a použita bude technika případové studie, z důvodu malého množství dostupných pěstounských rodin se sluchovým postižením v Královéhradeckém kraji a také z důvodu proniknutí hlouběji do problematiky z jejich pohledu. K realizovanému kvalitativnímu výzkumu bude využit polostrukturovaný rozhovor, který bude rozdělen celkem do 20 tazatelských otázek. Na závěr této práce budou interpretovány výsledky z výzkumného šetření, které budou obsahovat možné návrhy změn využitelné pro praxi v oblasti sluchově postižených žadatelů o pěstounskou péči.

2 Teoretická část

V teoretické části mé bakalářské práce se věnuji z počátku systémovému ukotvení náhradní rodinné péče, které je důležité vymezit z hlediska pochopení navazujících kapitol. Jedná se tedy především o komplexní popis rozdílů mezi jednotlivými druhy náhradní rodinné péče, vymezení dětí, které se dostávají do náhradní rodinné péče a v této souvislosti jsou vymezeny zákony č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákon č. 89/2012 Sb., občanské právo, kterými je povinnost se při řešení této problematiky řídit. V navazující podkapitole je věnována pozornost procesu zprostředkování a párování dítěte s vhodnými žadateli a jejich posuzování vhodnosti. Dále jsou popsány instituce, které jsou zapojeny do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Ve třetí kapitole se věnuji podrobnějšímu vymezení pěstounské péči, která je hlavním tématem této práce. V dalších podkapitolách popisují druhy pěstounské péče a jejich zásadní rozdíly a věnuji se také vlastnostem osob žádajících o pěstounskou péči a jejich motivaci k podání žádosti. V poslední podkapitole se věnuji finančnímu zabezpečení pěstounů, a to tedy systému poskytovaných dávek, kde vzhledem k tématu této práce se orientuji na vybrané dávky, které využívají pěstouni se sluchovým postižením (příspěvek při pěstounské péči, příspěvek na péči a invalidní důchod). V následující čtvrté poslední kapitole teoretické části popisují kulturu neslyšících osob, do které bývají zařazeny a je součástí jejich života a stručně se zabývám postižením sluchu, v navazující podkapitole vymezují specifika komunikace neslyšících osob a jejich využívání a vybrané komunikační systémy, věnuji se především psané a mluvené formě českého jazyka a jeho tlumočení do jazyka znakového. Poslední podkapitola věnující se sluchovému postižení se zabývá bariérami sluchově postižených osob při žádosti o pěstounskou péči. Tato podkapitola vychází převážně z mé absolvované praxe a je tedy sepisována z hlediska mého úhlu pohledu a postřehů s pomocí předcházejících kapitol věnujících se kultuře neslyšících osob, zabývá se tedy shrnutím zásadních problémů, které se dějí anebo mohou nastat u sluchově postižených žadatelů o pěstounskou péči.

2.1 Systém náhradní rodinné péče v České republice

V této kapitole bude popsán systém náhradní rodinné péče tzn. v jakých případech je pro děti vhodná náhradní rodinná péče, jakými zákony se řídí, kdo vyhledává a páruje děti s vhodnými náhradními rodiči. Vzhledem k cíli práce, který se zaměřuje na jeden z druhů náhradní rodinné péče, kterým je pěstounská péče, je důležité objasnit jasné odlišnosti, které se váží k pěstounské péči oproti ostatním možným druhům NRP. Je důležité uvědomit si pěstounskou péči v kontextu náhradní rodinné péče, její realizaci, posuzování žadatelů a celý proces, který podstupují žadatelé, kteří žádají o pěstounskou péči. Objasnění systémového ukotvení pěstounské péče nás později může zavést k zamyšlení nad případnými systémovými změnami, které se budou vázat k později zmíněnému poslednímu cíli práce, který by měl upozornit na nefunkčnost systému v této oblasti.

Náhradní rodinná péče (dále NRP) vznikla s cílem omezit počty dětí, které by byly umisťovány do ústavní výchovy, a to především do dětských domovů, zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc a diagnostických ústavů. V naprosté většině se jedná o takzvaně sociálně osiřelé děti, které byly odebrány ze své biologické rodiny nebo ji musely opustit ačkoli mají alespoň jednoho z rodičů, ale ti se o ně nemohou, nechtějí nebo neumí postarat. Po procesu posuzování příbuzné osoby, která by se o dítě mohla postarat, přichází hledání osob, které dítě nezná a které jsou ochotny a schopny dítě přijmout do své rodiny. Účelem NRP je především poskytnout sociálně osiřelým dětem přechodnou či dlouhodobou péči, která by se co nejvíce podobala běžně funkční rodině. Běžně funkční rodina (NRP) má vždy přednost před umisťováním dětí do ústavní výchovy. Náhradní rodinná péče přináší dětem šanci na nový začátek, novou životní kapitolu, nový domov plný lásky, podpory a mnohdy dokáže pomoci velmi zraněným duším, které sociálně osiřelé děti v mnoha případech mají. Děti, které přichází do NRP jsou velmi zranitelné a za svůj život si často prošly situacemi od fyzického a psychického týrání až po zneužívání a silné zanedbávání (Dobrá, 2018).

Základními právními předpisy, kterými se musí NRP řídit je **zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. ve znění zákona č. 401/2012 Sb.** a na něj navazující další metodická doporučení MPSV č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o

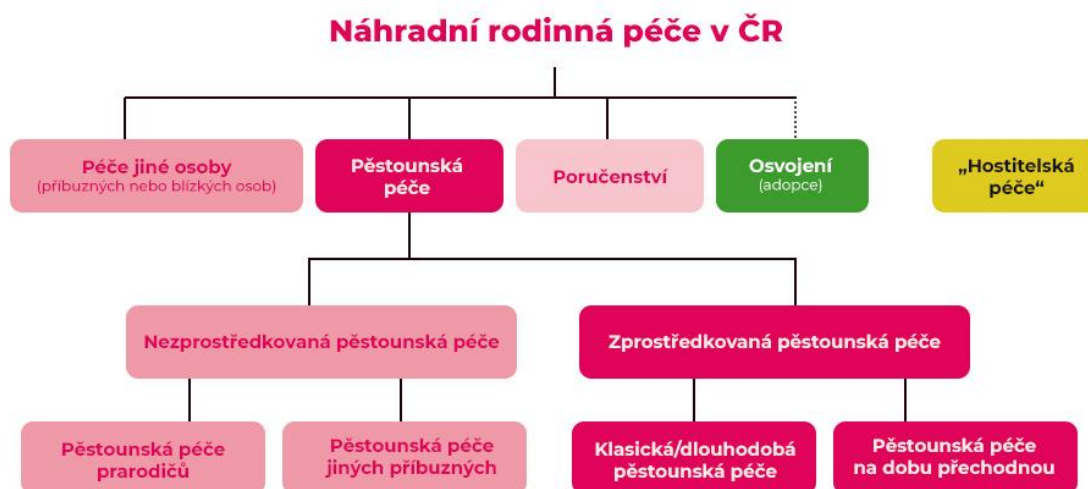
zprostředkování náhradní rodinné péče a doporučení MPSV č. 8/2009 k postupům a cílům psychologického vyšetření žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči. Další právním předpisem věnující se NRP je **Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.**, do jehož druhé části bylo po jeho novelizaci přidáno rodinné právo. Doplnujícím právním předpisem je také **Úmluva o právech dítěte**, která říká, že dětství a dítě má nárok na zvláštní péči, ochranu a pomoc. V zájmu plného a harmonického rozvoje dítěte je vyrůstat v rodinném prostředí, tedy v atmosféře štěstí, lásky a vzájemného porozumění. NRP se řídí také **zákonem o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb. a Správním řádem č. 500/2004 Sb.** (Dobrá, 2018)

Dle Zákona o sociálně-právní ochraně dětí (359/1999 Sb.) se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje především na **tzv. šestkové děti dle § 6** a jsou to děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Jedná se o skutečnosti, které přetrvávají po takovou dobu, nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou a mohou být příčinou nepříznivého vývoje. Zprostředkování osvojení (dále adopce) a pěstounské péče spočívá ve vyhledávání dětí dle § 2 odst. 2, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení; ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny nebo osvojiteli; odborná příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny; dále spočívá ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává; a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

2.2 Druhy náhradní rodinné péče

Tato podkapitola se zaměřuje na druhy NRP, které budou postupně stručně popsány a zvýšená pozornost bude v dalších kapitolách přisuzována především samotné pěstounské péči, na kterou se práce zaměřuje. Objasním tedy základní odlišnosti od dalších dostupných druhů náhradní rodinné péče.

Obr. 1 Systém náhradní rodinné péče v České republice

Zdroj: Virtuální knihovna NRP

Jednou z forem náhradní rodinné péče je **adopce** neboli osvojení, která si dává za cíl vytvořit takový vztah mezi osvojitelem (fyzickou osobou) a osvojencem (dítětem), jaký je přirozený mezi rodiči a dětmi. Principem je tedy vytvoření stabilního, harmonického a opravdového domova pro osvojené dítě. Jedná se o nahrazení biologického rodiče jinou cizí osobou, kde osvojitel přijímá osvojence za vlastní dítě a dítěti tak plně zanikají veškeré vztahy s původní biologickou rodinou. Dítě lze zprostředkovat k adopci pouze pokud dají souhlas biologičtí rodiče nebo při splnění zákonem stanovených podmínek, rozhoduje o adopci soud (Dobry, 2018). Podmínky, za kterých může o osvojení rozhodnout soud spočívají ve zbavení rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení, rodiče nejsou schopni projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání a ovládnout je nebo se rodič zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zajistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti. Dle OZ (89/2012 Sb.) se k osvojení cizí osobou vyjadřuje i dítě, které dovršilo 12 let a je způsobilé vyjádřit svůj názor a rozumí obsahu daného jednání, pokud je dítě mladší než 12 let, určuje se opatrovník zpravidla OSPOD, který dítě zastupuje v jeho zájmu. Biologická matka dítěte může dát souhlas k adopci nejdříve po uplynutí šestinedělí tedy 6 týdnů po narození dítěte. Je lékařsky prokázáno, že v této době matka prochází fyzickou i psychickou změnou a je tedy možné, že nastane samotná mateřská potřeba a zájem se

o dítě postarat a mít ho nadále ve své péči. Děti, u kterých rodiče udělí souhlas k adopci jsou tzv. právně volné. V praxi dojde k uvolnění dítěte k adopci po rozhodnutí soudu, kdy jsou biologičtí rodiče vymazány z rodného listu dítěte, dochází k vydání nového RL a jsou zapsáni noví adoptivní rodiče. Tento postup je realizovaný především u novorozenců a dětí pobývajících v kojeneckém ústavu. U starších dětí se i tehdy, kdy je splněn kvalifikovaný nezájem rodičů, velmi často stává, že nikdo nepodá podnět k právnímu uvolnění dítěte, a toto dítě být tedy adoptováno nemůže. S tím samozřejmě souvisí požadavky žadatelů, které o adopci žádají, u většiny případů se stává, že chtějí novorozené miminko nebo dítě do 1 roku, o které nejeví biologičtí rodiče žádný zájem. Takových dětí není mnoho, proto žadatelé o osvojení čekají na vhodné dítě k adopci i několik let. Mnoho žadatelů se vzhledem k dlouhé čekací době u osvojení, rozhodnou zažádat o pěstounskou péči, která je zprostředkována rychleji. Problémem u rodičů, kteří nemohou mít své biologické děti a zažádají si namísto adopce o pěstounskou péči, disponují často stejnými požadavky jako u žádosti o osvojení a často si chtějí být jisti, že dítě nemá žádný vztah s biologickou rodinou a že o něho bio. rodina neprojevuje žádný zájem. Takoví žadatelé se v mnoha případech na děti až příliš citově naváží a je pro ně těžké řešit situace, kdy se ozvou se zájmem biologičtí rodiče, kteří mají plné právo se s dítětem v PP kontaktovat a vidět. Je přirozené, že lidem, kteří chtějí řešit vlastní bezdětnost; záleží na nízkém věku dítěte, zdravotním stavu, inteligenci a vzhledu, i oni by ale měli umět přijmout, že dítě má někde své první rodiče, případně sourozence, a je ovlivněno prožitky z raného dětství (Zezulová, 2012).

Další formou náhradní rodinné péče je **svěření dítěte do péče jiné osoby**, tato péče je upravena OZ č. 89/2012 § 953 a §957. Rozhodnutí o svěření do péče jiné osoby musí být vždy v souladu se zájmy dítěte Nerozhodne-li soud jinak, zůstává biologickým rodičům rodičovská odpovědnost k dítěti a rodiče jsou nadále zákonnými zástupci dítěte. Soud svěruje děti do péče jiné osoby, kdy o dítě nemůže osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. **Poručník** je osoba příbuzná, blízká dítěti nebo jeho rodině. Jmenován soudem může být i člověk mimo rodinu, poručník má stejná práva a povinnosti jako biologický rodič, ale nedisponuje vyživovací povinnostmi. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby a náhradní rodinné péče má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově (dětský domov, dětský domov se školou, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, výchovný ústav, diagnostický ústav).

Mezi další formu náhradní péče o dítě patří **hostitelská péče**, která ovšem v u nás v České republice není upravena zákonem. Dle dostupných informací se dá hostitelská péče pojmout jako druh pěstounské péče, kdy děti z dětských domovů jezdí na návštěvy do rodin, především se jedná o návštěvy o víkendu nebo prázdninách. Takto realizované návštěvy umožňují dětem, které z nějakého důvodu nemohou do NRP nebo se jim vhodnou náhradní rodinou péči nepodařilo nalézt, aby navázaly nové přátelské vztahy a nahlédly do fungujících rodin. Ve většině případů se jedná o děti, které jsou staršího věku, nejsou právně volné a udržují kontakt se svými biologickými rodiči. Rozhodnutí soudu formou **předběžného opatření** můžeme zařadit mezi další druh péče o dítě, které nemůže být z fakticky prokazatelných důvodů dále ve své biologické či jiné rodině. Předběžné opatření je díky lhůtám, které má soud na rozhodnutí o podaném návrhu, rychlou a efektivní cestou, jak se domoci ochrany práv, o nichž se vede soudní řízení. Soud v tomto případě rozhoduje na základě zajištění přiměřené ochrany dítěte anebo jako schvalovatel faktického nesporného stavu (dítě se ocitlo bez zajištěné péče po autonehodě a následném úmrtí rodičů). Vždy se musí jednat o mimořádně závažnou a akutní situaci, která svou povahou naplňuje podmínky pro nařízení tzv. rychlého předběžného opatření. Na návrh SPOD musí být rozhodnuto velmi rychle, a to ve stanovené lhůtě 24 hodin od podání daného návrhu. Předběžné opatření, o němž rozhodne soud by mělo vyústit v zajištění dlouhodobé péče o dítě, ve formě usnesení je tedy rozhodováno v případě, kdy se jedná o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele, předání dítěte osvojiteli do péče před osvojením a svěření dítěte do předpěstounské péče (Dobrá, 2018). Poslední formou NRP se stává **pěstounská péče**, která bude dále rozsáhle a podrobně popsána v následujících kapitolách.

2.3 Proces přípravy, posuzování žadatelů a zprostředkování dítěte krajským úřadem a oddělením SPOD.

V této podkapitole se budu věnovat procesu přípravy na náhradní rodinnou péči, která začíná počáteční žádostní zájemců o jeden z druhů NRP, dále popíšu posuzování vhodných žadatelů a následné zprostředkování spárovaného dítěte k vhodným žadatelům, kteří prošli důležitou a potřebnou přípravou pro přijetí dítěte do své rodiny. Budou popsány také systémové orgány, které se podílejí na zprostředkování a spárování dětí s vhodnými žadateli.

Počáteční proces u všech druhů žadatelů začíná podáním žádosti o adopci nebo pěstounskou péči na příslušný krajský úřad. Zprostředkování náhradní rodinné péče mohou provádět pouze orgány sociálně právní ochrany, v tomto případě do orgánu, které zprostředkovávají NRP spadají příslušné krajské úřady, obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a úřad pro Mezinárodní ochranu dětí v Brně. Celému procesu zprostředkování dítěte daným žadatelům, a naopak zprostředkování vhodných žadatelů dítěti, předchází podání žádosti o náhradní rodinnou péči (PP, adopce). Žádosti žadatelů o jednu z forem NRP přijímá úřad obce s rozšířenou působností. V této bakalářské práci hovoříme o zprostředkování náhradní rodinné péče v Královéhradeckém kraji a konkrétně v městě Hradci Králové, tedy úřad obce s rozšířenou působností je zde Magistrát města Hradec Králové – oddělení SPOD, dále tedy bude pro tuto práci uváděn jako příslušný úřad obce s rozšířenou působností (Pěstouni, 2007).

Žádost se podává na příslušný úřad (obecný úřad, obecný úřad s rozšířenou působností) v místě trvalého bydliště žadatelů a **správně podaná žádost musí dle zákona o sociálně právní ochraně dětí § 21 odst. 5 písm. a (359/1999 Sb.) obsahovat následující náležitosti:**

- osobní údaje žadatele (jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu); doklad o státním občanství nebo o povolení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 265 dnů;
- zprávu o zdravotním stavu žadatele;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech;
- souhlas žadatele, aby byl po uplynutí lhůty, o zprostředkování, také zařazen do evidence pro zprostředkování dětí z ciziny vedené úřadem pro Mezinárodněprávní ochranu dětí nebo zda žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny;
- souhlas, že příslušný orgán SPOD je oprávněn shromažďovat další potřebné údaje pro zprostředkování, zejména se jedná o to, zda žadatel bude pro dítě zajišťovat vhodné výchovné prostředí a
- poslední řade je potřeba souhlas žadatele, že se bude účastnit příprav fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny.

Povinností obcí s rozšířenou působností – tedy spádového oddělení SPOD, je doplnit k předloženým dokumentům žadatelů také opis z Rejstříku trestů, pokud se jedná o žadatele, který vykonává PP v zařízení pro výkon pěstounské péče, je potřeba zpráva od zřizovatele zařízení, dále je oddělením SPOD provedeno sociální šetření v daném zařízení, u daného žadatele a stanovisko z toho šetření je taktéž připojeno k žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče. Na základě výše zmíněných údajů o žadateli OSPOD posoudí danou žádost. V případě, že nejsou dle zákona splněny podmínky pro zařazení do evidence žadatelů o NRP, žádost orgán sociálně-právní ochrany dětí zamítne. Žádost může být také pozastavena, pokud svou žádost vezme žadatel zpět nebo žadatel ani na případnou výzvu od úřadu nedodá potřebné doklady pro vedení spisové dokumentace a nesdělí osobní údaje. Pokud je žádost shledána v pořádku, je postoupena v našem případě Krajskému úřadu města Hradec Králové, popřípadě příslušnému krajskému úřadu v místě bydliště žadatelů. (Pěstouni, 2007).

Krajský úřad rozhoduje o zařazení žadatelů do evidence žadatelů o NRP neprodleně po odborném posouzení žadatelů. **Odborné posouzení žadatelů zahrnuje** zhodnocení přípravy na přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu (dále PPPD), vyjádření dětí žadatele k přijetí osvojovaného dítěte nebo svěřovaného do PP, jsou-li takového vyjádření schopni především vzhledem k jejich věku a rozumové vyspělosti, posouzení schopnosti dětí, které již žijí v domácnosti, přijmout nového člena do rodiny, zjištění bezúhonnosti všech členů žijících v jedné domácnosti spolu s žadatelem (jedná se o trestný čin proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jiný trestný čin, který bude mít vliv na samotného žadatele), u PPPD schopnost pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s biologickými rodiči těchto dětí. Dále je rozděleno **posuzování** potřebné pro osvojení a pěstounskou péči u samotných **dětí**, u kterých se posuzuje především úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte, včetně jeho specifických potřeb a vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem, dále posuzování žadatelů, u kterých je kladen důraz na charakteristiku osobnosti, psychický stav, zdravotní stav (duševní, tělesný, smyslový stav, který by bránil v dlouhodobé péči o dítě), předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti o osvojení nebo o svěření do pěstounské péče, stabilita partnerského vztahu a prostředí v rodině a další skutečnosti, které by mohli ovlivnit další vývoj zprostředkovávaného dítěte. Krajský úřad dále zajišťuje **přípravné kurzy pro**

budoucí náhradní rodiče, jedná se o přípravu fyzických osob, které jsou vhodnými žadateli o pěstounskou péči nebo adopci. Kurz pro náhradní rodiče poskytuje poradenskou pomoc se souvisejícím přijetím dítěte do náhradní rodinné péče a seznamuje s možnými specifiky, odlišnostmi přijímaných dětí. „*Posláním přípravných kurzů je poskytnout budoucím osvojitelům nebo pěstounům potřebné vědomosti o specifických otázkách náhradní rodinné péče, zprostředkovat reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu a umožnit náhled na vlastní předpoklady pro přijetí dítěte. V rámci příprav mají žadatelé příležitost setkat se jednak s odborníky a hovořit s nimi o tom, co je zajímá, a také s pěstouny i osvojiteli, kteří jim mohou předat osobní zkušenosti s náhradní rodinnou péčí a zodpovědět jejich dotazy.*“ (Pěstouni, 2007:82–84)

Vzhledem k této práci, která dále pojednává o dítěti se sluchovým postižením v PP, bych ráda zmínila, že jsem se již za svou praxi setkala s rodinami se sluchovým postižením a je tedy na místě objasnit, že vzhledem k smyslovému handicapu, jsou takové děti nebo dítěto svěřováno do péče osob/y, která má taktéž smyslové postižení, tedy postižení sluchu. Děti se sluchovým postižením potřebují vhodnou péči, potřebují se naučit hovořit se světem vzhledem ke své jazykové bariéře. Je tedy velmi dobrý předpoklad toho, že dítě s postižením sluchu svěřené do PP do rodiny s postižením sluchu, bude dobře dále rozvíjeno, bude s ním komunikováno ve znakovém jazyce a budou využívány dostupné kompenzační pomůcky, které povedou k rozvoji dovedností a schopností daného dítěte. V České republice není známo, že by děti se sluchovým postižením byly svěřovány do péče osob, kteří jsou plně slyšící a nedisponují žádnou z diagnostikovaných sluchových vad. Pokud by se tomu tak stalo a bylo by takové dítěto svěřeno slyšícím rodičům, nebyly by plně rozvíjeny schopnosti a dovednosti dítěte se sluchovou vadou, neuměl by správně komunikovat a bylo by pro něho těžké reagovat v běžných životních situacích.

Krajský úřad může žadatele z evidence vyřadit, pokud dle §24 odst. 1 písm. b., žadatel nežádá o svěřování dalšího dítěte do osvojení či pěstounské péče; pokud jsou zjištěny závažné důvody, kvůli kterým nelze zprostředkovat osvojení ani PP; poruší-li žadatelé závažným způsobem povinnost sdělovat změny v údajích, které jsou potřeba k řádnému zprostředkování NRP; požádá-li o vyřazení žadatel; vyřazení žadatelů na základě odmítnuté účasti na povinné přípravě k přijetí dítěte do rodiny (Pěstouni, 2007:84–85).

Pokud zde hovoříme o aktérech zapojených do zprostředkování náhradní rodinné péče, výše bylo zmíněno Ministerstvo práce a sociálních věcí. K rukám MPSV je spis žadatelů o náhradní rodinnou péči předán v případě, kdy se nepodaří příslušnému krajskému úřadu zprostředkovat NRP do 3 let. Doba tří let je počítána od doby nabití právní moci o zařazení žadatele do evidence o druh náhradní rodinné péče. Z praxe je mi známo, že pokud žadatel o adopci čeká příliš dlouho na vhodné zprostředkované dítě, nakonec se rozhodne vydat se cestou žádosti o pěstounskou péči, protože děti do PP je v našem kraji větší množství než dětí, které jsou párovány s potenciálními osvojiteli dle jejich požadavků. Pokud se nepodaří zprostředkování příslušným krajským úřadem, v našem případě se jedná o Krajský úřad města Hradec Králové, vyhledávání vhodného dítěte k zprostředkování NRP je možné konzultovat s dalšími kraji v České republice. Pokud se zaměřím na praxi, vypadá to tedy tak, že žadatelé z Hradce Králové, mohou dostat do péče dítě ze Zlínského kraje, Plzeňského a dalších ostatních krajů České republiky. Ovšem k tomuto postupu dochází opravdu jen v případech, kdy není příslušným krajským úřadem vytipované dítě z daného kraje, ve kterém žijí žadatelé a stejně tomu je i naopak, pokud nejsou spárováni vhodní žadatelé z daného kraje k dítěti, jsou oslovovali žadatelé v evidenci ostatních krajů. Je důležité také zmínit, že žadatelé o náhradní rodinnou péči se mohou zařadit zároveň do evidence osvojitelů a také do evidence žadatelů o pěstounskou péči, pokud na obě varianty jsou připraveni.

Pokud doputuje spis žadatelů k MPSV a nepodaří se ani ministerstvu zprostředkovat vhodné dítě do náhradní rodinné péče, postupuje se spis **Úřadu pro mezinárodně-právní ochranu dětí**. Spisy jsou postupovány v případě, kdy se MPSV nepovede do 6 měsíců zprostředkovat osvojení nebo pěstounskou péči. Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí pracuje s párováním dětí k vhodným žadatelům z cizí země. Žadatelé musí každopádně pro zprostředkování dítěte z ciziny dát souhlas, bez souhlasu není možné, aby dítě bylo úřadem zprostředkováváno. Zprostředkování dítěte žadatelům může být samozřejmě také úplně přerušeno krajským úřadem anebo ministerstvem, děje se tak v případě, kdy o to požádá žadatel sám; žadateli již bylo oznámeno, že v evidenci je dítě, pro které je vhodným osvojitelem nebo pěstounem; pokud je dítě svěřeno do péče budoucího osvojitele nebo fyzické osoby, která má zájem se stát pěstounem. Pokud žádá o přerušeni sám žadatel, musí vždy uvést pádný důvod, proč se takto rozhodl (Pěstouni, 2007). Po skončení peripetií, které souvisí

s žádostí, přípravou a schválením náhradní rodinné péče přichází párování dětí a rodičů, když se příslušný krajský úřad ozve žadatelům, že pro ně má vhodné dítě je to pro žadatele ten největší úspěch, protože právě na daný hovor někteří čekají i mnoho let. Dítěti je vždy vybírána vhodná rodina, která bude pro dítě jeho budoucím domovem. Vhodnou rodinou se stává ta, která je připravena dítě přijmout takové, jaké je. Znamená to tedy, že ho nová rodina přijímá s jeho radostmi, starostmi a se všemi jeho přednostmi, ale také zároveň i s možnými riziky spojeny s jeho budoucím vývojem, ať už se jedná o zdravotní nebo psychické problémy, které jsou spojeny s minulostí dítěte. Je důležité ho také přijímat s jeho osobní i rodinnou anamnézou, mohou to být důsledky z pobytu v ústavním zařízení nebo naprosto dysfunkční rodině. V případě pěstounské péče přichází s přijetím dítěte také respekt k jeho biologické rodině a pěstouni musí počítat s tím, že biologičtí rodiče mají plné právo se s dítětem vídat a podílet se na jeho další výchově. I z těchto důvodů jsou častými žadateli žadatelé o adopci, v tom případě totiž plně zanikají vztahy s biologickou rodinou a adoptivní rodiče jsou právoplatným rodičem dítěte, ačkoli se jim nenarodilo. Je důležité být směrem k dětem v NRP naprosto upřímní a v čas je informovat o tom, že někde nějaký biologický rodič existuje, pokud by se tomu tak nestalo a dítě tyto informace zjistilo samo, posléze může brát zatajení biologických rodičů jako velmi velkou zradu ze strany náhradních rodičů a jejich dosavadní vztahy mohou být narušeny. Náhradní rodiče prochází psychologickým posouzením žadatelů, kde mají dostatek času a možností najít odpovědi na své otázky a zjistit na co jejich schopnosti a síly stačí a na co už ne. Výběr rodiny tedy závisí především na požadavcích a dobré přípravě náhradních rodičů. Po spárování vhodných rodičů a dětí je vyzvána rodina krajským úřadem k seznámení se s dokumentací vybraného vhodného dítěte. Náhradním rodičům jsou sděleny veškeré známé informace o dítěti (zdravotní a psychický stav, minulost, negativní zážitky z bio. rodiny). Vytipovaná rodina má následně dostatek času na to, si rozmyslet, zda o dítě mají zájem či nikoli, vyjadřují své pocity a sami se rozhodnou, zda s tímto dítětem chtějí navázat kontakt. Stává se i to, že rodiče potom, co vidí fotky, videa a vědí dopodrobna informace o daném dítěti, že dítě odmítnou a nemají o něho nadále zájem a opět čekají na přiřazení dalšího dítěte, u kterého si budou jisti (Pěstouni, 2007).

3 Pěstounská péče

Pěstounská péče je druhem náhradní rodinné péče, jak již bylo výše zmíněno řídí se zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Pěstounská péče je druh NRP, kde děti zůstávají v kontaktu se svou biologickou rodinou a ti se mohou také podílet na výchově dítěte. Pokud je ovšem pěstoun přesvědčen o rozporu mezi zájmem dítěte a rozhodnutím jeho zákonného zástupce (biologického rodiče), může se domáhat rozhodnutí soudu v dané věci. Pěstounská péče mnohdy bývá lehčí pro zprostředkování než adopce, ale žadatelé často požadují, aby dítě nemělo příliš navázané vztahy s biologickou rodinou, je pro ně těžké stýkat se a ve styku podporovat dítě s jeho původní rodinou, která se o něho nedobře starala a z nějakého důvodu bylo z rodiny odebráno. Ovšem o tom pěstounská péče je, funguje jako přechodná stanice pro dítě, než si jeho vlastní biologická rodina urovná své poměry, aby se mohlo ke svým rodičům navrátit zpět. V tomto druhu náhradní rodinné péče nevzniká mezi pěstounem a dítětem takový vztahový poměr, jaký je mezi rodičem a dítětem, tak tomu je pouze v případě osvojení (Základní, 2013). V následujících podkapitolách se budu věnovat druhům PP a zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péči, dále osobnostním rysům vhodného pěstouna a následná finanční podpora, která je poskytována při starosti o svěřené dítě. Text bude vztahován také směrem ke sluchovému postižení a daným odlišnostem od plně slyšících žadatelů o PP.

3.1 Druhy pěstounské péče

V České republice rozlišujeme dva druhy pěstounské péče, kterými jsou klasická pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD). Je důležité také zmínit osobu poručníka, jeho péče o svěřené dítě patří k druhům náhradní rodinné péče, jak již bylo popsáno v první kapitole, ale zároveň spadá pod určitý druh pěstounské péče. **Péče poručníka**, jestliže o dítě osobně pečuje, je finančně podporována státem obdobně jako tomu je u pěstounské péče. Poručník se od pěstouna liší tím, že se stává jeho zákonným zástupcem. Do péče poručníka jsou svěřovány děti, které by mohly být osvojeny, ale z různých důvodů se pro ně vhodné osvojitele nepodařilo nalézt. Pokud bylo dítě svěřeno nejprve do péče pěstouna a nastanou skutečnosti, které odůvodňují stanovení poručníka, mohou být i stávající pěstouni ustanoveni poručníky dítěte. Je tedy důležité si ujasnit, že celý systém náhradní rodinné péče spolu úzce souvisí, tedy i zmíněný poručník může být

považován za jakýsi druh PP. Nyní se v následujících kapitolách popíši podrobněji pěstounskou péči a její formy a zásadní odlišnosti od pěstounské péče na přechodnou dobu.

V zájmu každého dítěte je vyrůstat v klidném a harmonickém prostředí své rodiny, právem a zároveň povinností rodičů je výchova a péče o děti. Rodiče dětí často opomíjí povinnosti, které vůči svým dětem mají a více se orientují na práva, která jsou s dětmi spojena. Obzvláště u rodičů, kteří se nestarají o děti, zanedbávají je a nezajišťují pro ně harmonické a láskyplné rodinné prostředí, jsou jejich práva na dítě mnohdy na prvním místě. Neumí si přiznat, že jejich vinnou děti trpěli a zažívali věci, kterých by ve svém dětství neměli být součástí a z těchto důvodů jim byli děti odebrány. Přichází **pěstounská péče – dlouhodobá PP (nově klasická)**, která svou definicí je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, kdy stát finančně přispívá na hmotné zabezpečení dítěte a vyplácí odměnu tomu, komu bylo dítě svěřeno do péče. V tomto případě se jedná o dlouhodobou pěstounskou péči, tedy tu klasickou. Pěstoun poskytuje rodinné zázemí opuštěnému dítěti, které má své biologické rodiče, ale ti se nechtějí, nebo se nemohou o dítě z nejrůznějších důvodů postarat (Staň, 2023). V případě, že se biologičtí rodiče snaží napravit celou situaci, snaží se na sobě pracovat a vytvářet harmonické a klidné prostředí v rodině, mohou jim být děti navraceny zpět do péče. Prozatím se děti nachází v pěstounské péči, kde nezaniká vztah s původní biologickou rodinou, děti i rodiče mají právo na to, děti navštěvovat a hovořit s nimi, v některých případech si děti také berou na víkend k sobě domů. V případě PP není tedy vyloučen kontakt s bio. rodinou, naopak by měl být i ze strany pěstounů podporován, pokud se nejeví v naprostém rozporu se zájmy dítěte. V současné české legislativě vztahující se k pěstounské péči se stanovuje pěstounům povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat vztahy dítěte s osobami blízkými, zejména se jedná tedy o rodiče a měli by umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči (Základní, 2013). Samozřejmě plné právo má dítě i na to, vídat se se svými biologickými sourozenci, prarodiči apod... Pěstounská péče je taktéž upravena v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. a konkrétně v §§ 958–970 a v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., kde je zákonem stanovena pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu a dávky pěstounské péče, samozřejmě také v právních předpisech o sociálním pojištění, kde se jedná o nemocenské a důchodové pojištění pěstounů (Dobrý, 2018).

Do pěstounské péče jsou svěřovány děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a zájem dítěte vyžaduje svěřením do takové péče. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osoby nebo do společné pěstounské péče manželů. Pokud je do péče svěřováno dítě, které je psychicky, a především věkově zralé, má plné právo se ke svěřením do pěstounské péče vyjádřit. Výše jsem zmiňovala vztah mezi pěstounem a dítětem, žádný rodičovský vztah v této péči nevzniká, ovšem neformálně jsou tyto vztahy vytvářeny a udržovány, protože dítě si na pěstouna nebo oba pěstouny zvykne a žije s nimi v podstatě v běžné rodině. Pěstounská péče funguje jako jakási kontrolovatelná forma NRP. Pěstouni mají tedy v tomto kontextu povinnost podávat soudu, který rozhodl o pěstounské péči, pravidelné zprávy o výkonu a celém průběhu PP. Mají povinnost se o dítě řádně starat, zabezpečovat jeho výchovu, pečovat o dítě osobně a přiměřeně uplatňovat práva a povinnosti rodičů. Pěstoun má také povinnost informovat biologické rodiče dítěte o podstatných záležitostech, o kterých rozhoduje. V komunikaci s biologickou rodinou často pěstounům pomáhá doprovázející organizace, která s pěstouny a dětmi dlouhodobě pracuje a také orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Důležité je také zmínit, že souhlas biologických rodičů dítěte se svěřením do pěstounské péče není potřebný, ovšem pouze pokud bylo dítě soudem umístěno již v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) nebo do pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD) (Základní, 2013).

Vzhledem k sluchovému postižení a vlastně jakémukoli zdravotnímu znevýhodnění dítěte je zprostředkování pěstounské péče komplikovanější. Žadatelů, kteří jsou ochotni a schopni přijmout dítě se zdravotním znevýhodněním není nikde a nikdy dostatek. V dřívější době byli děti s postižením při zařazování do evidence k zprostředkování NRP diskriminováni. Pracovníci, kteří zařazovali děti do evidence často usoudili, že dítě s jakýmkoli postižením nemá šanci nalézt novou rodinu a informace do evidence nebyly předány. Změna přišla při novelizaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který zaručuje právo každého dítěte, které nemůže vyrůstat ve své rodině, aby bylo zařazeno do evidence krajského úřadu. V současné době mají tedy všechny děti právo na nalezení funkční rodiny ať už se jedná o pěstounskou péči nebo osvojení (Pazlarová, 2016). Konkrétní dítě, které je přiřazeno k vhodným žadatelům a žadatelé o PP mají zájem o to, dítě přijmout do své péče, může být soudem stanovena předpěstounská péče, délku takové péče stanovuje soud na základě okolností daného případu. Jedná se o děti, které jsou do

této doby v ústavní péči anebo v PPPD. Zpravidla tato předpěstounská péče má dobu trvání 3. měsíců, ovšem pokud není do této doby soudem rozhodnuto o svěření dítěte daným pěstounům, kteří ho mají v předpěstounské péči, tato péče se ruší.

Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD) je dalším možným druhem pěstounské péče a spadá také do kontextu náhradní rodinné péče. Jedná se o formu péče, která má za úkol na omezenou dobu zajistit péči o dítě, které zůstalo bez zajištěné potřebné péče, jehož rodina se z různých důvodů nemůže nebo nechce o dítě starat. Umožňuje dítěti, aby potřebnou dobu strávil v rodinném prostředí, než se nalezne trvalé řešení jako je například pěstounská péče, adopce anebo navrácení do původní biologické rodiny potom, co si urovnají svou nepříznivou situaci. Omezená doba, kdy dítě může v PPPD zůstat je 1 rok, každé tři měsíce soud přezkoumává veškeré nezbytné skutečnosti a určuje, zda je potřeba, aby dítě u pěstounů na přechodnou dobu zůstalo i nadále, anebo je možné, aby se navrátilo zpět do bio. rodiny či jiné náhradní rodinné péče (Pazlarová, 2016). PPPD je využívána především pro děti kojeneckého či batolecího věku, které se ocitli v krizové situaci a nemá se o ně kdo postarat. Pěstoun, který se stal pěstounem na přechodnou dobu je speciálně proškolen o starosti o takové děti a je připraven 24 hodin denně přijmout jakékoli dítě, a to okamžitě bez delšího prodlení. Hlavním cílem PPPD je zajistit dětem bezpečné rodinné prostředí namísto ústavní výchovy, která zejména v tomto útlém věku dítě psychicky poškozuje. Tento druh pěstounské péče vznikl proto, aby se zamezilo počtu umístěovaných malých dětí do jakéhokoli zařízení spadající do ústavní péče. V rodině vytvořené pěstouny na přechodnou dobu je více tělesného kontaktu, pomazlení (v ústavním zařízení tomu tak není, protože se v něm nachází více dětí najednou), dítě zažije láskyplný vztah, rodina pro dítě znamená větší svobodu, ale také je očekávána větší zodpovědnost (Konečná, 2011). Pazlarová (2016:155) uvádí, že: „pěstouny na přechodnou dobu je potřeba brát jako profesionály, kteří poskytují velmi specifickou službu dítěti a jeho rodině. Jedná se o velmi komplexní úkol. Součástí jejich úkolu je úzce spolupracovat jak s dalšími profesionály, tak s rodinou dítěte. Mají na omezenou dobu poskytnout dítěti stabilní a láskyplné prostředí, pomoci dítěti vyrovnat se s obtížnou situací krátkodobého pobytu v pěstounské rodině, začít řešit jeho předchozí traumata i jeho aktuální psychosociální potřeby a zdravotní stav. Následně je třeba připravit dítě na návrat do rodiny, resp. Na přechod do trvalé péče. Všechny tyto úkoly plní poměrně v krátkém časovém období, což je činí ještě obtížnějšími.“ K řešení

vzniklého traumatu u dítěte pomáhá tzv. terapeutické rodičovství, které je odlišné od toho klasického. Terapeutické rodičovství se snaží o vytváření bezpečného vztahu a citového pouta mezi pečující osobou a dítětem, jehož podstatou je empatie. Jsou vytvářeny pevné hranice, které slouží k vybudování pocitu bezpečí. Hlavním cílem je, aby dítě bylo milováno, cítilo se bezpečně a bylo dosaženo pozitivních změn v jeho chování a prožívání. V této souvislosti se také setkáváme s tzv. poruchou attachmentu a jedná se o poruchu citové či vztahové vazby, pouta mezi dítětem a osobou, která o ni pečuje. I s těmito dětmi se setkávají pěstouni na přechodnou dobu, kteří mají povinnost být proškoleni v rozsahu 72 hodin a jsou zařazeny ve své vlastní evidenci mimo klasické žadatele o druhy NRP (Dobrá, 2018). Také pro tyto pěstouny, kteří vykonávají PPPD je velice těžké loučit se za krátký čas s dítětem, které přijali, ovšem většina z dětí jsou s těmito pěstouny v budoucnu v kontaktu, pokud si je pamatují. Dětem, které přišli do PPPD jsou také vytvářeny jejich vlastní kufříky, v kterých se nachází dárky a věci od útlého věku (hračka, tričko, lahvička, fotografie apod....), dětem těmto kufřík slouží k zaznamenání jejich života od útlého věku a jako vzpomínka do budoucnosti, kdy se od pěstounů na přechodnou dobu přesunou do jiné rodiny. Na závěr této formy pěstounské péče přikládám shrnutí role pěstouna na přechodnou dobu v kontextu NRP dle Pazlarové (2016:158):

- *„Pěstoun doprovází dítě po krátký vymezený čas, který je určen vnějšími faktory.*
- *Poskytuje dítěti láskyplné bezpečné prostředí tady a teď.*
- *Pěstoun řeší specifické potřeby dítěte a pomáhá mu překonávat obtíže, hájí jeho zájmy.*
- *Pěstoun zaznamenává pro dítě, budoucí pečovatele i odborníky důležité okamžiky v životě dítěte i jeho průběžný vývoj.*
- *Pěstoun je součástí týmu kolem dítěte, je otevřený spolupráci s dalšími odborníky i supervizí.*
- *Pěstoun je připraven předat dítě do trvalé péče a spolupracovat s jeho budoucími pečovateli (rodiči, osvojiteli, dlouhodobými pěstouny).*
- *Pěstoun nemá vliv na další osud dítěte. “*

Tato zmíněná role pěstouna na přechodnou dobu klade specifické požadavky na osoby, které mají tuto péči vykonávat. Jedná se o lidsky i profesionálně náročnou práci, a proto se vyžaduje specifická výbava pěstounů, a to odlišná od klasických

pěstounů, kteří žádají o dlouhodobou pěstounskou péči. Zde je třeba posuzovat předpoklady zájemců velice komplexně. Pěstounů na přechodnou dobu vzhledem k nárokům není mnoho a velké množství zájemců, kteří by uvažovali o formě PPPD nejsou připraveni a psychicky nastaveny na to, že se jedná pouze o dočasnou péči a dítě musí bezpodmínečně předat do 12 kalendářních měsíců do péče další osoby, děti se v této formě pěstounské péče neustále střídají a každou chvíli přichází anebo odchází další.

3.2 Zprostředkovaná a nezprostředkovaná pěstounská péče

Pěstounská péče se z hlediska zprostředkování dětí dělí na zprostředkovanou a nezprostředkovanou. Nyní popíšeme zprostředkovanou pěstounskou péči, která je definována dle § 47 v ZSPOD (359/1999 Sb.). Rozdělení zprostředkované a nezprostředkované PP je potřebné především k rozlišení nároku na dávku odměny pěstouna nebo k výplatě příspěvku při pěstounské péči. K výkonu zprostředkované PP náleží dávka odměny pěstouna, a naopak k nezprostředkované formě náleží příspěvek při pěstounské péči.

Dle informačního materiálu Ministerstva práce a sociálních věcí (2021) je **zprostředkovaná pěstounská péče** taková péče, kdy se do evidence příslušného krajského úřadu zařadí vhodný žadatel o pěstounskou péči, jedná se o žadatele, kteří nejsou příbuznou nebo blízkou osobou dítěte. Výjimkou, kdy spadá do zprostředkované PP i osoba blízká dítěti, je sourozenec, který již dosáhl plnoletosti. Zprostředkování je realizováno po naplněných všech podmínkách potřebných pro zařazení do evidence žadatelů o pěstounskou péči, spárování žadatelů, zprostředkování dítěte a dalších dokumentů, které je potřeba doložit příslušnému úřadu obce s rozšířenou působností, veškeré náležitosti potřebné k podání žádosti jsou popsány v kapitole 2.2, která se této problematice věnuje.

To, že se jedná o zprostředkovanou pěstounskou péči je třeba doložit dokumentem tzv. oznámením vhodnosti, který je vydán příslušným krajským úřadem. Možné je doložit také e-mail či jiný dokument, ze kterého bude zřejmé, že krajský úřad vybral pro konkrétní dítě konkrétní žadatele. Pokud není možné dodat tuto listinu, je možné vycházet z jiných dostupných veřejných listin například soudních či správních rozhodnutí v řízení o předpěstounské péči nebo jmenování poručníka. Dle MPSV a § 2a zákona ZSPOD (359/1999 Sb.) lze pěstounskou péči považovat za

zprostředkovanou vždy, pokud se osoba pečující stala takovou osobou nejprve proto, že: „a) po doručení oznámení o vhodnosti stát se pěstounem a po podání návrhu k soudu dítě ještě před soudním rozhodnutím převzala se souhlasem zákonného zástupce dítěte do faktické péče, a teprve s odstupem soud toto převzetí „potvrdil“ meritorním svěřením dítěte do péče téže osoby pečující, b) jí bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče, a následně soud rozhodl o změně formy svěření na péči pěstounskou, c) jí bylo dítě svěřeno do pěstounské péče a následně soud rozhodl o jejím jmenováním poručníkem svěřeného dítěte, d) byla poručníkem dítěte a v souvislosti se zánikem funkce poručníka jí soud svěřené dítě svěřil do péče předpěstounské nebo pěstounské, e) dítěti poskytovala pěstounskou péči na přechodnou dobu a následně soud rozhodl o změně formy péče na předpěstounskou péči, pěstounskou péči (tzv. dlouhodobou) nebo tuto osobu jmenoval poručníkem.“

Nezprostředkovaná PP je taková, která nesplňuje podmínky zprostředkování, nejedná se tedy o PP, která byla zprostředkována úřadem ani o PP, která sourozence dítěte, které bylo zprostředkováno. Tento typ péče bývá užíván v případě, že o nezaopatřené dítě pečuje osoba jemu příbuzná (teta, sestra, prarodiče) nebo také blízká (kamarádka, známá osoba dítěti, sousedka). Zjednodušeně se tedy jedná o dítě, které si pěstoun sám našel nebo dítě našlo jeho. Příkladem může být dětský domov, kdy se pracovnice s dítětem blíže seznámila, rozuměli si a seznámila se s dítětem, které bylo neznámé a požádala o jeho svěření do pěstounské péče. V tomto případě neproběhl proces zprostředkování příslušným orgánem, dítě nebylo vybíráno pro vhodné pěstouny a naopak. U prarodičů dochází pouze ke změně ve výši náležitosti příspěvku při pěstounské péči, který je nižší z důvodu vyživovací povinnosti mezi předky a potomky, kterou určuje OZ (89/2012 Sb.) (Matyšková, 2022).

3.3 Osoba pěstouna

Žadatel o pěstounskou péči se stává osobou, která je posuzována z různých pohledů. Jedná se o posuzování zdravotního stavu, psychologické posouzení, důležitý je výpis z trestního rejstříku a také posuzování vhodnosti domácího prostředí v rámci sociálního šetření, které realizuje OSPOD, posuzovány jsou také vztahy a vazby k biologickým dětem, pokud žadatelé své bio. děti mají, je důležité, aby byl určitý věkový odstup mezi bio. dětmi a zprostředkovaným dítětem do PP. Dále pěstouni musí absolvovat vzdělávání a přípravu na pěstounskou péči, konkrétně vzdělávání je ze zákona povinné absolvovat i po svěření dítěte do PP, a to v rozsahu 24 hodin ročně.

Přípravné kurzy a vzdělávání jsou podrobněji zmiňovány v kapitole 2.2., která se věnuje celkovému posuzování žadatelů a zprostředkování vhodného dítěte.

Žadatelé musí splňovat určité předpoklady, které jsou potřebné pro kvalitní péči o svěřené dítě. U rodičů, kteří se rozhodnou mít ve svém partnerském vztahu své biologické dítě, není zkoumáno jeho zázemí, osobnost ani minulost. Kdokoliv se rozhodne z vlastní vůle mít dítě, tak je mu to umožněno. Psychické a sociální rysy osobnosti se začínají u bio. rodičů zkoumat až v případě, kdy začnou selhávat a nezvládat svou funkci rodiče. U pěstounů se zkoumají veškeré zmíněné rysy již při jejich žádosti o zprostředkování PP. O to je to náročnější a pro samotné žadatele často velmi složité. Žadatelé jsou z toho unavení, sami si říkají, proč musí absolvovat takové množství posuzování jejich osobnosti, vzdělávání a kurzy, když už většina z nich vychovala své vlastní biologické děti a často jsou žadatelé ve svém životě úspěšní a vzdělaní lidé. Při výběru pěstounů se soustředíme především na to, jaké jsou předpoklady k rodičovství a rodičovské kompetence, sociální fungování a integrace a osobnostní předpoklady. Samozřejmě je také důležité fyzické a psychické zdraví, které určuje příslušný lékař. Z hlediska pěstounství je důležitým aspektem poskytnout dítěti dobrý a kladný vzor do jeho dalšího života, podstatná je také schopnost dobře a kvalitně zajistit potřeby dítěte. Potřeby dítěte nezahrnují pouze podobu stravy, oblékání nebo bydlení. Potřeby zahrnují také vztah rodiče s dítětem, schopnost navazování citové vazby, citlivě odpovídat na potřeby dítěte a také zvládat stres, vztek a náročné situace (Pazlarová, 2016). V jakémkoliv druhu NRP je potřeba děti chránit a být jim na blízku. Rodičovskými kompetencemi, které jsou potřebné pro zajištění potřeb dítěte, často bio. rodiče nedisponují a neumí s nimi pracovat, a tím pádem je nedokáží naplňovat. V oblasti ochrany jsou tři základní okruhy dle Cox a Bentovin (2000) a jsou to vývojové potřeby, které by měl rodič rozpoznat a uspokojovat u dítěte, faktory rodiny a prostředí, kdy by rodič měl být schopen zajistit nejen finanční příjem, ale poskytnou dítěti možnost vyrůstat v harmonickém a klidném prostředí a následně se socializovat a poslední potřebou jsou rodičovské kompetence, kterými by měl být rodič schopen zajistit základní péči, bezpečí, emoce, povzbuzení, stabilitu a měl být schopný stanovit dítěti jasné hranice. Všechny tyto potřeby musí zvládat zajišťovat také pěstouni a všichni náhradní rodiče, jak již bylo zmíněno do NRP se dostávají velmi zraněné děti, které za sebou mají nehezkou minulost, a proto je důležité umět s potřebami těchto dětí pracovat, umět je rozpoznat,

ale také umět si říct o pomoc odborníkům (Pazlarová, 2016). **Osobnostní vlastnosti** jsou dány komplexně pro všechny rodiče, v případě žadatelů o PP, jsou doplňovány zmiňovaným psychologickým posouzením. Obecně lze tedy říci, že vlastnosti osob, které jsou schopni se velmi dobře postarat o dítě v pěstounské péči jsou dle Pazlarové (2016:55) tyto: *„osobnosti zralé, stabilní, s dostatečnými životními zkušenostmi; osobnosti dostatečně integrované do svého sociálního prostředí, které přijímají a jsou jím přijímány; osobnosti, které jsou schopny upřednostnit uspokojování potřeb pěstounských dětí před potřebami svými; osobnostmi, které jsou schopny vytvořit láskyplný, bezpečný a stabilní vztah s vědomím, že může být kdykoliv přerušen; osobnosti, které jsou schopny spolupracovat a mají dostatečný nadhled na své schopnosti i aktuální situaci.“* Psychologické posouzení žadatelů může být kvalitní a velice efektivní pouze tehdy, pokud je prováděno velmi kvalifikovanými odborníky, mající zkušenosti a etický náhled. Pouze za těchto podmínek může být vyšetření smysluplnou součástí procesu.

Často zmiňované jsou také **předpoklady pro výkon pěstounské péče**, které stručně definuje nezisková organizace NA DLANI, která s náhradními rodinami pracuje a důležitost je přisuzována především na schopnost pěstouna zajistit dítěti bezpečné místo (výchova, základní péče, emoce, vstřícnost k potřebám dítěte, vzdělání a celkový rozvoj), pěstouni umí pracovat na svém sebe rozvoji, umí odhadnout, jaký vliv bude PP mít na jejich vlastní rodinu (vzdělávají se, potřeba sebereflexe), pěstouni by měli být také senzitivní, to znamená pomáhat dítěti vytvořit si pozitivní náhled na sebe a umění měnit chování dítěte bez použití psychického či fyzického trestání (měli by vědět, že vývoj dětí svěřených do jejich péče, může být a často je velmi odlišný od bio. dětí vyrůstajících ve vlastní rodině).

Dle ZSPOD § 47 patří mezi **základní práva a povinnosti osob**, které pečují o dítě a jsou v evidenci osob pěstounské péče a jsou vymezena zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a jsou to tyto:

„Právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřen dítěte. Tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče:

- *po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,*
- *při narození dítěte,*

- při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,
- při úmrtí osoby blízké;

Právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let:

- *právo na zprostředkování psychické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců;*
- *právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě;*
- *právo na pomoc při plnění povinnosti udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěte blízkými, včetně práva na pomoc při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku;*
- *povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích;*
- *povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí;*
- *v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěte blízkými, zejména s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak. “*

Pokud hovoříme o výkonu pěstounské péče dětí se sluchovým postižením, zmíněné osobnostní rysy jsou složitěji aplikovatelné, vše musí být realizováno ve znakovém jazyce. Velice důležité je v tomto případě mít dostatek informací o historii a celkovém zdravotním stavu dítěte. Pokud informace chybí a nejsou podrobné, tak v pěstunech vzbuzují vysoký pocit nejistoty. Pokud některé informace nejsou zatím známy nebo jsou nedostatečné, je třeba žadatelům o PP vysvětlit, proč tomu tak je a snažit se informace doplnit, pokud se nedaří, tak velmi často napomáhá napojení na rodiny, které mají také děti se sluchovým postižením a disponují určitými zkušenostmi, které mohou vzájemně sdílet. Závěrem této kapitoly nyní zmíním **motivaci k přijetí dítěte** do pěstounské péče, protože ta je velice důležitá a měla by vycházet z osobností jednotlivých žadatelů. S motivací jsou tedy často spojeny **touhy po dítěti**, pokud se

nedaří mít dítě vlastní a považujeme náš život za smysluplný pouze s dětmi, často se takoví lidé uchýlí k možnosti NRP. Důležité je si v tomto případě ujasnit, o jakou formu péče mám zájem. Další motivací může být také **touha pořídit sourozence** svému dítěti. V tomto případě, kdy je v rodině biologické dítě, se žadatelé uchylují k možnosti PP a PPPD. Motivací může být i **touha pomoci dítěti**, které se nachází v **ústavní péči** a udělat tak dobrý skutek, je v každém případě důležité se i při této motivaci obeznámit s tím, co vše NRP obnáší, nelze jednat pouze s prvotním nadšením. Mezi motivace řadíme také potřebu **zúročit vychovatelské dovednosti**, které rodiče získali při výchově vlastních dětí a chtějí je předat dalším dětem, kteří řádnou péči ve svém životě nezažily. Opět může přijít problém při výchově svěřených dětí, protože se mohou náhradní rodiče setkat s něčím, co při výchově vlastních dětí nikdy nemuseli řešit. Poslední motivací je **inspirace okolím**, kdy zájemci o NRP vidí u svých známých, že se stali náhradními rodiči (Základní, 2014).

3.4 Systém dávek poskytovaných pěstounům se sluchovým postižením

V této kapitole se budu věnovat poskytovaným dávkám pěstounům se sluchovým postižením. Z hlediska pěstounské péče jsou vypláceny dvě dávky, a to příspěvek na péči a odměna pěstouna. Každá z těchto dávek je odlišná. V případě, že se jedná o nezprostředkovanou pěstounskou péči, která byla zmíněna výše, hovoříme o příspěvku při pěstounské péči. V případě, že se jedná o zprostředkovanou PP vyplácena je odměna pěstouna. Přesné výše dávek vyplácených a platných v roce 2023 jsou zobrazeny v tabulce viz. Příloha 1. Pěstounům na přechodnou dobu náleží příspěvek při převzetí dítěte a jedná se o jednorázovou dávku, která zajišťuje nákup vybavy a oblečení pro převzaté dítě, ovšem dávka náleží pouze za podmínky, že součet všech příspěvků pěstounky na přechodnou dobu za posledních 12 kalendářních měsíců nepřesáhl výši 40. 000 Kč. Mezi další patří příspěvek na zakoupení motorového vozidla, který ovšem náleží pouze dlouhodobým pěstounům, které mají v péči 3 a více dětí. Výše tohoto příspěvku činí 70 % z celkové částky kupovaného vozidla. Vzhledem k povaze této práce a stanoveným cílům jsem zvolila k podrobnějšímu popisu – výplatu invalidního důchodu, vzhledem k sluchovému postižení pěstounů, příspěvek na péči, který se vztahuje k péči o nezaopatřené dítě se sluchovým postižením a výše zmiňovaná odměna pěstouna (Pěstouni, 2007).

Dle **zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.**, náleží **příspěvek na péči** osobám, které nezvládají z důvodu dlouhodobého nepříznivého stavu péči o sebe a jsou závislí na pomoci další osoby. Příspěvkem se stát snaží postarat o osoby, které potřebují nejen péči další fyzické osoby, ale také třeba péči sociální služby, které pomáhají při zvládání základních životních potřeb. Příspěvek se poskytuje na základě výše zmíněného zákona. Na příspěvek má nárok osoba starší 1 roku, která potřebuje pomoci se zajišťováním základních životních potřeb dle stupně závislosti, v kterém se nachází. Osoba, zajišťující péči má nárok na příspěvek i v případě případné hospitalizace, jedná se o asistenty sociální péče, sociální službu, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětský domov a hospici. Kritéria podle kterých je přidělen příspěvek na péči, záleží na stupni závislosti dané osoby a určují se dle schopnosti člověka zajistit své základní životní potřeby, do kterých se řadí tento výčet, ke kterému ve zkratce uvádím jeho vymezení dle doplňující **vyhlášky č. 505/2006 Sb.**, :

- a) Mobilita** – zahrnuje chůzi, vstávání, usedání,
- b) Orientace** – zahrnuje poznávat a rozeznávat zrakem, duševní kompetence, orientace v čase, reagovat na běžné situace,
- c) Komunikace** – zahrnuje vyjadřovat se srozumitelně mluvenou řečí, psaní krátkých zpráv, porozumět obrazovým symbolům a zvukovým signálům,
- d) Stravování** – zahrnuje nalití pití, vybrat si potraviny, najíst se, přemístit nápoj, dodržovat režim dietní stravy,
- e) Oblékání a obouvání** – zahrnuje vybrat si vhodné oblečení a obutí k daným okolnostem, rozeznat rub a líc a vrstvit správně oblečení, svlékat se a zouvat,
- f) Tělesná hygiena** – zahrnuje použití hygienického zařízení, umýt se a usušit, ústní hygiena,
- g) Výkon fyziologické potřeby** – zahrnuje včas dojít na záchod, vhodná poloha, očista,
- h) Péče o zdraví** – zahrnuje dodržování léčebného režimu, preventivní léčba, rehabilitace, užívání léků, rozpoznání zdravotního problému,
- i) Osobní aktivity** – zahrnují navazování kontaktů s blízkými a dalšími osobami, plánování aktivit, dodržování denního programu, aktivity vzhledem k věku,
- j) Péče o domácnost** – zahrnuje nakládání s penězi, obstarat běžný nákup, uvařit jednoduché jídlo, domácí práce, obsluhovat topení, udržovat pořádek.

Výše příspěvku je dána zmíněnou vyhláškou a vyplácí se každý měsíc a částky jsou ve výši dle stupně postižení (**do 18 let věku**: lehká – 3.300 Kč, středně těžká – 6.600 Kč, těžká – 13.900 Kč, úplná závislost – 19.200 Kč) (**nad 18 let věku**: lehká – 880 Kč, středně těžká – 4.400 Kč, těžká – 12.800 Kč, úplná závislost – 19.200 Kč.) O přiznání dávky rozhoduje příslušný úřad práce v místě bydliště dané osoby. Další dávkou zvolenou k popisu vzhledem k povaze této práce je **invalidní důchod**, který určuje **zákon č.**

155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a vyplácí ho česká zpráva sociálního zabezpečení, je řazen do důchodového systému a opět je vyplácen na základě zjištěném stupni invalidity (I., II. a III. stupeň), který se odvíjí od poklesu pracovní schopnosti dané osoby. V I. stupni hovoříme o 35 % až 45 % poklesu schopnosti pracovat, v II. stupni se jedná o 50 % až 69 % a ve III. stupni je to o 70 % a více. Nároky na danou dávku se odvíjí také od doby pojištění, kterou definuje již zmíněný zákon v § 40 a § 41, od kterého se odvíjí i daná celková částka. Základní výměra pro rok 2023 činí 4. 040 Kč. Nárok má také osoba, která dosáhla 18 let věku, má trvalý pobyt na území ČR a je ve III. stupni invalidity, nárok vzniká za podmínky, že daná osoba dosáhla invalidity již před dosažením 18 let věku a nebyla tedy účastná na pojištění pro potřebnou dobu. Při určování poklesu pracovní neschopnosti se vychází ze zdravotního stavu daní osoby, doložených výsledky zdravotních vyšetření; přitom se bere v úvahu dle zákona a § 39 písm. 4) také: „**a) zda jde o zdravotní postižení trvale ovlivňující pracovní schopnost, b) zda se jedná o stabilizovaný zdravotní stav, c) zda a jak je pojištěnec na své zdravotní postižení adaptován, d) schopnost rekvalifikace pojištěnce na jiný druh výdělečné činnosti, než dosud vykonával, e) schopnost využití zachované pracovní schopnosti v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 35 % a nejvíce o 69 %, f) v případě poklesu pracovní schopnosti nejméně o 70 % též to, zda je pojištěnec schopen výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek.**“ Poslední vyplácenou dávkou, která se váže k této bakalářské práci je odměna pěstouna, její výše je zobrazena v tabulce Příloha 1. **Dle zákona SPOD (359/1999 Sb.),** vydává návrh na přidělení dávky pěstounské péče obec s rozšířenou působností tedy příslušný OSPOD, který sdělí: zda daná osoba o dítě osobně pečuje a zda péče této osoby je nebo není zjevně bezdůvodná. Odměna pěstouna náleží osobě, která pečuje o dítě formou zprostředkované pěstounské péče. Daná osoba pěstouna má nárok na výplatu dávky po dobu, kdy je zařazena v evidenci osob, které mohou vykonávat PP. Nárok vzniká, pokud má dítě nárok na zaopatřovací příspěvek, ale nebylo o něho požádáno, a i za podmínky, že nárok na zaopatřovací příspěvek nemá. Nárok má ten, kdo se stal pečující osobou o dítě po dobu, kdy má nezaopatřené dítě nárok na úhradu potřeb dítěte. Výše dávky se odvíjí také od počtu dětí v pěstounské péči. Zda je příspěvek dostačující nebo není mohou nejlépe sami posoudit samotní pěstouni, ale vzhledem k jeho výši při jednom dítěti, která činí 17. 300 Kč, by za předpokladu a dle mého názoru, že by pěstoun nevykonával pracovní

činnost, byla nedostatečná na pokrytí základních životních potřeb. Na výše daných příspěvků reaguji pěstouni v následující metodické části při realizovaném rozhovoru.

4 Kultura osob se sluchovým postižením

S pojmem kultura se setkáváme během svého života v různých souvislostech. Murphy (1998:32) označuje kulturu jako: „*Celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané skupiny a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*“ Zajímavým způsobem nahlíží na kulturu Clifford Geertz (2000:62), který tvrdí: „*Jsme nedokonalá a nedokončená zvířata, která se dokončují a finalizují prostřednictvím kultury – nikoli prostřednictvím nějaké obecné kultury, ale jejich zcela specifických potřeb.*“ Dle Ladd (2003) kultura neslyšících vznikla v 70. letech 20. století, aby se ukázalo, že komunita neslyšících může existovat. Důležité je také zmínit definici komunity, která je velmi úzce spjata s pojmem kultura. Komunitu definuje Zima (1999:149) jako: „*společenství lidí, kteří mají jeden a více společných znaků, jimiž se odlišují od ostatních.*“ Cesty, které vedou k začlenění člověk do skupiny, komunity, kultury neslyšících jsou popsány čtyřmi základními charakteristikami, mezi něž dle Kosinové (2009:15) patří: „*a) podobné tělesné charakteristiky nebo kulturní zvyklosti, jako je např. barva kůže nebo společný jazyk, b) identifikování sebe samého jako člena minority a jeho přijetí ostatními stávajícími členy minority, c) tendence uzavírat manželství v rámci komunity, d) vzdor minoritní skupiny proti útlaku většinové společnosti.*“ Kosinová (2009:15) ve své knize definuje podmínky, díky kterým se může člověk připojit ke komunitě neslyšících dle Bakerové a Cokely (1999) popsala čtyři nejprísnejší podmínky, díky kterým se člověk může připojit ke komunitě neslyšících:

- „*Podmínka audiologická: Jednou z cest pro potencionálního člena může být určitá ztráta sluchu. Lidé se ztrátou sluchu jsou do komunity neslyšících přijímáni o poznání rychleji než lidé bez ní.*
- *Podmínka politická: Potencionálním členem komunity neslyšících se může stát osoba, která se zásadně podílí na věcech veřejných spojených s komunitou neslyšících.*
- *Podmínka jazyková: Podmínkou pro vstup do komunity rouro cestou je kompetence rozumět znakovému jazyku dané komunity neslyšících i plynule ho užívat.*
- *Podmínka společenská: Poslední možnou cestou ke členství v komunitě neslyšících je dostatečná angažovanost v životě komunity neslyšících.*“

Příslušnost ke kultuře neslyšících nevzniká automaticky v rodinném prostředí po narození dítěte, většina neslyšících dětí se rodí slyšícím rodičům a ti nejsou do té doby příslušníkem dané komunity. Většina dětí si předává informace o komunitě ve školním prostředí, kdy navštěvuje školu pro sluchově postižené. Informace o skupině, komunitě jsou zprostředkované z okolí dítěte. (Kosinová, 2009)

Sluch je pro nás všechny jedním z nedůležitějších smyslů. Obešli bychom se bez čichu či chuti, ale postižení sluchu nebo zraku je pro takové osoby velmi obtížnou překážkou, se kterou se musí vyrovnat ve svém životě. Mohli bychom uvažovat nad tím, že lidé, kteří se s jednou z těchto vad již narodí, se umí s postižením lépe vyrovnat. S takovými lidmi se zpravidla pracuje již od narození nebo v jejich útlém věku. Naopak pro osoby, které postihne jakýkoli handicap během jejich života, je mnohem těžší se s ním vyrovnat a naučit se znovu v sociálním prostředí fungovat. Znamená to, v případě sluchového postižení vyrovnat se s tím, že již neuslyší plnohodnotně mluvit své blízké a své děti nebo odlehčeně svůj oblíbený seriál. Je důležité již od útlého věku s daným postižením pracovat a rozvíjet komunikaci např. ve znakovém jazyce a dopomoci si jakoukoli kompenzační pomůckou, která bude pro jedince vhodná a která může dopomoci k částečnému sluchu. Pokud hovoříme o úplně ztrátě sluchu, tak mnohdy nejsou řešením ani zmíněné kompenzační pomůcky. Naučit se znakový jazyk v dospělosti nebo starším věku, pokud z jakékoli příčiny jedinec přijde o sluch, je velice složité, komplikované a především náročné. Podle Mukšnáblové (2014) je dle světové zdravotnické organizace sluchové postižení považováno za druhé nejzávažnější hned za mentálním postižením. Lidský jedinec při postižení sluchu přichází až o 60 % poskytovaných informací, což je velmi zásadní pro dětskou populaci, kde se jedná o správný a komplexní bio-psycho-sociální rozvoj dítěte. Podle dostupných statistik je v České republice přibližně 500 000 občanů s postižením sluchu, většinu z nich tvoří také starší občané, kteří s přibývajícím věkem o svůj sluch přichází. Každý rok se u nás narodí zhruba 600-1200 dětí s postižením sluchu a z toho až 100 dětí se sluchovou vadou. Do budoucna lze předpokládat, že se postižení sluchu u dětí bude navyšovat z důvodu nadměrné zvukové zátěže při poslechu hudby nebo využívání počítačových aplikací. Poškození sluchu s sebou přináší narušení komunikačních technik, což se dále odráží v procesu myšlení a v mentálním a sociálním vývoji. Velmi známý je výrok Heleny Kellerové: „*Slepotu odděluje od věcí, hluchota od lidí.*“ Všemi jistě známý spisovatel Viktor

Hugo ovšem zase myslí při postižení sluchu na duši a proto říká: „Cožpak *záleží na hluchotě ucha, když slyší duše? Jediná skutečná a neléčitelná hluchota je hluchota ducha.*“ Stává se ale faktem, že vzájemná komunikace vždy byla, bude a je potřebná k udržení produktivních mezilidských vztahů, platí to nejen pro děti při jejich komunikaci mezi sebou, ale také pro dospělé při komunikaci s okolním světem. Dalo by se říci, že pokud hovoříme o komunikaci s okolním světem, do kterého spadají převážně slyšící osoby, tak narážíme na obrovský problém. Slyšící lidé velmi často neumí s neslyšícími nejen komunikovat, ale také k nim správně přistupovat a vnímat jejich odlišnou kulturu. Široká veřejnost nezná specifika komunikace s neslyšícími osobami a není v současné době ještě připravena přijmout a respektovat odlišné jednání s dítětem a dospělým se sluchovou vadou. Neslyšící kulturu kolem nás je potřeba vnímat nejen jako bytosti, které neslyší a někdy ani nemluví, ale také jako osobnosti, které jsou schopni kognitivních funkcí. Pokud je jedinec po dobu svého života rozvíjen vzhledem k postižení, lze tyto osoby plně integrovat a plnohodnotně s nimi pracovat na efektivních výsledcích společenských aktivit. Jedince se sluchovým postižením můžeme vnímat dvěma způsoby. Jedince můžeme vnímat jako plnohodnotnou bytost, která díky kompenzačním pomůckám může být plně začleněna do společnosti a dosáhnout tak plné integrace ve společnosti s mluveným jazykem. Druhou možností vnímání je pohlížet na tyto jedince úplně z opačného úhlu pohledu, tedy jako na někoho, kdo má odlišný jazyk a kulturu, vnímáme je tedy jako kulturní minoritu. Podle kulturní definice hluchoty do takové minority spadá každý, kdo přijímá tuto specifickou kulturu a každý, kdo komunikuje primárně znakovým jazykem. Nejedná se o sdružení na základě stavu sluchu, ale na základě vzájemných, shodných potřeb. Jedinci, kteří jsou součástí této jazykové a kulturní skupiny se nepovažují za postižené a často odmítají snahy o léčbu nebo nápravu sluchu ze strany slyšících osob (Strnadová, 1998). U dětí je důležitá potřeba získávat vědomosti, dovednosti, zkušenosti, a především citový vztah s nejbližšími, kteří zajišťují podmínky pro uspokojení potřeb dítěte. Důležitost je přisuzována podpoře schopnosti dítěte mluvit a myslet impulzy adekvátními k jeho možnostem a osobnosti. Přes polovinu dětí se sluchovým postižením má vadu sluchu vrozenou, více než 50 % z nich má sluchovou vadu z genetických důvodů, 30 % je způsobeno prenatálním obdobím, u zbylých 20 % nefiguruje u vady sluchu žádné zjištěné riziko. Přibližně 80 % dětí, které mají sluchovou vadu pochází z rodiny slyšících rodičů. Ne vždy se stává pravidlem, že slyšící rodiče musí počít slyšící děti, a naopak neslyšícím rodičům se

také nemusí zpravidla narodit neslyšící potomek (Mukšnáblová, 2014). Pro slyšící biologické rodiče představuje sluchová vada obtíž, kterou musí přijmout ve svém životě a zároveň se naučit i komunikovat s dítětem ve znakovém jazyce, aby bylo možné zabezpečit jeho základní životní potřeby, u dětí, které netrpí naprostou hluchotou, můžeme hovořit o možnosti využití kompenzačních pomůcek, které představují vysokou míru pomoci v komunikaci.

Tabulka 1: Stupně sluchového postižení

STUPNĚ SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ	
Normální sluch	Ztráta do 15 dB
Malá ztráta sluchu	Ztráta 16–25 dB
Lehká nedoslýchavost	Ztráta 26–40 dB
Mírná či střední nedoslýchavost	Ztráta 41–55 dB
Středně těžká nedoslýchavost	Ztráta 56–70 dB
Těžká nedoslýchavost	Ztráta 71–90 dB
Velmi těžké postižení sluchu	Ztráta více než 90 dB

Zdroj: Mukšnáblová, 2014, vlastní zpracování

Častá reakce na nemožnost produktivní komunikace s okolím je odvrácení se ke skupině neslyšících. Jedinec se tak stane součástí této minoritní komunity, neboť se zde cítí rovnocenný s ostatními členy. Děti v minoritní komunitě neslyšících nepociťuje takovou potřebu soutěživosti, ale shledává se s vyšší mírou soudržnosti. Je důležité, ale nepřipustit, aby dítě bylo součástí pouze neslyšící minority a bylo zcela odloučené od slyšících vrstevníků. Kontakt s širší veřejností a navazování vztahů je nedílnou součástí psychického vývoje v jednotlivých vývojových obdobích dítěte (Mukšnáblová, 2014). Potměšil (2007) upozorňuje na vysokou míru potřeby navazovat a udržovat vztahy i se skupinou slyšících osob. Dítě by mělo pochopit a přizpůsobit se požadavkům obou sociálních skupin a nesmí být omezováno.

V následujících posledních kapitolách zmíním mluvenou formu jazyka osob se sluchovým postižením a český znakový jazyk a samozřejmě vztah k naší mluvené češtině, kterou neslyšící osoby považují velmi často za cizí jazyk stejně jako my např. anglický nebo německý jazyk. Komunikace navazuje v souvislosti na poslední kapitole, která se bude věnovat bariérám neslyšících osob v kontextu péče, kdy musí absolvovat přípravné kurzy a vzdělávání, které probíhá v našem

mluveném českém jazyce. K této kapitole bude ve větší míře navazovat závěrečný rozhovor s neslyšícími pěstouny, popsany v metodické části této práce, kteří umí nejlépe popsat problémy, které způsobila jazyková bariéra při jejich přípravě na pěstounskou péči. V tomto kontextu není dostupná literatura, která by přibližovala specifika komunikace osob se sluchovým postižením při žádosti o jakoukoli z forem náhradní rodinné péče. Dále samozřejmě popíši roli hojně využívaného tlumočníka.

4.1 Specifika komunikace a vybrané komunikační systémy

neslyšících osob

V komunikaci jsou vnímané potíže ve třech oblastech jazykové roviny. Mezi oblasti řadíme rovinu zaměřující se na **význam slov a vět**, kdy se jedná o velmi obtížný a pomalý proces výstavby nových pojmů. Především u neslyšících dětí probíhá celý proces o dost déle než u dětí slyšících. Chápání pojmů bývá velmi všeobecné nebo naopak až příliš konkrétní. Velmi komplikované je pochopit význam abstraktních slov (krása, skromnost, láska,...). V další rovině jazyka se nachází oblast **skloňování a časování slov a sloves**, jedná se o pravidla gramatiky českého jazyka. Časté je špatné užívání pádů, rodů a časů a rozlišování slovních druhů, což nadále vede ke špatnému tvoření vět. Pochopení a tvoření vět není pro neslyšící jednoduché, a to ani ve výše zmíněné psané formě. Používají především krátké věty a mají omezené dorozumívání s okolním prostředím. V následující jazykové rovině hovoříme o **sluchovém rozlišování ve vztahu k výslovnosti**. U slyšících dětí to bývá patrné již od raného věku. Děti s těžkým sluchovým postižením se začínají odlišovat od slyšících mezi 6. a 8. měsíci. Jejich artikulace mívá charakteristické znaky a je velice namáhavá a přerušovaná. Dýchání není plynulé a chybí koordinace mezi nádechem a výdechem. Hlas bývá kolísavý a děti mají tendenci zvyšovat a zesilovat svůj hlas. Výslovnost je nedokonalá a nezřetelná nebo naopak příliš tvrdá, bývá narušeno i tempo a přízvuk řeči. Důležité je zaměřovat se nejen na hlásky a nácvik správné výslovnosti, ale také na rozvoj sluchového vnímání, jemné motoriky, odezírání a rozvoj komunikace ve znakovém jazyce. Poslední jazyková rovina se nazývá pragmatická a jedná se o rovinu sociálního uplatnění komunikačních schopností a je pro neslyšící osoby velice problematická především k lidem slyšícím. Důležité je v tomto směru vnímat odlišnost od osob, které jsou neslyšícími od narození (prelingvální) a osob, které přijdou o sluch v pozdějším věku (postlingvální) (Hádková, 2016).

Osoby se sluchovým postižením mají různé možnosti, které mohou využívat pro komunikaci s okolním světem, hovoříme tedy o **komunikačních systémech**, které jsou stanoveny dle zákona č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Dle tohoto zákona má každá neslyšící osoba právo zvolit si komunikační systém, který bude vyhovovat jejich potřebám. Pod komunikačním systémem těchto osob si představujeme především **český znakový jazyk**, který je u převážné většiny neslyšících využíván. Je považován za plnohodnotný komunikační systém tvořený vizuálně-motorickými prostředky. Je nejvíce podobná českému mluvenému jazyku a využívá jeho gramatiku a je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. S jednotlivými slovy řečenými v mluvené češtině jsou následně pomocí pohybů a postavení rukou ukazovány jednotlivé znaky, které využívá znakový jazyk. Český znakový jazyk má se skládá ze dvou základních složek tedy z manuální složky, která tvoří vše to, co se produkuje rukama, jsou to znaky znakového jazyka a dále se soustřeďuje na orientaci dlaně, prstů, vzájemnou polohu rukou, pohyb a pohyb ruky nebo rukou. Další složkou je nemanuální složka, která vytváří vše, co se děje s hlavou, obličejem – rty, oči, obočí, ústa, jazyk a celková mimika. Nemanuální složka je důležitá především kvůli správnému pochopení gramatiky. Často se tato složka objevuje jako nedílná a důležitá součást vybraných znaků, pokud se jedná například o velikost, rychlost, stupeň. Slouží jako prostředek pro složení gramatické stavby věty a má rozsáhlý význam při produkci druhů vět. V českém znakovém jazyce stejně jako v naší mluvené češtině je také neomezené množství možností vytvořených odpovědí nebo vět pomocí různých znaků. Bez těchto dvou složek by znakový jazyk nemohl dobře a pochopitelně fungovat (Hádková, 2016). Důležité je odlišit český znakový jazyk, který je využívá především mezi neslyšícími osobami od **znakové češtiny**, která je využívána při tlumočení slyšící osobě. Ve znakové češtině neplní mimika gramatické funkce a můžeme tedy vyřadit manuální a nemanuální složky. V tomto případě hovoříme o doslovném a důsledném dodržování slovosledu českých mluvených vět, které jsou překládány v rámci tlumočnicka, využívány jsou znaky z českého znakového jazyka, ale také jsou zde užívány znaky uměle vytvořené, které vznikly, aby byl možný doslovný překlad z českého jazyka do znakové řeči a naopak. Využívána bývá také další komunikační systém a jedná se o **prstovou abecedu**, která je dle výše uvedeného zákona č. 423/2008 Sb. definována takto: „*Prstová abeceda využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazení jednotlivých písmen české abecedy.*“ Odborně bývá

nazývána také jako daktylní abeceda nebo daktylotika. Dětem slouží především ve výuce češtiny k znázornění specifických gramatických forem. Nevýhodou prstové abecedy je její pomalost. Prstová abeceda může být využívána za využití jedné ruky anebo obou rukou. Mezi další komunikační systém řadíme **psanou formu jazyka** českých neslyšících osob. Tuto formu je důležité si osvojit pro porozumění většinové společnosti a následné socializace, zajišťuje také správnou komunikaci nejen se slyšícími osobami v psané podobě, ale psaná podoba jazyka mezi neslyšícími osobami (SMS, e-mail, Facebook,...). Psaná podoba zaujímá tedy v životě neslyšících osob zásadní a velmi důležité postavení. Naučit se a pochopit psanou podobu jazyka znamená naučit se porozumět psanému textu a získat potřebné dovednosti k vyjadřování vlastních myšlenek v této formě jazyka. Neslyšící se při psaní potýkají s odlišnými chybami než slyšící osoby, může jít o nevhodný výběr slov a jejich komolení, chyby v užití sloves, předložek a přidávání chybných či nadbytečných slov, časté bývají i chyby ve slovosledu. Texty jsou krátké a často nezapadají do celkového kontextu, velmi často neslyšící osoby přenášejí do psané češtiny prvky znakového jazyka.

Čeština je vnímána **jako cizí jazyk** především pro osoby, které primárně a jako první začali užívat český znakový jazyk. Ovšem čeština je pro neslyšící osoby nezbytná z mnoha důvodů, které byly výše zmíněny. Vnímají náš jazyk pouze zrakem a sice se mohou naučit písmena, jednotlivá slova a číst, ale bohužel to nezaručuje porozumění napsanému textu. Strnadová (1998:238) uvádí: „*Když člověk umí číst jen mechanicky bez porozumění, není motivován k četbě, a protože málo čte, má méně příležitostí daný jazyk lépe poznat. Tím je neslyšící člověk odrazován od četby, která by jinak byla nejen vhodným modelem k osvojení jazyka, ale i cenným zdrojem informací.*“ Z mého pohledu mám dojem, že u neslyšících dětí nacházejících se ve školských zařízeních není dostatečně věnována pozornost českému psanému jazyku, a proto se také poté často neslyšící osoby nachází ve své neslyšící kultuře, je pro ně jednodušší komunikovat. Možností by bylo využívat k českému jazyku také znakový jazyk a čeština by se tedy stala stejným předmětem jako je cizí anglický, německý a další jazyk.

Mezi možnostmi, kterou se dorozumívají sluchově postižené osoby ve svém životě patří **tlumočnické služby**, kterou realizuje osoba tlumočnicka. Tlumočení je dle Hádkové (2016) určitý převod smyslů sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového, a to tedy

z naší mluvené češtiny do znakového jazyka a naopak. Důležité je správně tlumočit nejen způsob vyjádření, ale také význam a obsah sdělení. Jedná se o zvláštní druh zprostředkování řeči, která probíhá přes prostředníka (tlumočníka). Neslyšící osoby dokáží komunikovat bez tlumočníka pouze mezi sebou ve své kultuře, pokud se jedná o komunikaci se slyšícími osobami, musí být přítomen tlumočník, který zajišťuje potřebnou komunikaci a přenos informací. Rozlišujeme 4 základní druhy tlumočnických služeb, jednat hovoříme o souběžném tlumočení – tlumočník souběžně tlumočí mluvenou řeč do znakového jazyka, následné tlumočení – tlumočník tlumočí mluvenou řeč s určitým zpožděním (posečkání na dokončení věty v mluveném jazyce a poté přetlumočení osobě do jazyka znakového), komunitní tlumočení – tlumočení na úřadech a u lékařů, skupinové tlumočení – tlumočení s více klienty (třídní výuka a kolektiv) (Hádková, 2016). Dle výše zmiňovaného zákona 423/2008 Sb., mají osoby se sluchovým postižením plné právo na využití bezplatného tlumočníka v případě návštěvy lékařů nebo úřadů a mohou si také zvolit komunikační systém, který jim vyhovuje. Samozřejmě v rámci poskytovaných tlumočnických služeb existuje etický kodex tlumočníka, který musí dodržovat. Závěrem této kapitoly zmiňuji 10 pravidel zásadních pro komunikaci slyšících s neslyšícími osobami za přítomnosti tlumočníka, které definuje Hádková (2016:235–236) dle Czumalové (2008) takto:

1. *‘Neslyšící má právo na tlumočníka. S tlumočením bude mít hodnota předávaných informací vyšší kvalitu než bez tlumočníka.*
2. *Neslyšící má právo tlumočníka si vybrat. Mezi tlumočníky jsou individuální rozdíly, proto má neslyšící právo vybrat si tlumočníka, kterému rozumí a který rozumí jemu, kterému též důvěřuje.*
3. *Tlumočení může probíhat formou českého znakového jazyka, znakovou češtinou, mluvenou či psanou formou češtiny podle individuální komunikační preference neslyšícího.*
4. *Mluvicí osoba komunikuje s neslyšícím a udržuje s ním zrakový kontakt, nikdy nemluví na tlumočníka.*
5. *Mluvicí osoba komunikuje s neslyšícím v reálném čase a v plné kvalitě, nikdy nemluví na tlumočníka tak, aby to později neslyšícímu vysvětlil.*

6. *Tlumočník musí vždy být vedle osoby, které tlumočí. Neslyšící musí vidět jak na tlumočníka, tak i mluvící osobu. Ty musí sedět nebo stát tak, aby neměli zády zdroj světla.*
7. *Během rozhovoru nemůže mluvící osoba odbíhat, otáčet se, dělat jinou činnost, neslyšící pak tuto osobu sleduje, otáčí se za ní a nesleduje tlumočníka, část informací mu pak může uniknout.*
8. *Mluvící osoba hovoří svým obvyklým tempem. Při tlumočení sice dochází k určitému časovému skluzu, ale tlumočník sám upozorní, bude-li potřeba řeč zpomalit. Tlumočník musí mít čas informaci přijmout, zpracovat a zprostředkovat. Pokud se jedná o tlumočení např. přednášek ve školách, na konferencích atd. je potřeba, aby se tlumočník mohl na tlumočení předem připravit, aby znal danou problematiku.*
9. *Na konci rozhovoru je vhodné zjistit, zda neslyšící nepotřebují něco upřesnit.*
10. *Při delším hovoru se může stát, že si všechny informace neslyšící nezapamätuje, i když byl hovor veden prostřednictvím tlumočníka, je vhodné poskytnout, pokud je to možné, i písemné sdělení. “*

4.2 Bariéry sluchově postižených pěstounů a dětí při zprostředkování pěstounské péče

K popisu této kapitoly využívám především informace ze své absolvované praxe a sdělení z osobního setkání s tlumočníci. Z hlediska bariér sluchově postižených pěstounů je velice složité nalézt dostupnou literaturu, žádná se nezabývá sluchovým postižením v průběhu žádosti o pěstounskou péči. Z praxe se mi jeví jako nešťastné, že i samotní žadatelé jsou často v úzkých a nemají možnost přečíst si literaturu, která by se věnovala jejich sluchovému postižení v kontextu PP, metodiky ani brožury nejsou k dispozici a většina odborníků, která je přítomna při přípravách a vzdělávání žadatelů nedokáže odpovídat na otázky ohledně výchovy dítěte, komunikaci s dítětem a dalších oblastí. Při vzdělávacích kurzech se nachází společně s neslyšícími žadateli také žadatelé slyšící a těm je především věnována pozornost. Příprava a vzdělávání by mělo sloužit také jako vzájemné sdělování informací mezi žadateli, kteří už mají v náhradní rodinné péči dítě. Jeví se mi jako nešťastné, že se zpravidla vyjadřují a sdílí své zkušenosti slyšící žadatelé, což je z pohledu neslyšících problém, protože výchova v běžné rodině je odlišná a potýkají se i s jinými problémy nebo obtížemi při starosti o svěřené dítě oproti pěstounům se sluchovým postižením a jejich svěřených

dětí. Jejich zkušenosti na přípravách velice chybí a dochází, tak k tomu, že se opět neslyšící žadatelé separují od slyšících a raději hovoří pouze se svou komunitou, a to tedy především v této oblasti s některou z rodin, která disponuje také sluchovým postižením a je účastníkem přípravy pro budoucí pěstouny a vzájemně si podávají informace mezi sebou, které by ovšem měli být součástí diskuse a společné komunikace v rámci přípravných kurzů a absolvovaného vzdělávání. Pěstouni při řešení základních otázek ohledně žádosti o PP, zprostředkování a přípravných kurzů se dostávají do pozice, kdy musí často sami vyhledávat tlumočníka, který by s úřady spolu s nimi jednal, nemohou na příslušné úřady zavolat, a tak musí všude vždy dojíždět osobně a ohlašovat se s předstihem, i to se stává pro pěstouny se sluchovým postižením složité a časově náročné. Především s touto částí práce souvisí role tlumočníka, který je využíván neslyšícími osobami při běžné komunikaci, ale také při komunikaci při přípravách na pěstounskou péči. Tlumočník je přítomen při výše zmíněném vzdělávání a přípravě po celou dobu a v podstatě překládá vše, co je obsahem takových setkání. Na konci těchto kurzů se neslyšící pěstouni stejně jako slyšící setkávají s dotazníkem, ovšem právě tato část je z mého pohledu těžší, protože jak již bylo výše zmíněno, tak nedostatečnou četbou a komplikovaným porozuměním psanému českému jazyku, přichází problém také s pochopením dotazníků a psaného textu. Musí být z mého pohledu složité pochopit dané oblasti a správně odpovědět na dotazované otázky. Tlumočník je sice přítomen, ale ve větším množství žadatelů, přítomných neslyšících osob a také většímu množství dotazníkových otázek, není v jeho silách veškerý text přetlumočit do znakového jazyka. Pokud by to možné bylo jistě by to pomohlo k lepšímu pochopení jednotlivých oblastí hodnotícího dotazníku, který je pěstounům poskytován. Jako problém vnímám také to, že nejsou dostupné organizace, které by se primárně orientovaly na pěstouny se sluchovým postižením. Dostupné jsou tlumočnické služby, které jsou využívány při návštěvách lékaře, běžné komunikaci s úřady, a i při přípravách na pěstounskou péči, ale doprovázející organizace, s kterou by daní pěstouni mohli uzavřít dohodu o spolupráci v rámci pěstounské péče se sluchovým postižením, nejsou dostupné. A to vnímám jako problém, organizace, které se setkají poprvé s neslyšícími pěstouny se sami musí naučit s nimi pracovat, komunikovat a přijít na to, co vyhovuje jim samotným a co neslyšícím pěstounům. Z hlediska této práce tedy nejsou popisovány doprovázející organizace, protože jejich zaměření je obecně na náhradní rodinnou péči, ale nejsou vymezeny z hlediska žadatelů se sluchovým postižením. Této oblasti se následně

věnuji také ve výzkumu, kdy se zaměřuji na to, jaká je spokojenost pěstounů se sluchovým postižením s klasickou doprovázející organizací, kterou využili a není specializovaná vzhledem k jejich postižení, v tomto případě se jedná o doprovázející organizaci Salinger, která působí v KHK a pracuje s rodinami v náhradní rodinné péči.

Z hlediska připravenosti dítěte do nové rodiny je u sluchového postižení důležité, aby dítě bylo již od mala vedeno k využívání znakového jazyka. Bohužel, jak je známo, tak dětské domovy nemají kapacitu rozvíjet jedno dítě se sluchovou vadou vzhledem k tomu, že je v něm umístěno velké množství dětí a musí se věnovat všem. Pokud jde o biologickou rodinu tak, pokud se dítě narodí slyšícím rodičům a následně jim je odebráno, tak tito rodiče nejsou kompetentní k tomu dítě rozvíjet ve znakovém jazyce, protože daný jazyk neumí a nechtějí se ho učit a ve většině případů je dítě nezajímá. Mají problém se zajištěním základních životních potřeb pro dítě a jeho rozvíjení v podstatě v jiném jazyce je pro ně obtěžující a zbytečné. Ovšem následky nerozvinuté komunikace si dítě odnáší s sebou do svého života, a právě pěstouni se sluchovým postižením jsou ti, kteří ho musí naučit postupně komunikovat v jazyce, kterým se bude dorozumívat a vyjadřovat své potřeby. Potom, co se takové nekomunikativní dítě spáruje s vhodnými žadateli v evidenci o PP, tak spolu napoprvé neumí komunikovat a pro pěstouny se to stává další komplikací, protože se od dítěte nedozví žádné informace. Je tedy důležité dítě naučit komunikační systém, který mu bude vyhovovat a bude umět s ním komunikovat se svým okolím, a především se svými pěstouny.

Závěrem této celé kapitoly lze tedy říci, že správné tlumočení je základním klíčem ke správnému pochopení řečených informací. A v časně zvolený komunikační systém je základem k vyjádření vlastních potřeb a toku informací mezi komunikujícími osobami. Problémy tvoří nejen mluvená čeština, ale také psaná čeština, o čemž mnozí lidé naší společnosti nemají tušení, často si člověk myslí, že neslyšícímu něco napíše a on vše správně pochopí, ale není tomu tak, a i s psaným jazykem pro neslyšící je potřeba pracovat a často tlumočit z důvodu pochopení jednotlivých částí textu. Z hlediska pěstounství a všech potřebných dokumentů, které se musí vyplňovat a připrav, kterých se musí pěstouni účastnit, je důležité, aby tlumočník byl za každých podmínek přítomen a neslyšícím pěstounům pomohl zorientovat se v dané problematice a správně ji pochopit a dobře v souvislostech reagovat. Zda se to v rámci

vzdělávání daří či nedaří je popsáno v metodické části této práce a v jednotlivých odpovědích na a tazatelské otázky.

4.3 Shrnutí teoretické části

Hlavním záměrem teoretické části bylo přiblížit proces zprostředkování, párování a posuzování žadatelů o pěstounskou péči, vymezit především její druhy a zasadit pěstounskou péči do celého kontextu náhradní rodinné péče. V prvních kapitolách jsem popisovala systémové ukotvení náhradní rodinné péče a její druhy dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí a občanského zákoníku, kapitolu jsem vnímala jako velice důležitou pro objasnění základních odlišností především od pěstounské péče, která byla tématem této práce a byla popsána v rozsáhlé formě ve třetí kapitole. Pěstounská péče byla rozsáhle popisována vzhledem k návaznosti na metodickou část a realizovaný rozhovor, kdy bylo třeba objasnit odlišnost PPPD od té klasické PP, proces před přijetím dítěte, osobnost pěstouna a vybrané finanční zabezpečení pěstounů se sluchovým postižením, těchto oblastí se následně týká realizovaný rozhovor a navazující tazatelské otázky. Z hlediska výzkumu bylo třeba jasně objasnit, kdo se angažuje v procesu zprostředkování dítěte, kdo v procesu párování a co, která spolupracující státní organizace vykonává, protože se na tyto oblasti váže postoj pěstounů, který bude zjišťován ve výzkumném šetření. Popsána byla i případná motivace žadatelů pro podání žádosti o pěstounskou péči a jejich základní práva a povinnosti nejen vůči svěřenému dítěti, ale i jejich osobě. Pozornost byla věnována také vypláceným finančním příspěvkům pěstounům, a to konkrétně třem výše určeným, které se váží ke sluchovému postižení. V následující poslední kapitole byly popsány specifika komunity a podmínky příslušnosti k dané komunitě neslyšících, dále byly popsány komunikační bariéry osob se sluchovým postižením a jejich využívané možnosti komunikace. Z kapitol bylo zřejmé, že problémem je čtená a psaná podoba českého jazyka, která se váže na celkové pochopení informací. Poslední podkapitolu bariéry sluchově postižených pěstounů a dětí při zprostředkování pěstounské péče tvořila interpretace mých poznatků z praxe spolu se spojením předešlých kapitol věnujících se sluchovému postižení. Cílem teoretické části bylo tedy jasně vymezit pěstounskou péči v jejím počátku, než bude dítě do péče svěřeno a kontext sluchového postižení byl sepisován z hlediska přiblížení základních problémů a využívaných systémů v komunikaci, aby bylo jasněji znatelné a představitelné s čím se musí potýkat pěstouni se sluchovým postižením, kteří

absolvují celou přípravu na PP. Věřím, že spojení odborné literatury z mého pohledu z praxe byl užitečný a více představitelný, protože literatura se často odlišuje od reality a reálného fungování systému v této oblasti. Zároveň doufám, že teoretická část posloužila jako vstupní část pro realizaci výzkumu v dané oblasti a nastínila představu jakých oblastí se budou týkat tazatelské otázky, protože mi půjde především o proces párování dítěte s krajským úřadem, zprostředkování dítěte OSPOD, spokojenost v rámci procesu vzdělávání a přípravy vzhledem k tlumočení do znakového jazyka, o případný problém v komunikaci a pochopení sdělovaných informací a také o hodnocení a vnímání systémového ukotvení pěstounské péče.

5 Metodická část

Metodická část mé bakalářské práce je věnována v počátku především formulacím výzkumných cílů, na které se práce zaměřuje. Vztahována je k hlavnímu cíli, který se zabývá otázkou zjištění, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením celý proces zprostředkované pěstounské péče z hlediska funkčnosti systému. Dále popisují svou zvolenou výzkumnou strategii, s kterou nadále pracují při realizaci rozhovorů, popisují, jaký výzkumný soubor jsem si k realizaci rozhovorů zvolila a prostřednictvím transformační tabulky znázorňuji operacionalizaci dílčích cílů do výzkumných tazatelských otázek. Následně vysvětluji, jak probíhal průběh šetření a jakým způsobem jsou získaná data a informace nadále zpracovávány. V posledních kapitolách metodické části popisují svou reflexi rizik výzkumného šetření a zvolené výzkumné strategie, která je spojena s výzkumem a interpretují získaná data z rozhovorů k daným cílům této práce.

5.1 Formulace výzkumných cílů

Hlavním cílem mé bakalářské práce je **zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounských rodin, kvalitu funkce systému a navrhnout opatření vedoucí ke změně systému.** Z hlediska výzkumu je hlavní cíl považován za kognitivní, který se zaměřuje na poznávání něčeho nového a na popis daných nových skutečností k problému a tématu. Cíl je zároveň symbolický, který upozorňuje na existenci nějakého problému širší veřejnost, která o něm doposud nevěděla (Trousil, Jašíková, 2015). Cíl práce je zformulovaný tak, abych zjistila nové informace o dané problematice a zároveň se daly využít pro praxi pracovníků sociálních služeb a zainteresovaných subjektů v problematice náhradní rodinné péče. Záměrem je zjistit, jak je pěstouny vnímán celý proces a průběh pěstounské péče a v čem vnímají zásadní problém a co by chtěli změnit nebo naopak s čím jsou spokojeni v rámci systémových opatření. V rámci výzkumu jsou zvoleny následující cíle, protože v současné době je na velmi nízké úrovni zpracována problematika pěstounské péče v kontextu sluchového postižení a je malé množství dostupných zdrojů, které by pojednávaly o propojení průběhu pěstounské péče vzhledem k sluchovému postižení žadatelů a dětí a zároveň vidím v praxi, že toto téma pěstounům se sluchovým postižením velice chybí a z dostupných informací je mi zřejmé, že o tuto problematiku mají zájem a rádi by o ni hovořili a

sdělili své připomínky. Na základě výše zmíněného hlavního cíle jsem vydefinovala cíle nižšího řádu, s kterými nadále pracuji v rámci výzkumného šetření:

DVC 1: Zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny.

DVC 1.1: Zjistit, jakým způsobem proběhlo spárování dítěte se sluchovým postižením s neslyšícími pěstouny.

DVC 1.2: Zjistit, jak pěstouni se sluchovým postižením hodnotí proces zprostředkování dítěte krajským úřadem.

DVC 1.3: Zjistit, jak časově náročná byla pro pěstouny se sluchovým postižením příprava k přijetí dítěte do rodiny.

DVC 1.4: Zjistit, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají bariéry v komunikaci v rámci příprav na pěstounskou péči.

DVC 2: Popsat fungování systému pěstounské péče při zprostředkování dítěte z perspektivy neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

DVC 2.1: Popsat, jak jsou pěstouni se sluchovým postižením spokojeni s podporou doprovázejících organizací při péči o děti se sluchovým postižením.

DVC 2.2: Popsat, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají spolupráci s OSPOD po zprostředkování dítěte se sluchovým postižením.

DVC 2.3: Popsat, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají finanční podporu pěstounů při zprostředkované pěstounské péči.

DVC 3: Navrhnout na základě nalezených nefunkčností systému opatření, která povedou ke změně systému pěstounské péče neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

5.2 Výzkumná strategie

V rámci své bakalářské práce jsem realizovala sociální výzkum a v jeho rámci jsem využila metody dostupné k realizaci kvalitativního výzkumu. Jedná se z hlediska

praxe o základní či primární výzkum, který zkoumá dosud neprobádané oblasti a poskytuje dostatek informací, a proto ho vnímám jako užitečný pro možný další aplikovaný výzkum, který následně využívá poznatky ze základního výzkumu. V rámci této práce je realizovaný pouze výzkum základní, jelikož mou zkoumanou problematikou se nezabývá literatura a žádný výzkum z dostupných informací nebyl na toto téma realizován. K realizovanému výzkumu na téma pěstounské péče dětí se sluchovým postižením využívám strategii kvalitativního výzkumu, který dokáže nejlépe porozumět danému případu a studuje ho do hloubky ačkoli má i svá rizika, a to obtížně zobecnitelné výsledky výzkumu kvůli omezenému počtu respondentů a výsledky výzkumu mohou také být snadno ovlivnitelné výzkumníkem a osobními preferencemi (Hendl, 2008). Dále jsem se rozhodla realizovat techniku případové studie, která se jeví jako vhodná v případě, že daná oblast nebyla doposud probádána a není větší množství dostupných informantů. Konkrétně dle Hendla (2017:202) hovoříme o: „*Zachycení složitosti případu, popisu vztahů v jejich celistvosti. Jedná se o hloubkovou studii jedné nebo několika jevů v reálném kontextu a reflektuje perspektivy participantů. Zaměřuje se na návrh vyprávění o případu a osvětlování jevu v rámci reálného kontextu. Výsledky nemohou být zobecněny, mohou ovšem vést k návrhu teorií a generování hypotéz o kauzálních vztazích.*“ Z hlediska mého výzkumu se mi jednalo právě o vyprávění o zkušenostech pěstounů s procesem zprostředkování, o jejich reflexi a zpětnou vazbu v rámci zprostředkování a o návrh změn v daných oblastech vyplývajících z jejich vnímání, prožitků a zkušeností v rámci přípravy na PP. Případ je definován dle Yin (2014:237) jako: „*Hlavní předmět zkoumání v rámci případové studie, obvykle jde o konkrétní entitu, např. osobu, organizaci, instituci, komunitu, ale i program, politický postup, proces.*“ Mým zvoleným případem je dyáda neslyšících pěstounů a neslyšících dětí v systému a procesu pěstounské péče, dyádu chápeme jako nejmenší sociální skupinu, což v mém případě značí malé množství pěstounských rodin se sluchovým postižením, které se řadí do nejméně zastoupené sociální skupiny v rámci společnosti, není jich tedy mnoho. Případová studie se sama zaměřuje především na potřeby, motivace, vnímání, zkušenosti a postoje k dané problematice a z hlediska jejího pojetí jsem zvolila **idiografický přístup**, který popisuje studii jednotlivce v mém případě jedné specifické rodiny, kde se snažím zachycovat jedinečnost a originalitu případu v podobě specifických skutečností, vysvětlení a vztahů, které nikdo doposud nezachycoval (Jurisprudence, 2016). Dle Hendla (2017) jde v případové studii

především o získání velkého množství dat od jednoho nebo několika mála jedinců, je kladen důraz na zachycení složitosti konkrétního případu, díky němuž po důkladném prozkoumání můžeme porozumět i jiným podobným případům. V této práci vnímám porozumění dalším podobným případům jako velice užitečné, protože sluchově postižených pěstounských rodin, u kterých by se zásadně lišili potřeby a vnímané potíže nebo zkušenosti, si myslím, že příliš není. Vzhledem ke svému postižení mají podobnou komunikaci, návyky a požadavky vůči procesu zprostředkování. Porozumí-li případný sociální pracovník pocitům, přáním a potřebám daných pěstounů, je velká pravděpodobnost, že porozumí i těm dalším. Případová studie je takové zvolena proto, protože se zabývá vnímáním daných osob a zjišťuje informace pomocí otázek jak a proč. Rozhovorem, který jsem realizovala, jsem chtěla zjistit právě to, jak vnímají pěstouni jednotlivé fáze procesu zprostředkování a jak vnímají spolupráce se spolupracujícími subjekty a jak jsou celkově spokojeni. Využívám tedy především otázky věnující se vnímání, pocitům, postojům, zkušenostem a dalším přáním, které se snažím zjišťovat otázkami jak a proč. V rámci případové studie jsem zvolila jeden jediný specifický případ, protože případů využitelných pro tuto práci v KHK není mnoho.

K výzkumu jsem využila polostandardizovaný – **polostrukturovaný rozhovor** a výstupy z rozhovorů jsem pomocí kódování rozdělila do jednotlivých skupin k daným stanoveným dílčím cílům a okruhům otázek. Výzkumné otázky jsou zvoleny tak, aby pokryly oblasti, s kterými se setkávají a musí vypořádat žadatelé o pěstounskou péči se sluchovým postižením před přijetím dítěte do pěstounské rodiny. Jsou zde vzhledem k citlivosti případu vynechány identifikační otázky, kdy základní informace byly zjištěny krátce před konaným rozhovorem v rámci medailonku o dané rodině a vzhledem k tomu, že těchto rodin není příliš mnoho, tak jejich přáním nebylo sdělovat konkrétní informace. Tazatelské otázky jsem se snažila formulovat tak, aby byly pro pěstouny srozumitelné a snadno pochopitelné a také představitelné vzhledem k absolvovaným přípravám na zprostředkování pěstounské péče a zároveň abych získala širší odpověď a pohled na danou problematiku. Kvalitativní rozhovor probíhal s jednou pěstounskou rodinou, která disponuje sluchovým postižením. Jedná se o pěstouny z Královéhradeckého kraje, kteří jsou v evidenci žadatelů o PP. Získat slovně vyjádřený souhlas pěstounské rodiny, která by měla o PP přehled a chtěla otevřeně hovořit o potížích spojených s přípravami a potřebným vzděláváním nebylo

příliš složité, pěstouni se sluchovým postižením totiž sami často vnímají, že jejich problémy, připomínky a zásadní očekávání spojené s procesem příprav na PP jsou často opomíjeny. V rámci výzkumného šetření byla přítomna tlumočnice, která tlumočila do znakového jazyka, tlumočnici jsem oslovila pomocí e-mailové komunikace sama na základě předaného kontaktu od zmíněné doprovázející organizace. Množství tlumočnicků v KHK je omezené a je třeba ho zajednávat až s tří měsíčním předstihem a někteří žadatelé vyžadují speciálně tlumočnicka, s kterým již mají své zkušenosti a jsou ochotni o problému informovat vlastně i třetí zúčastněnou osobu při probíhajícím rozhovoru. Tlumočnici, kterou jsem oslovila moji respondenti osobně znali a již s ní v minulosti spolupracovali, tudíž nebyl problém, aby se účastnila daného rozhovoru.

5.3 Transformace dílčích cílů do výzkumných nástrojů

Tabulka 1: Transformační tabulka

Transformační tabulka

Cíl	Dílčí cíl 2. řádu	Indikátory	Tazatelské otázky
DCV 1: Zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny.	DCV 1.1: Zjistit, jakým způsobem proběhlo spárování dítěte se sluchovým postižením s neslyšícími pěstouny.	Důvod žádosti o pěstounskou péči Informace o pěstounské péči Doba trvání reakce krajského úřadu	TO1: Jaké důvody vás vedly k podání žádosti o pěstounskou péči a jaké byly vaše požadavky vůči dítěti? TO2: Koho jste kontaktovali potom, co jste se rozhodli, že se chcete stát pěstouny? TO3: Po jak dlouhé době jste obdrželi reakci od krajského

			úřadu na vaši žádost o pěstounskou péči?
	DCV 1.2: Zjistit, jak pěstouni se sluchovým postižením hodnotí proces zprostředkování dítěte krajským úřadem.	Obsah reakce krajského úřadu Množství informací o dítěti v reakci od krajského úřadu Rozhodování pěstounů po sdělených informacích od krajského úřadu	TO4: Jaký byl obsah reakce, kterou jste obdrželi od krajského úřadu? TO5: Jaké informace vám byly od krajského úřadu o dítěti sděleny? Považujete je za dostačující? Pokud ne, jaké informace vám chyběly? TO6: Na základě, kterých sdělených informací jste se rozhodli přijmout do pěstounské péče dítě, o které se v současné době staráte?
	DCV 1.3: Zjistit, jak časově náročná byla pro pěstouny se sluchovým postižením příprava k přijetí dítěte do rodiny.	Náročnost přípravy	TO7: Jaké časové rozmezí vám zabrala celková příprava a vzdělávání potřebné k pěstounské péči?

		Fáze přípravy	TO8: Která fáze přípravy pro vás byla nejnáročnější a z jakého důvodu?
	DCV 1.4: Zjistit, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají bariéry v komunikaci v rámci příprav na pěstounskou péči.	Komunikační bariéry Komunikace ve znakovém jazyce	TO9: Jaký problém v komunikaci jste vnímali vzhledem k sluchovému postižení v rámci příprav na pěstounskou péči? TO10: Popřípadě, jaké potíže jste vnímali v pochopení jednotlivých fázích příprav vzhledem ke komunikaci ve znakovém jazyce a jak nebo s kým jste tento problém řešili?
DCV 2: Popsat fungování systému pěstounské péče při zprostředkování dítěte z perspektivy neslyšících pěstounů neslyšících dětí.	DCV 2.1: Popsat, jak jsou pěstouni se sluchovým postižením spokojeni s podporou doprovázejících organizací při zprostředkování dítěte se sluchovým postižením.	Hodnocení tlumočnických služeb	TO11: Jak jste byli spokojeni s poskytovanými tlumočnickými službami v rámci žádosti a celého zprostředkování pěstounské péče? Pokud jste nebyli zcela spokojeni s

		Hodnocení spolupráce se Salingerem	tlumočením, v čem byl podle vás problém? TO12: Jak probíhala spolupráce s organizací Salinger a vaším klíčovým pracovníkem, kterého jste využívali v rámci průběhu přípravy na pěstounskou péči, jak hodnotíte jeho podporu v rámci celého procesu?
	DCV 2.2: Popsat, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají spolupráci s OSPOD při zprostředkování dítěte se sluchovým postižením.	Oblasti spolupráce s OSPOD Přínos spolupráce s OSPOD	TO13: V čem vám spolupráce s OSPOD pomohla před přijetím dítěte do pěstounské péče? TO14: V čem je pro vás spolupráce v současné době přínosná?
	DCV 2.3: Popsat, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají finanční podporu	Odměna pěstouna při 1 dítěti	TO15: Jak vnímáte finanční podporu odměny pěstounů?

	pěstounů při zprostředkované pěstounské péči.	Příspěvek na péči Invalidní důchod	TO16: Jak vnímáte finanční podporu v rámci příspěvku na péči? TO17: Jak vnímáte finanční podporu v rámci dávky invalidního důchodu vzhledem k sluchovému postižení?
DCV 3: Navrhnout na základě nalezených nefunkčností systému opatření, která povedou ke změně systému pěstounské péče neslyšících pěstounů neslyšících dětí.	X	Opatření vedoucí ke změně průběhu zprostředkování Opatření vedoucí ke změně procesu příprav	TO18: Jaké změny vás napadají k průběhu zprostředkování pěstounské péče, které jste absolvovali? (vzhledem k délce celého procesu, obsahu příprav a odlišné komunikaci) TO19: Případně, co vám v celém procesu nebo přípravách na pěstounskou péči scházelo nebo naopak přebývalo, s čím jste byli spokojeni?

		Opatření vedoucí ke změně systému v oblasti finanční podpory	TO20: Jaké změny byste navrhovali v poskytovaných dávkách vzhledem k sluchovému postižení?
--	--	--	---

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Výzkumný soubor

V rámci výzkumného souboru pro tuto práci jsem jako první oslovila organizaci Králové-hradeckého kraje, která pracuje s pěstounskými rodinami a byla by mi ochotna zprostředkovat rodinu k realizaci rozhovoru. Vyhledávání vhodného výzkumného souboru, který by byl ochotný hovořit k danému tématu, byl těžší z důvodu zakomponovaného sluchového postižení. Nakonec se zmíněné organizaci podařilo pro mě domluvit jednu rodinu z KHK, s kterou spolupracují. Nadále jsem využila metodu záměrného výběru vzorku, kdy mé požadavky vůči výběru byly definované dle Miovského (2006:135) jako: „*Záměrný (někdy také účelový) výběr výzkumného vzorku, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností. Kritériem výběru je právě vybraná (určená) vlastnost (či projev této vlastnosti) nebo stav (např. příslušnost k určité sociální nebo jiné skupině).*“ V tomto případě jsem cíleně vyhledávala pěstounskou rodinu, která má typické vlastnosti a to, že jsou pěstounskými rodiči a řadí se do typické komunity-skupiny osob, které jsou neslyšící a žádali o pěstounskou péči. Z hlediska vybraného souboru se jedná o muže (pěstouna) a ženu (pěstounku), kteří jsou manželé a mají společně v PP dítě se sluchovým postižením, kdy mi bylo dopředu ze zmíněné organizace sděleno, že je téma velice zajímavé a rádi by přispěli ke zlepšení jejich postavení vzhledem k sluchovému postižení při procesu absolvovaném před svěřením dítěte do pěstounské péče. Z hlediska výběru vzorku se rovněž jedná dle Trouсила, Jašíkové (2015:132) o záměrný specifický výběr, který je definován následovně: „*Zaměřujeme se na osoby prezentující výhradně specifické potřeby, které jsou typické pro dané téma.*“ Specifický výběr souboru jsem zvolila také vzhledem k malému počtu dostupných pěstounských rodin se sluchovým postižením a také kvůli naplnění cílů této práce. Při výběru se mi jednalo především o specifické vlastnosti, a to tedy o jakoukoli formu sluchového postižení, jejich specifika a komunikační bariéry

v procesu zprostředkování dítěte, šlo mi tedy především o respondenty, kteří umí popsat svou motivaci, zkušenosti, postoje a potřeby k dané problematice. „*Jedná se o vybraný případ, který je definován jako deviantní, který se využívá, pokud existující teorie neposkytuje k případu dostatečnou odpověď, z toho plyne, že musí existovat vysvětlení, které je ovšem dosud neprobádané a může nám následně pomoci k upřesnění existujících vysvětlení nebo k jejich nové formulaci anebo k identifikaci nových vysvětlení.*“ (Jurisprudence, 2016) Z hlediska mého výzkumu využívám deviantní případ, protože není dostupné existující vysvětlení dané problematice oblasti péče se sluchovým postižením a můžu tedy pomocí výzkumu identifikovat nová vysvětlení, nové poznatky, připomínky, které by mohli vést k případným změnám a zlepšení současného stavu. Dalším důvodem vybrání tohoto souboru byla ochota pěstounů realizovat rozhovor, a jejich jedinečný a hluboký vhled do dané problematiky, kterou doposud nikdo neprozkoumal a knižně nezpracoval. Rodinu jsem na počátku měla zprostředkovanou přes již zmíněnou organizaci, která se rodiny dotazovala, zda by měla o rozhovor semnou na toto téma zájem, následně mi bylo od klíčové pracovnice rodiny sděleno, že s rozhovorem souhlasí. Problém nastal při shánění potřebného tlumočnicka k rozhovoru, snažila jsem se kontaktovat tlumočnický, které jsem si vyhledala na internetu a působí v Hradci Králové, ovšem ani po měsíci jsem neobdržela odpověď. Rozhodla jsem se tedy kontaktovat ještě jednou organizaci, která mi zprostředkovala rodinu a následně zaslala i kontakt celkem na 6 tlumočnic, které jsem pomocí e-mailu zkontaktovala s dotazem, zda by byly ochotny mi tlumočit daný rozhovor. I v tomto případě jsem se setkala s rozsáhlou prodlevou zaslání odpovědi. Po měsíci tedy v únoru se následně ozvala tlumočnice, která shodou okolností pracuje s pěstounkou v jedné nejmenované škole, která se věnuje sluchově postiženým žákům, a tak se tedy znaly. Jelikož byla komunikace složitá z důvodu sluchového postižení, obdržela jsem od tlumočnice e-mail na pěstounkou, abychom se domluvili na místě setkání a přesném datu a času. Tlumočnice také nahrála video ve znakovém jazyce, kde tlumočí pěstounce, že se s ní spojím a budeme se spolu přes e-mail domlouvat na přesném datu a místě setkání. Pěstounce jsem poté zaslala e-mail, který obsahoval možnosti místa setkání a stručné informace o rozhovoru (časový rozsah, ujištění o anonymitě,...). Odpověď jsem bohužel neobdržela, nejspíše kvůli tomu, že se během týdne změnila situace v rodině a tlumočnice mi následně odpověděla ze svého e-mailu namísto pěstounky a sdělila mi, že pěstounky dcera má zlomenou nohu, a tak by byli s manželem rádi, aby

rozhovor proběhl u nich doma a nebylo pro ně místo komplikací. V průběhu výzkumu jsem s nimi uskutečnila tedy jeden rozsáhlý rozhovor, který se konal v Hradci Králové v rozsahu dvou hodin a u pěstounů doma, kde byli přítomni i všechny jejich děti, ale samozřejmě rozhovoru se účastnila jen pěstounka a pěstoun. Rozhovor byl veden se zaměřením na zjištění toho, jak pěstouni se sluchovým postižením vnímají trajektorii přijetí dítěte do pěstounských rodin, jak hodnotí kvalitu funkce systému a jaké změny by případně v této oblasti navrhovali. Přítomna u rozhovoru byla i tlumočnice, která tlumočila do znakového jazyka. Respondenty mám nadále vzhledem k udržení jejich anonymity vedeny pod znaky PM1 (pěstounka) a PM2 (pěstoun) a označení má i jejich chlapec svěřený do pěstounské péče (PCH), protože o něm jmenovitě hovoří v přiloženém přepsaném rozhovoru, s těmito zkratky nadále pracuji v odpovědích na jednotlivé tazatelské otázky v kapitole věnující se popisu a interpretaci dosažených výsledků.

5.5 Způsob zpracování získaných dat a informací

Výzkumné šetření probíhalo v rámci kvalitativního výzkumu, který byl realizován pomocí rozhovoru osobní formou s respondenty. Záznam jsem prováděla na diktafon v telefonu a se zaznamenáváním jsem na počátku rozhovoru respondenty seznámila. Celý rozhovor probíhal 1 hodinu a 50 minut, ovšem původně jsem stanovovala čas na přibližně 3 hodiny, protože jsem počítala s potřebnou přestávkou pro tlumočnici a samotné respondenty z důvodu znakového jazyka, která nakonec nebyla potřeba. V rámci rozhovoru jsem se soustředila především na nové sdělené poznatky a připomínky, snažila jsem se tedy zachycovat originalitu, specifická vysvětlení, hodnoty, postoje, které doposud nikdo nezkoumal a jsou předmětem zvolené případové studie. Celý nahraný rozhovor jsem následně přepsala do počítače a vytiskla si ho. Následně jsem využila metodu otevřeného kódování, které je dle Trouсила, Jašíkové (2015:127–128) definováno jako: „*Pojmenování jednotlivých případů, událostí a dalších významných obsahů analyzovaného textu. Jsou vytvářeny kategorie, které shrnují významy do obecnějších souvislostí.*“ V rámci svého otevřeného kódování jsem se zaměřila na jednotlivé odpovědi, jelikož respondenti často přeskakovali k věcem, které nebyly tématem dané otázky, musela jsem následně některé sdělené informace přeřadit ke správným otázkám. Poté jsem postupovala od prvního cíle až po třetí cíl, kde jsem si jednotlivě barevně vyznačila takové odpovědi, které se přímo vázaly na danou otázku. Zvolila jsem dle Trouсила a Jašíkové (2015)

kódování pomocí vyznačování jednotlivých vět a případně odstavců. Z hlediska vyznačených odpovědí jsem k nim následně přiřadila jednotlivé kódy, ovšem úplně ke všem to nebylo možné, protože respondenti odpověděli u některých otázek pouze jedním slovem nebo slovním spojením (ano, ne, jsme spokojeni). Kód jsem si stanovila jako jedno až dvě slova, která definovala odpověď respondentů na danou otázku a vepsala jsem si ho vedle jednotlivých odstavců. Výsledky jsem poté zpracovala a přiřadila ve vztahu k jednotlivým výzkumným otázkám a dílčím cílům a udělila jsem jim hlavní kód, který sloužil jako název pro danou oblast. Následně jsem pomocí kódu seřadila jednotlivé odpovědi za sebe a využila jsem vydefinované zabarvené odpovědi k doložení přímé citace v interpretaci zjištěných výsledků.

5.6 Reflexe rizik spojených s výzkumem

Respondenti byli dopředu seznámeni s tím, na co bude rozhovor zaměřen a jaké oblasti mě budou zajímat. Respondentům bylo zdůrazněno několikrát, že rozhovor bude probíhat anonymně a nikde nebudou zmíněna jejich jména, jména dětí a adresa bydliště ani jiné údaje, které by je mohli identifikovat. Vzhledem k tomu, že mi danou pěstounskou rodinu zprostředkovala organizace, která s nimi dlouhodobě spolupracuje, tak byl celkový proces ošetřen přes klíčovou pracovníci, která byla informována o tom, jak a kde bude rozhovor probíhat a jakými oblastmi se bude zabývat. Tlumočnice, která byla přítomna u rozhovoru byla známou tváří také pro respondenty a k její mlčenlivosti se zásadně váže etický kodex tlumočnicka, vyjádření informací bylo tedy ošetřeno v rámci kodexu.

Z hlediska zpracovávaných dat byl využit při rozhovoru diktafon, který jsem si zapnula na svém mobilním telefonu a průběžně jsem po čas rozhovoru kontrolovala správnost nahrávání. Respondenti byli přímo před konaným rozhovorem s jeho nahráváním seznámeni a neměli s ním žádný problém. V podstatě i z toho hlediska, že byli neslyšící a jejich vlastní slova tlumočila třetí osoba. Respondenty jsem seznámila s tím, že ze záznamu rozhovoru bude následně zpracován doslovný přepis, který bude sloužit pro interpretaci výsledků vyplívajících z celého rozhovoru.

Jako rizikové jsem při tomto rozhovoru vnímala volbu prostředí, které definuje Trousil, Jašíková (2016) takto:., *Informátor by se tam měl cítit dobře, a uvolněně, neměl by mít pocit, že ho někdo jiný (než výzkumní) odposlouchává. Rozhovory se obvykle realizují na tzv. neutrální půdě (tzn. mimo domov, pracoviště informátora).*

Velkým rizikem je však v tomto kontextu realizace v restauraci, kavárně, z důvodu hlučnosti prostředí a díky tomu nižší kvalitě audiozáznamu. “ Rozhovor byl původně plánován v kanceláři organizace, která mi zprostředkovala dané respondenty, ovšem na poslední chvíli jsem přes tlumočnici dostala e-mailem informaci, že mají respondenti nemocné dítě, a tak by byli rádi, aby se rozhovor konal u nich doma i z toho důvodu, že časově byl domluvený až v podvečer, kvůli zaměstnání a organizace mi nemohla kancelář poskytnout. Jsem si tedy vědoma toho, že se nejedná o neutrální prostředí, ovšem myslím si, že vzhledem k tématu rozhovoru se respondenti cítili pohodlně a uvolněně, protože byli ve svém prostředí a neměli tedy strach o to, co se děje s jejím nemocným dítětem. Rizikem zvoleného prostředí vnímám také přítomnost jejich dětí u rozhovoru, který byl v menší míře občas přerušovaný, protože děti něco potřebovaly nebo začaly znakovat na rodiče. Z hlediska sdělovaných informací jsem si z počátku identifikovala jako riziko také pravdivost sdělovaných informací, protože při rozhovoru byl přítomen i chlapec, který byl svěřen do péče pěstounů a v kontextu rozhovoru se tedy jednalo přímo o jeho osobu a jeho proces svěřování do péče. Obavy tedy panovaly z toho, že respondenti nebudou ochotni na některé otázky odpovídat před svěřeným dítětem, aby ho nějakým způsobem citově neranili. Ovšem v průběhu výzkumu se mi tato obava vyvrátila, což dokazuje také následná interpretace rozhovoru, ačkoli bylo přítomno dané dítě, tak nikterak nevěnovalo pozornost znakovému jazyku, pomocí kterého jsem dostávala odpovědi na jednotlivé otázky.

Následným rizikem, kterého jsem se obávala bylo tlumočení do znakového jazyka, tedy přítomnost třetí osoby u rozhovoru. Riziko jsem vnímala v tom, že respondenti nemusí být zcela upřímní a z toho, že jejich výpověď nebude sto procentně autentická z důvodu překladu. Vzhledem k tomu, že vyšlo najevo, že respondenti osobně znali danou zvolenou tlumočnici, tak v její upřímnosti nebyl problém. Ovšem z hlediska autentičnosti výpovědi bylo pro mě těžké identifikovat emoce a pocity, které v té chvíli při daných odpovědích respondenti vyjadřovali. Tlumočnice se snažila překládat tak, aby zahrnula jejich pocity, které vyjádřili v rámci znakové řeči, ale nebylo to sto procentní. Také některé jednotlivé výpovědi byly tlumočeny s menším opožděním a tlumočnice si sama v některých případech musela vyjasňovat, co přesně pěstouni myslí tím, co odpověděli na danou otázku, aby to správně přetlumočila. Z tohoto důvodu vnímám nižší autentičnost daného rozhovoru, ačkoli se mi dostalo

všech odpovědí na mé otázky. Jsem si vědoma toho, že tlumočení je velice náročné a je důležité vše pochopit a přetlumočit správně.

Zároveň jsem měla z respondentů pocit, že si nejsou jisti, co mi mají na otázku odpovědět anebo že danou odpověď neznají. To mě překvapilo, protože jednotlivé oblasti rozhovoru byly součástí jejich každodenního života anebo se jednalo o proces, který osobně absolvovali. Nebyla jsem si tedy jistá, zda jsou některé oblasti v rámci systému ČR složitě popsané, a proto se v nich neorientují anebo nechťejí na danou otázku odpovědět. Jednalo se převážně o otázky ohledně finančního zabezpečení, ačkoli jsem nevyžadovala přesnou částku příspěvků, které pobírají, protože jsem si je dopředu zjistila sama a věděla jsem, že by to pro respondenty mohlo být velice osobní, tak se přesto k této oblasti příliš nevyjadřovali. Vnímám to tedy jako riziko v následné interpretaci rozhovoru, protože nebylo možné vydefinovat jejich přesnou odpověď nebo postoj k dané oblasti.

Rizikem, které jsem ještě stanovila byl záměrný výběr výzkumného souboru, což definuje Trousil, Jašíková (2015:132) takto: „*Zaměřujeme se na osoby prezentující výhradně specifické potřeby, které jsou typické pro dané téma.*“ Vybírám tedy jednotku, o které si myslím, že mi nejlépe umožní provést zkoumání. Rizikem se stává to, že dle Trouсила, Jašíkové (2015:80): „*Tazatel může nevědomky upřednostňovat určitý typ respondentů.*“ Snažila jsem se tomuto upřednostňování vyhnout, ale je zřejmé, že jako respondenty mám pouze jednu rodinu, které se věnuji a těchto vzorků, které by byli využitelné ke zkoumání není v našem kraji dostatek. Jsem si tedy vědoma toho, že výpověď respondentů nemůže být zobecněná na velké množství populace, ovšem může přispět k dalšímu výzkumu, který by se zaměřoval na sluchově postižené žadatele o pěstounskou péči v rámci celé České republiky. Více rizik jsem v tomto provedeném rozhovoru již neidentifikovala.

6 Popis a interpretace dosažených výsledků výzkumného šetření

V této kapitole se nyní budu věnovat popisu a interpretaci dosažených výsledků, kterých jsem dosáhla pomocí realizovaného rozhovoru s pěstounskou rodinou. Následující cíle byly zjišťovány pomocí tazatelských otázek, z kterých vyplývají jednotlivé odpovědi na zkoumané dílčí cíle této práce. Jednotlivá zjištění budu následně interpretovat a doplňovat citovanými částmi z rozhovoru.

6.1 DCV 1: Zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny.

V rámci prvního dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jak pěstounská rodina se sluchovým postižením vnímá celý absolvovaný proces před svěřením dítěte do péče. Oblasti, které byly zjišťovány pomocí tazatelských otázek se orientovaly na motivaci k pěstounské péči, komunikaci s úřady a jimi sdělené informace, jak vnímají náročnost odborné přípravy a jaké vnímali komunikační bariéry v celém procesu. V rámci tohoto cíle jsem pracovala celkem s deseti indikátory, které jsem přiřadila k tazatelským otázkám. Nyní jednotlivě popíšu k indikátorům jednotlivá zjištění.

Prvním indikátorem, který jsem si stanovila, byl důvod podání žádosti o pěstounskou péči. Kdy jsem se snažila zjistit, co vedlo pěstouny k podání žádosti a jaká byla jejich zásadní motivace pro přijetí dítěte do rodiny. Z odpovědí manželů pěstounů bylo zřejmé, že jejich zásadní motivací byla **osamocenost dítěte** v dětském domově **a jeho sluchová vada**. Vnímali jako potřebu pomoci dítěti se sluchovým postižením vyrůstat v rodině, kde se bude rozvíjet ve znakovém jazyce a bude mít kolem sebe lidi, se kterými se bude umět dorozumět a bude moci komunikovat a nebude odkázán pouze sám na sebe, protože bude součástí neslyšící rodiny, která mu dokáže dobře porozumět, naplnit jeho základní životní potřeby a navázat citovou vazbu.

Motivaci a své rozhodnutí k přijetí dítěte popsali takto: PM2:., *Byli jsme se podívat na místním internátě, kde jsme si prohlíželi různé fotky a byla tam fotka pokoje se čtyřmi postýlkami, líbilo se nám to, ale zároveň nás to zarazilo. Dozvěděli jsme se, že se vlastně jedná o dětský domov, v kterém jsou umístěny neslyšící. Vyprávěli jsme si o to, že tam jsou takové děti vlastně sami. Najednou náš syn říkal, že si můžeme nějaké*

to dítě vzít domů, třeba na léto a na prázdniny, aby mohlo být s námi a nebylo mu líto, že je tam sám. V té chvíli jsme nad tím začali uvažovat a říkali jsme si, tak vlastně proč by to nešlo. Chtěli jsme neslyšící dítě nebo s jakoukoli poruchou sluchu. Bavili jsme se s manželkou o etniku, ale nylo nám to jedno, neřešili jsme to. Je pravda, že kdyby to bylo miminko, tak by to bylo jiné, učilo by se znakový jazyk od nás přirozeně. Věděli jsme, že naše rodina funguje a máme hezké vztahy a chtěli jsme do toho přivést nové dítě. Takže ten sluch pro nás byl jedinou podmínkou. Od OSPOD nám bylo doporučeno, aby bylo dítě asi o dva roky mladší, než je naše nejmladší dcera. Řešili jsme pouze děti od 0 do 4 let.“ PM1.: „Že byl neslyšící, to byla úplně základní informace pro nás a že je vlastně úplně sám v tom dětském domově a nikdo s ním moc nepracuje, nemá tam nikoho blízkého kolem sebe a nemá rozvíjenou komunikaci a dorozumívání s okolím.“

Druhým stanoveným indikátorem byly informace o pěstounské péči, kde jsem chtěla zjistit, kde hledali prvotní informace o pěstounské péči a koho jako prvního kontaktovali, když se rozhodli pro PP. Ze zjištění vyplývá, že jako první vyhledávali **informace na internetu a následně osobně navštívili OSPOD**. Zmíněné zjištění dokazuje tato výpověď: PM2.: „Začali jsme se poohlížet po internetu, dívali jsme se na stránky městského úřadu, jaký je postup a co to vše znamená. První kontakt, kde jsme to řešili, byl OSPOD ve Znojmě, tam jsme hledali první informace.“

Třetím indikátorem byla doba trvání reakce krajského úřadu, kde jsem chtěla zjistit, jak pěstouni vnímali časovou prodlevu, než jim krajský úřad zareagoval na podanou žádost o pěstounskou péči. Z rozhovoru vyplynulo, že to byla **dlouhá komunikační prodleva**, která trvala **přes půl roku** a pěstouni to vnímají jako velmi dlouhou dobu, ovšem z hlediska praxe je to klasická čekací lhůta, než se vytipuje dané dítě k vhodným pěstounům. Vysvětluji si to také tak, že sluchově postižených dětí v dětském domově je omezené množství, proto je složitější napárovat dítě k žadatelům. Zjištění dokazuje tato výpověď: PM1.: „Bylo to strašně dlouho, hledali vlastně i tlumočníky, kvůli zajištění komunikace. Bylo to určitě přes půl roku. Těšili jsme se, už jsme si mysleli, že od té podané žádosti se konečně začne něco dít. Možná, kdyby přišla taková reakce, že to aspoň řeší nebo, že mají nějaký problém s něčím, ale vlastně nepřišla vůbec žádná odpověď. Asi by to možná v tomhle bylo jednodušší.“

Čtvrtým indikátorem byl obsah reakce krajského úřadu, kdy jsem chtěla zjistit, jaké informace jim byly poskytnuty při prvním kontaktu s krajským úřadem. Z výpovědi vyplynulo, že to byly **základní informace** o přípravě a vzdělávání a **nedostatek informací** sdělovaných k jednotlivým **tématům přípravy**. Byly jim sděleny informace o termínech a časech vzdělávání a potřebných školení. Z hlediska informací by pro začátek mělo být sděleno větší množství, protože k návaznosti na teorii jsou dostupné informace, o tom, co se případně zkoumá u budoucích pěstounů a na co by se měli připravit. Zde se nejspíše předpokládalo, že si pěstouni vyhledají informace na internetu, protože jsou dostupné. Ovšem neslyšící mají k těmto věcem omezenější přístup, když jim někdo jasne nepřetlumočí, kde mají dané informace najít a jak, tak je to problém. Zásadní zjištění byla popsána v rozhovoru takto: PM2:., *No tak, ta odpověď, tam už byl vlastně plán, který nás čeká, byly tam zajištěny dvě tlumočnice. Takže už to bylo jasně dáno, co nás všechno čeká a v jakých dnech. To bylo vlastně to hlavní, co nám přišlo.*“ PM1:., *Mysleli jsme si původně, že to bude třeba 2-3 hodiny, ale nakonec to bylo úplně celý den, to nás docela zaskočilo. Tím, že jsme v tom byli poprvé, tak jsme nic moc nevěděli, přemýšleli jsme, jaká témata budou na školeních, jestli je vůbec budeme znát, protože my jako neslyšící máme omezený přístup k těmto věcem.*“

Pátým indikátorem bylo množství informací o dítěti v reakci od krajského úřadu, kde jsem chtěla zjistit, jaké konkrétní informace byly pěstounům sděleny o konkrétním dítěti, které chtěli přijmout do péče. Z rozhovoru mi vyplynulo, že to byla **základní charakteristika dítěte**, čemuž rozumím, byly sděleny základní údaje o dítěti, protože nebylo jisté, že se žadatelé rozhodnou chlapce do péče přijmout, tím pádem byli chráněny detailnější informace. Což dokazuje výpověď: PM1:., *Bylo to jméno, etnikum, věk dítěte, sluchové postižení a fotku nám ukázali.*“ PM2:., *Fotku černobílou, věděli jsme, že je romského původu, tak nám to bylo jedno, ale přišlo nám to zvláštní. Člověk z té fotky nic moc nevyčte a nevidí. Potom, když jsme to odsouhlasili, že si vezmeme PCH, tak nám už samozřejmě ukázali barevné fotky.*

Šestým indikátorem bylo rozhodování pěstounů po sdělených informacích od krajského úřadu. Zde jsem chtěla zjistit, jaké sdělené informace o dítěti byly stěžejní pro rozhodnutí, že dítě chtějí do péče. Pro pěstouny byla **podmínka**, aby to bylo **neslyšící dítě**. Žadatelům o pěstounskou péči se sluchovým postižením, jak již bylo popsáno v teorii nejsou svěřovány děti slyšící a naopak, je to naprosto pochopitelné

kvůli následnému budoucímu rozvoji dítěte. Pěstouni jsou často velice citlivý a odvážní lidé a pro většinu z nich nerozhoduje žádosti podmínka etnika, samozřejmě ne každý je odhodlaný převzít dítě s jakýmkoli postižením. Pěstouni k této své podmínce a zároveň stěžejní informaci uvedli: PM1.:, *Byl neslyšící, to byla úplně základní informace pro nás a věděli jsme, že je vlastně úplně sám v tom dětském domově a nikdo s ním moc nepracuje, nemá tam nikoho blízkého kolem sebe. Samozřejmě naše reakce byla, že ho chceme hned, protože tam nikoho nemá a je tam sám a nemá přístup ke znakovému jazyku. Nemohli jsme se ho dočkat. Od našeho projeveného zájmu jsme PCH poprvé viděli asi za měsíc, to bylo celkem rychlé, to bylo super.*“

Sedmým indikátorem byla náročnost přípravy, kde jsem chtěla zjistit, jak náročná pro pěstouny se sluchovým postižením byla časově. Pěstouni uvedli, že se jednalo a jedná o dlouhodobou **přípravu okolo 2 měsíců a vzdělávání 24 h. ročně**. Vzdělávání pěstounů je povinné ze zákona 24 hodin ročně a dlouhodobou přípravu musí absolvovat před přijetím dítěte, která určuje kompetentnost daných žadatelů k péči o následně svěřené dítě a jsou probírány jednotlivé důležité oblasti a situace, které mohou nastat. Konkrétně uvádí: PM2.:, *To bylo hodně dlouhé a trvalo to většinou víkend (spíše sobota) okolo dvou měsíců trvalo samotné školení a další vzdělávání 24 hodin děláme vlastně každý rok.*

Osmým indikátorem byla fáze přípravy, a to jakou vnímají jako nejnáročnější a naopak nejužitečnější. Z hlediska náročnosti se pěstouni nevěnovali ani tak obsahu daných fází příprav, ale spíše problematice přínosu pro využitelnost v praxi. Z rozhovoru vyplývá, že se jedná o zásadní **neaplikovatelnost teorie v praxi** při péči o sluchově postižené dítě a **nedostatečné zkušenosti odborníků** se sluchovým postižením. Množství oblastí věnující se péči, výchově, krizovým situacím, reakcím na dítě se věnovalo slyšícím dětem a odborník, který by byl zaměřen na neslyšící nebyl přítomen, to vnímám jako zásadní nedostatek ačkoli pěstouni uvedli, že jim přišla užitečná krizová příprava a informace k navazování vztahu s dítětem, tak následně zmínili, že to bylo v podstatě nevyužitelné a převážná většina oblastí příprav se nedala použít u neslyšícího dítěte, což dokazuje: PM2.:, *Nejtěžší asi bylo, že psychologové nebo někteří lektori neměli zkušenosti s neslyšícími a bylo to hodně vidět. Neměli zkušenosti s výchovou neslyšících, nevěděli, jaké to je mít dítě se sluchovým postižením a jak se o ně starat a komunikovat s nimi. Tím pádem jsme*

dostávali především informace, které byly obecné a velmi často jsme věděli, že se pro nás nehodí. “ PM1:., Tam prostě nikdo nebyl, my jsme taky chtěli slyšet nějaké zkušenosti, zajímalo nás to, nevěděli jsme, kde to získat a měli jsme pocit, že jsme tam úplně cizí, první a jsme úplně jiní oproti ostatním. “ PM1:., Hodně pomohli dvě rodiny, které byli neslyšící a měli v péči dětí, takže jsme to vlastně všechno konzultovali převážně s nimi, protože měli zkušenosti. Byli jsme na to vlastně více připraveni jenom díky těmhle ostatním neslyšícím pěstounům a jejím zkušenostem. V rámci oficiální přípravy a kurzů jsme se ty věci vůbec nedozvěděli a byli jsme odkázáni sami na sebe. Pamatuji si, že byl pozvaný nějaký rodič, který nám říkal o svých zkušenostech a já si v tu chvíli říkala, proč nemohl být pozvaný nějaký neslyšící rodič, který by nám řekl nějaké zkušenosti a praktické rady. To mě hodně mrzelo, rodiče by sehnali určitě, který by se ujal slova. “ Dále se rozhovor upínal k nejužitečnějším informacím, které byly v rámci přípravy sděleny a zjištěno bylo, že pěstouni, kteří přípravu absolvovali nejprve poukazovali na užitečnost v oblasti navazování kontaktu, vztahu a citové vazby s dítětem a oblast krizové přípravy na situace, které mohou nastat, ovšem následně bylo sděleno, že to pro praxi je nevyužitelné, protože neslyšící dítě je odlišné. Což se vztahuje k zjištění neaplikovatelnosti teorie v praxi. Popisovali to takto: PM1:., Obecné informace ke vztahu, jak ten vztah navazovat a jak s tím dítětem pracovat. “ PM2:., Možná i krizová příprava, příprava na krizi, která by mohla nastat, jak se třeba chovat k těm vlastním dětem a jak naopak k pěstounskému a jak to celé zvládnout. Potom, co jsme PCH dostali, jsme stejně zjistili, že to je celý jinak, protože jsme sice měli představu, jak to probíhá u slyšících dětí, ale pak když přišlo neslyšící, tak se hodně věcí z těch příprav nedalo použít, takže to stejně musíme zvládnout sami. “

Předposledním indikátorem byly komunikační bariéry, kdy jsem chtěla zjistit, jaké problémy provázely pěstouny se sluchovým postižením v rámci přípravy vzhledem ke komunikaci ve znakovém jazyce a tomu, že přípravy probíhají společně se slyšícími žadateli. Z rozhovoru vyplynulo, že jako nejnáročnější vnímají **psaný český jazyk**, který pro ně byl velmi problematický a těžce pochopitelný a velmi bojovali s odpovědí na **otevřené otázky**. Psaný český jazyk z hlediska návaznosti na teorii, je stejně problematický jako mluvený jazyk, v teoretické části jsou vytyčeny oblasti psané komunikace, která způsobuje nejzákladnější problémy v oblasti gramatiky, souhlásek, předložek apod., proto si myslím, že zjištěním je také **neznalost problémů**

v komunikačních prostředcích neslyšících osob. Což dokazuje: PM1:., *Otázky na závěr toho školení, co se nám líbilo, co se nám nelíbilo, to pro nás bylo hrozně těžké, všichni čekají na to, až to člověk napíše, až to odevzdá. S tím jsme hodně bojovali, společně jsme si to s manželem znakovali, co tam teda je potřeba vyplnit. Říkali jsme si, že to nebylo pro nás moc vhodné. Líbilo by se nám spíše nechat ty slyšící odejít a my bychom zůstali s lektory a řekli to ve znakovém jazyce, než bojovat s češtinou a snažit se to chápat. Otevřené otázky, které prostě vyžadovaly češtinu, tak tím, že je to pro nás druhý jazyk, máme problémy s gramatikou a je to pro nás vlastně cizí jazyk, tak psát něco v takové společnosti, kde jsou slyšící, mě bylo hodně nepříjemné.* Pěstouni v této fázi velmi často opakovali, že se cítili ve skupině velmi nepříjemně a bylo pro ně opravdu těžké vyplňovat dotazník spokojenosti mezi slyšícími žadateli, protože některým částem dobře neporozuměli a nebyli si jisti, zda správně odpovídají, jako velice nepříjemné se jeví také to, že na ně samotné museli slyšící žadatelé čekat, až dotazník odevzdají.

Posledním indikátorem tohoto dílčího cíle byla komunikace ve znakovém jazyce, a to, jak s ní byli spokojeni v rámci absolvovaných přípravných kurzů a školení. Lze říci, že z výpovědi vyplynulo, že **problémem** je fáze **psychologického posouzení** a na pěstounech bylo během rozhovoru vidět, že se cítili nespokojeně a zklamaně z toho, jak to celé probíhalo a že se jim vzhledem k sluchovému postižení nikdo konkrétně nevěnoval a nebyl jim nápomocný při vyplňování převážně otevřených otázek a při pomoci s vysvětlením jednotlivých okruhů. Což je z hlediska psychologického posouzení osoby vhodné stát se pěstounem zásadní, závěrečné výsledky mohou být ovlivněny a zkresleny z důvodu nepochopení otázek a nedostatečně správné a srozumitelné odpovědi. Myslím si, že tento problém dle zjištění určuje také **nedostatečná zkušenost lektorů a odborníků** se sluchově postiženými. Pěstouni uvedli: PM1: Mě třeba napadá paní psycholožka, která pro nás měla třeba 400 otázek, které jsme dostali a bylo to hrozně těžké. Vyplňovali jsme to tak, jak jsme si asi možná mysleli, že to mělo být. Protože tam byly různé metafory, takový prostě nejasný otázky, a to bylo myslím bez tlumočníka. Pak jsme vlastně měli psát ještě nějaký dopis, měli jsme si představit, že napíšeme tomu svému dítěti. A to jsem si úplně říkala, že nechápu. Bylo to nepříjemné, že jsem něco psala, ale vlastně jsem moc netušila co.“ PM2:., Já jsem se ptal té psycholožky na nějaké otázky, které mi nebyly jasné, takže mi to vysvětlení přišlo.“ PM1:., Přišla nějaká taková reakce,

ať to vyplníme nějak tak, jak to pochopíme. No tak jsem to tak vzala a nějak to udělala.“ Během rozhovoru jsem vnímala, že především pěstounka měla z psychologického posouzení strach kvůli množství vyplňovaných otázek, kdy vzhledem k sluchovému postižení nebyly některé dobře pochopitelné. Obavy panovaly z toho, jak posouzení dopadne a zda budou doporučení pro to, stát se vhodnými pěstouny.

6.2 DCV 2: Popsat fungování systému pěstounské péče při zprostředkování dítěte z perspektivy neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

V rámci druhého dílčího cíle jsem zjišťovala, jak pěstouni vnímají fungování celého procesu pěstounské péče při zprostředkování dítěte. Věnovala jsem se především spokojenosti s tlumočnickými službami, doprovázející organizací a oddělením sociálně-právní ochrany dětí a samozřejmě jak vnímají výši finanční podpory v podobě poskytovaných vybraných příspěvků pěstounům se sluchovým postižením. V tomto dílčím cíli jsem pracovala celkem se sedmi indikátory, z kterých jsem následně vytvořila tazatelské otázky. Nyní popíši k jednotlivým indikátorům daná zjištění vyplývající z realizovaného rozhovoru.

Prvním indikátorem, který jsem si zvolila bylo hodnocení tlumočnických služeb, kde jsem chtěla zjistit, jak byli pěstouni spokojeni s tlumočením v rámci komunikace s úřady při žádosti o pěstounskou péči a v procesu zprostředkování. Manželé pěstouni se shodli v tom, že panovala **spokojenost s tlumočením a tlumočení bylo na dobré úrovni**, ale je třeba ho zajišťovat s velkým předstihem a také uvedli, že v rámci doprovázející organizace ze začátku navázané spolupráce, museli sami zajišťovat tlumočnicka a předávali kontakty na tlumočnický, s kterými byli spokojeni. Spolupráce s neslyšícími je pro státní a doprovázející organizace jistě náročná, protože s z hlediska praxe v převážné většině setkávají se slyšícími žadateli o pěstounskou péči, to je ovšem dle mého názoru nikterak neomlouvá, neslyšící mají stejná práva jako slyšící osoby. K tlumočení uvedli: *PM2:., Co se týče OSPODU, tak tam ta spolupráce byla s tlumočníky z Prahy a byla bezvadná, tam nebyl vůbec žádný problém. Co se týče Salingeru nejdřív tlumočníky vůbec nezajišťoval, to přišlo až později. Tam jsme si to na začátku řešili sami ty tlumočníky. Správně by to měl zajišťovat, protože jsou sociální služba. Dávali jsme jim pak ale nějaké kontakty, aby*

to do budoucna mohli zajišťovat. Na krajském úřadě vlastně byli taky tlumočníci z Prahy. Samozřejmě, že když nám přišly termíny na schůzky, tak jsme úřadu psali, že musí myslet na tlumočníky a nezapomenout je objednat. Je třeba se s nimi dopředu domluvit. ‘‘ Z výpovědi jasně vyplývá, že podstatou tlumočení je jeho včasné zajištění a podvědomí organizací a státních institucí o tom, že je potřeba na to dbát a brát jeho zajištění jako podstatou část celého procesu.

Druhým indikátorem, který jsem zvolila bylo hodnocení spolupráce se Salingerem, kde jsem se snažila zjistit, jak probíhala spolupráce s touto doprovázející organizací a jak byli pěstouni spokojeni s podporou jejich klíčového pracovníka. Z hlediska tohoto indikátoru jsem v rámci rozhovoru dospěla k tomu, že při zprostředkování dítěte se zmíněnou organizací pěstouni ještě nespolupracovali a **spolupráce** byla nastavena až **po procesu zprostředkování dítěte** a podepsání dohody o výkonu pěstounské péče. Proto se tento indikátor spolu s tazatelskou otázkou orientuje více na spokojenost s organizací především ze začátku spolupráce. PM1.:, *S nikým jsme nekomunikovali při přípravách.*‘‘ PM2.:, *Komunikovali jsme až, když jsme PCH dostali do péče.*‘‘

Z hlediska navázané spolupráce s organizací z výpovědi vyplynulo, že se od začátku od organizace jedná o **profesionální přístup**. Pěstouni jsou od začátku celkově spokojeni s poskytovanou službou, a především klíčovým pracovníkem, na kterého za danou dobu jsou již zvyklí, z rozhovoru vyplývá **problém se změnou klíčového pracovníka**. A tudíž si musí tedy znovu zvykat na někoho nového, a to je z hlediska spolupráce těžké, znovu vyprávět svůj příběh a pro klíčovou pracovníci také z důvodu toho, že si zvyká na neslyšící a musí se s nimi naučit komunikovat. V rozhovoru k tomuto indikátoru bylo sděleno následující: PM2.:, *Samozřejmě ze začátku byli takoví nesví, nevěděli si s tím rady, ale tím, že sbíraly zkušenosti, tak opravu profesionální přístup tam byl.*‘‘ PM1.:, *My jsme vlastně měli tu jednu pracovníci, už zná náš příběh a když se vymění, tak to je celé od znova vyprávět, je takové nepříjemné.*‘‘ PM2.:, *Kdyby to byl někdo, kdo má zkušenost s neslyšícími, tak je to v pohodě. Takhle zase procházíme tím, že je ta klíčenka nervózní z tlumočení a z neslyšících. Naše bývalá klíčenka, když jsme řešili domlouvání termínů, tak ta komunikace byla úplně v pohodě, já jsem na ni mohl třeba i mluvit. Věřím, že předá spoustu informací a teď vlastně s tou novou paní začínáme komunikovat a myslím si, že to půjde a bude to v pořádku, ale musí se to všechno naučit.*‘‘

Třetím indikátorem byla oblast spolupráce s OSPOD, kde jsem se orientovala na to, jak jsou pěstouni spokojeni ve spolupráci s ním. Pěstouni se v tomto případě zaměřovali při odpovědi na otázku spíše na hodnocení spolupráce s daným pracovníkem, ale příliš **nedostatečná reflexe oblastí spolupráce**, které řešili při procesu zprostředkování. Což vysvětlují tak, že nejsou s OSPOD v tak rozsáhlém kontaktu. Z rozhovoru vyplynulo, že stále panuje **mýtus** o tom, **že OSPOD je nebezpečný a že odlučují děti od rodičů**. Daný mýtus je v naší společnosti zakotven řadu let a je těžké ho odstranit, protože pracovníce OSPOD mají povinnost chránit především zájem dítěte a jsou oprávněni využívat také prvky kontroly v sociální práci, které mohou končit předběžným opatřením o odebrání dítěte, z tohoto důvodu je tento mýt nejspíše stále panující. PM1:., *Jakože u OSPODU se člověk bojí, to je ta nebezpečná organizace, ta všechny kontroluje, krade děti. Takže, když jsme věděli, že k nám přijde, tak jsme leštila celý byt, ale výsledek byl úplně jiný než představa.* “

Co se týče **spolupráce**, tak ji pěstouni hodnotili kladně a jako **dobře nastavenou** se sociální pracovníci. Opět byl kladen důraz na včasné zajišťování tlumočnicků potřebných k setkání. Z rozhovoru vyplynulo: PM2:., *Ted' máme novou sociální pracovníci a je taková zlatá. OSPOD v HK vlastně spolupracuje i s tím ve Znojmě a předávají si ty zprávy, které vlastně tady u nás získají a ta komunikace tam probíhá. V rámci spolupráce s OSPOD je tady i někdo ze Salingeru, aby se vlastně neobjednával několikrát tlumočnick. Musíme připomínat, aby mysleli na objednání tlumočnicka. Je pravda, že když ten tlumočnick je, tak jsme takoví uvolnění v komunikaci, můžeme používat náš jazyk. Nemusíme se stresovat, co a jak uděláme, jak to řekneme. Tím, že můžeme používat náš znakový jazyk, tak je ta komunikace super a hned taková veselejší. Nevnímám, ale že by byl nějaký velký problém, za nás to bylo v pohodě.* “

Čtvrtým indikátorem byl přínos spolupráce s OSPOD, kdy se mi jednalo především o to, v čem vidí přínos spolupráce v současné době, v čem jim pomáhá a jak danou komunikaci hodnotí. V rámci rozhovoru hodnotili pěstouni spolupráci kladně, hovořili o podpoře ze strany OSPOD a zároveň o tom, že jim vždy chtějí pomoci. V tomto případě jsem si u pěstounů všimla **nedostatečné reflexe konkrétního přínosu**, hovořili velice obecně, že je **vždy ve všem podpoří**. Měla jsem pocit, že pro pěstouny bylo těžké si vzpomenout na jakoukoli konkrétní situaci, kdy by jim OSPOD byl vyloženě nápomocný, proto hovořili velice obecně a v krátkých větách a to takto:

PM2:., *Většinou jsou tu tak 40 minut a můžeme s nima řešit věci ohledně syna a jeho péče. Informace, co se o OSPODU říkájí, jsou fakt mimo a vůbec to tak není, ale asi záleží i jaký to je OSPOD.*“ PM1:., *Super bylo, že byli otevření všemu. Říkali, že fakt chtějí pomoc a podpořit nás.*“

Pátým indikátorem byla odměna pěstouna při jednom dítěti, kdy mě zajímalo, jak pěstouni hodnotí výši příspěvku a na zajišťování jakých potřeb ho využívají. Vzhledem k tomu, že se jedná o finanční částku, která je veřejně zjiřitelná, tak jsem po pěstounech v rozhovorech nepožadovala přesné částky, které jim jsou vypláceny. Pěstouni se při odpovědích velmi zamýšleli nad výší příspěvků pro slyšící pěstouny a hodnotili to pro slyšící jako nedostatečnou finanční podporu, ale v rámci jejich situace při péči o neslyšící dítě jim daná výše připadala v pořádku a je pro ně **výše příspěvků dostačující**. Ohledně odměny byli také **zklamaní, že nemohou částku využívat na spořicí účet** pro PCH a založit mu vlastní účet, který by mu v dospělosti předali. Z jejich výpovědi jsem měla dojem, že je to překvapuje a zároveň jsou z toho smutní. Ovšem reflektuji to zpětně tak, že přeci jen pěstouni nejsou bio. rodiči dítěte a nestávají se jeho zákonným zástupcem, tím pádem se stále musí potýkat s oblastmi, k jejichž využívání nemohou mít přístup. Ve výpovědi uvedli: PM2:., *Co se týče té odměny pro pěstouny, tak ji máme vyšší, protože náš syn je neslyšící. Když se zamyslím nad slyšícími, tak mi ta částka připadá docela smutná.*“ PM1:., *No přesně, ta výchova je těžká, jsou ve stejné situaci jako my. Je pravda, že ty potřeby máme asi my jiné a oni nás za to chtějí odměnit. Takže mě to u těch slyšících mrzí, ale zase chápu, že nás neslyšící chtějí odměnit a je to dělaný i jako motivace.*“ PM2:., *Problém je, že vlastně ty pravidla v rámci pěstounské péče, jsou jako dělané tak, že jsou do fondu a nemůžeme je využít na věci pro syna. My jsme řešili, že z tech peněz jsme chtěli šetřit na účet na něj, ale to nemůžeme, musíme vše dělat jen na sebe. No, kdyby se stalo, že si ho biologický rodiče vezmou zpátky a teoreticky by se to stát mohlo, tak tím se chce asi zabránit tomu, že by ty peníze dostala pak ta jeho rodina, ale přímo syn. Takže jo, chápu to. Spořím pod svým jménem, ale vnímám to jako omezení, že mu nemůžu založit účet, to bych chtěl. Je asi taky pravda, že teď prý řeší, že by dětské domovy byly zrušeny, a tak asi potřebuje stát nějakou výší příspěvků motivovat k tomu, aby si brali děti do pěstounské péče.*“

Šestým indikátorem byl příspěvek na péči, kdy se mi jednalo o spokojenost s jeho výší a zda je dostačující vzhledem k sluchovému postižení u dítěte svěřeného do

pěstounské péče. Pěstouni **hodnotili** jeho nastavení v rámci systému **zmatečně** hodnotili, že pokud by se PCH posunul ze svého III. stupně, který nyní pobírá na I. stupeň, tak by se absolutně nevyplatil vzhledem k náročné péči o neslyšící dítě. Ale vzhledem **výši příspěvku** uvedli jako **dostačující** a jsou spokojeni, **zabezpečují tím veškeré potřeby dítěte**. Z hlediska nastavení systému uvedli, že by byla problém **změna stupně** postižení na nižší by se jim příspěvek nevyplatil. Vysvětlují si to tak, že oblastí, které určují nárok na dané příspěvky je mnoho a jsou podrobně zkoumány, takže nerozhoduje jen sluchové postižení v tomto případě, ale i to, zda je chlapec fyzicky v pořádku a dokáže dle věku adekvátně reagovat a zajišťovat přiměřeně své potřeby a totéž se posuzuje u slyšících osob. Rozumím tomu, že z hlediska prvního stupně by příspěvek neměl příliš velký význam vzhledem k stále přetrvávajícímu sluchovému postižení. Uvedli konkrétně tato sdělení: PM1.:, *Ano příspěvek dostáváme a u všech třech dětí je to stejný. PCH je vlastně ve III. stupni. PM2 doplňuje:., Ten příspěvek asi ještě řeknu, že není doživotní a může se změnit i jeho stupeň postižení a posunout se do II. anebo I., i když v tom I. už je to spíš bráno jako dítě slyšící. V tom prvním stupni by se to nevyplatilo, protože on vyžaduje nějakou speciální péči a výchovu i komunikaci a je to jiný než ty slyšící. Pro nás je to neslyšící srdíčko a o peníze nám nejde, ale přijde nám to nastavení takové zvláštní. Řešíme z toho oblečení, kolo jsme kupovali a teď třeba úrazové pojištění.* “ PM1.:, *Ta výše je asi v pohodě, ale kdyby se to zvýšilo, tak by to bylo super.* “

Posledním sedmým indikátorem byl invalidní důchod, který jsem zvolila, protože ho vzhledem k sluchovému postižení pobírají oba pěstouni. Jednalo se mi o zjištění, jak vnímají tuto podporu vzhledem k jeho výši a jak s příspěvkem společně hospodaří. Z rozhovoru je zřejmé, že s celkovými **financemi hospodaří společně** a zajišťují tak své potřeby. Z hlediska vyplácení invalidního důchodu především pěstoun (manžel) vznesl připomínku, která se týkala výše důchodu, kdy **manželka pobírá** podstatně **vyšší důchod**, ačkoli je mladší a má odpracovaných méně let. PM2 uvedl.:, *Manželka je vlastně v I. stupni a já jsem ve II. stupni. Mě to přijde takové nespravedlivé, manželka se narodila dýl a má vyšší důchod než já. Mělo by to být asi naopak. Ti, co mají už odpracováno spoustu let a jsou starší by měli mít ten důchod vyšší, zasloužili by si to. Já se ptal, proč to vlastně takhle je na úřadě, ale řekli mi, že to je mlčenlivost a že to nemůžou řešit.* “ PM1.:, *Nevědí si s tím rady, tak radši mlčí.* “ PM2.:, *S těmi penězi hospodaříme společně, jsou to všechno společné finance.* “

6.3 DCV 3: Navrhnout na základě nalezených nefunkčností systému opatření, která povedou ke změně systému pěstounské péče neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

Pomocí posledního dílčího cíle jsem chtěla zjistit, jaké případné změny navrhuji pěstouni se sluchovým postižením v celém procesu zprostředkování pěstounské péče. Jedná se mi především o oblasti, které jsem definovala pomocí třech indikátorů, tedy oblast změn v průběhu zprostředkování, změn v procesu příprav a změn v oblasti finanční podpory. Změny, které se týkají vydefinovaných indikátorů vychází nejen z podnětů od pěstounů, které vyšly najevo v rámci dotazovaných tazatelských otázek z prvních dvou dílčích cílů, ale také ze závěrečného dotazování, které se týkalo toho, co přesně by pěstouni uvítali za změny a co by jim usnadnilo celý proces zprostředkování pěstounské péče, také zde vkládám podněty z mého pohledu vzhledem k návaznosti na mou zpracovanou teoretickou část.

První indikátor, který jsem zvolila se věnoval opatření vedoucí ke změně průběhu zprostředkování. Pomocí tohoto indikátoru jsem chtěla zjistit, jaké případné změny pěstouny napadají vzhledem k zprostředkování pěstounské péče a jednalo se mi o to, co by jim celý proces usnadnilo a co by mohlo pomoci případným dalším žadatelům se sluchovým postižením o pěstounskou péči. Z teorie vyplývá, že neslyšící musí v každém případě mít možnost komunikovat ve svém znakovém jazyce a mají právo na tlumočníka. Je tedy důležité, aby byl přítomen u každé oficiální komunikace, která probíhá se slyšícím člověkem, tedy i sociálním pracovníkem. Dle výpovědí z celého rozhovoru vyplývá, že důležitost je kladena především na **využívání zkušeného tlumočníka a jeho včasné zajištění**. Protože ne vždy byl a je náš státní systém připraven na to, že přijde neslyšící osoba a je tedy třeba důrazně upozorňovat na jeho zajištění, prozkoumat jeho kvalitu tlumočení a to, jak dlouhou dobu již tlumočí a zda se nejedná o naprostého nováčka. Dle mého názoru je potřeba na sociální pracovníky ve státním sektoru a také doprovázející organizace apelovat a ukládat jim jako zásadní povinnost zajistit takovou komunikaci, která bude vyhovovat oběma stranám. Důležité je také upozorňovat na to, což bylo zjištěno i v rámci rozhovoru, že problémem je také **složitost psaného českého jazyka** a nápravou by mohlo být **přizpůsobení psaných textů** v rámci přípravy **pro neslyšící**. Protože psaný jazyk je pro sluchově postižené velice složitý a je třeba tomu přizpůsobit také předávané dotazníky nebo případné psané otázky. Je zřejmé, že by i u psaného textu, který je

složitější, měl být přítomen tlumočník anebo případné otázky by měly být uzpůsobeny svou formulací neslyšícím.

Pěstounka k případným změnám v této oblasti v podstatě shrnuje zjištění z předešlých dílčích dílů a uvedla následující: PM1.:, *K té přípravě, tam je zásadní, aby tam byl tlumočník. Neřešit to až na místě, že se najednou přijde na to, že tam ten tlumočník není a je potřeba ho sehnat. Chtěla bych, aby v tom systému bylo automaticky jasné, že když tam jsou nějací neslyšící, tak že ten úřad nebo místo zajistí toho tlumočníka. K té komunikaci asi jenom to psaní, je jasné, že když ta skupina lidí je slyšící, tak že se ten neslyšící člověk nebude cítit dobře v tom psaném projevu, takže mít třeba tu možnost sejít se s tlumočníkem a lektorem sám.* “ Pěstounka dále doplňuje vzhledem k tlumočnickovi následující: PM1.:, *Taky je hodně důležité, kdo je ten tlumočník. Aby to byl opravdu někdo, kdo se pohybuje v té oblasti sociální, právní a soudní. Neexistuje, aby to byl třeba nováček nebo absolvent, nebude rozumět spoustě věcem, nebude vědět, jak je vyjádřit ve znakovém jazyce. Obecně by to mělo být tak, aby byl zajištěn tlumočník, který je na tu situaci připraven a je vhodný do té situace a může do ní jít a zvládne ji.* “

K případným změnám a připomínkám k procesu se vyjádřil také pěstoun, který reagoval především na problémovou komunikaci v psaném jazyce takto: PM2.:, *Jako určitě je třeba zlepšit tu komunikaci v psaném jazyce, mít tam tu možnost tlumočníka nebo upravit třeba ty texty víc pro nás. Třeba s tím psaným dopisem, přišlo nám to fajn, ale bylo to pro nás těžké, ačkoli jsme to napsat chtěli. Nejkomplikovanější bylo asi to, že bylo hodně psaných otázek nebo vysvětlení některých otázek, když chyběl tlumočník.* “ Pěstounka ještě doplňuje směrem k vyplňovaným dotazníkům PM1.:, *Jako uměla bych říct asi ty odpovědi na otázky, ale jako proč bych to dělala především, je to anonymní a má to tak zůstat a já to třeba nechci říkat ostatním. Je mi to nepříjemné, chci se vyjádřit, ale nemám jak.* “

Jako druhý indikátor jsme v tomto dílčím cíli zvolila opatření vedoucí ke změně procesu příprav, kdy se mi jednalo především o to, co pěstounům v odborné přípravě scházelo nebo naopak s jakými oblastmi byli spokojeni. Z hlediska celého procesu, který je popsán v teoretické části této práce, si myslím, že je stanoven velmi dobře, až na dlouhé čekací lhůty od podání žádosti. Zkrátka, než je žadatel spárován s dítětem a je mu předáno do péče, tak se jedná o delší proces, je to pochopitelné vzhledem

k tomu, že jsou žadatelé důkladně prověřováni, což dokazuje i psychologické posouzení žadatelů, odborné přípravy, které se týkají péče o svěřené dítě, samozřejmě nedostatkem, který vyplývá z celého rozhovoru je **nezkušenost odborníků se sluchově postiženými**. Myslím si, že nedostatečná kvalifikace v této oblasti vychází z toho, že přípravy jsou strukturované stejně pro slyšící i neslyšící žadatele a probíhají dohromady, a tudíž jsou sháněni odborníci, kteří budou experti na situace spojené s tématy daných školení a příliš se nepřihlíží k tomu, že by tam měl být i lektor, který má zkušenost s celkovou výchovou a péčí o neslyšící dítě. Pěstouni v rámci rozhovoru uvedli podnět, kterým by se tato oblast mohla vylepšit a jednalo se o **pozvání alespoň rodiče se zkušenostmi se sluchově postiženým dítětem**. Myslím si, že zajistit by to bylo možné, pokud může své zkušenosti sdílet slyšící rodič, tak proč by nemohl rodič neslyšící? Pěstouni byli v tomto případě odkázáni sami na sebe anebo na rodiny, s kterými se spojili a jsou sami neslyšící. Náš systém tedy v tomto případě v podstatě uzavírá neslyšící pěstouny do komunity neslyšících a separuje je od slyšících žadatelů, pouze z důvodu toho, že se přípravy orientují spíše na většinovou populaci tzn. žadatele slyšící a není přítomen nikdo, kdo by seznámil neslyšící žadatele s celkovým průběhem a problémy, s kterými se mohou setkat při péči o dítě a možné využitelné reakce na jeho chování. Což ve zkratce dokazuje výpověď pěstouna: PM2: „*Asi nebylo nic, co by nám vyloženě vadilo, bylo to fajn a jako přišlo nám to užitečné. Samozřejmě jsme tam byli se slyšícími a ti mají jiné zkušenosti, takže nám chyběla asi ta osoba, co by trochu mluvila o těch neslyšících, ale jinak nám ty oblasti hodně pomohli, i když pak ta reálná péče, když už to dítě mám doma, byla trochu odlišná.* A výpověď pěstounky: PM1: „*V rámci toho vzdělávání by bylo super, kdyby tam byl přidán člověk, který má zkušenosti s výchovou neslyšících dětí.*“

Jako poslední indikátor jsem si stanovila opatření vedoucí ke změně systému v oblasti finanční podpory. Očekávala jsem vyšší reflexi od respondentů v této oblasti, ale z rozhovorů vyplývá, že jsou vlastně **spokojeni s výší příspěvků** a příliš je neřeší. Zarazila mě tedy informace, že dávka invalidního důchodu je ve vyšší výši vyplácena pěstounce, která má odpracováno méně let než věkově starší pěstoun, jelikož se ale odvíjí od poklesu schopnosti pracovat, tak se mi to systémově jeví jako správné. Pěstoun vzhledem k realizovanému rozhovoru dokázal alespoň v menší míře odezírat a měl kompenzační pomůcku naslouchátko, přičemž pěstounka disponuje naprostou hluchotou, proto se mi jeví jako správné, že má vyšší příspěvek právě ona. Pěstouni

z hlediska změn v podstatě nerefletovali nikterak velké potíže nebo poznatky, pouze uvedli, že z hlediska systému se jedná o **nedostatečnou přehlednost v poskytovaných dávkách**. Zorientovat se v nárocích různých poskytovaných dávek je složité i pro samotné sociální pracovníky, kteří s nimi pracují. Myslím si, že příspěvky by měli být poskytovány jednotně každému za splněných podmínek a každý daný úřad by měl nároky posuzovat objektivně. Což uvedli také pěstouni: PM2:., *Já vždycky říkám, že na to mají právo, že my jsme je taky dostali. Mělo by to být v zákoně stejné, mělo by to být jednotné.* “

Pěstoun reagoval obecně na poskytované dávky a reflektoval pouze odlišnost v místě, kde o příspěvky požádali, tedy odlišnost od úřadu práce ve Znojmě, kde měli dříve trvalé bydliště a ve vyplácení dávek na úřadu práce v Hradci Králové, kdy uvedl, že ostatní **rodiny**, s kterými se znají **mají problém příspěvky získat**. V rozhovoru uvedl PM2:., *Co se týče úřadu práce ve Znojmě, tak tam je všechno v pohodě, ale co se týče úřadu tady v Hradci, tak ty příspěvky odmítají, to je jako zajímavé porovnání. Nám všechno ze Znojma schválili a máme všechno, ale tady té nějaké rodině z Hradce Králové nedávají všechno. Já jim vždycky říkám, že na to mají právo, že my jsme to dostali, ale oni jim to prý odmítli, je to zvláštní. Možná, že vědí, že tady v HK je těch neslyšících víc, tak to třeba nechtějí řešit, ale to nevím, jak to je. Mělo by to být v zákoně stejné, mělo by to být jednotné.* “ Z hlediska mého pohledu si mi myslím, že není na místě se v tomto případě opírat o dané sdělení, které by vedlo k případným změnám, protože se nejedná o tuto konkrétní rodinu, která by tento problém reflektovala a vzhledem k tomu, že dávky mají dané určité podmínky, za kterých jsou vypláceny, tak rozhoduje velké množství faktorů a nemám tedy dostatek informací k reflexi tohoto sdělení. Pěstouni tedy v rámci finančního zajištění v podstatě nenavrhují žádné významné změny, protože oni sami jsou spokojeni a mně šlo v daném rozhovoru primárně o jejich pohled a jejich spokojenost s poskytovanými příspěvky v rámci pěstounské neslyšící rodiny. Z hlediska mé reflexe, která se týká spoření z finančních prostředků na vlastní účet svěřeného dítěte, plně rozumím a chápu pěstouny, že by rádi dítě zabezpečili do budoucího života. Ovšem z hlediska definice pěstounské péče se naprosto ztotožňuji s tím, že by v případě navrácení dítěte do péče biologických rodičů připadly případné spořené finance právě rodičům nezaopatřeného dítěte nikoli samotnému dítěti a ten by tak neměl možnost nakládat s financemi dle svého uvážení.

7 Shrnutí výsledků

V rámci této práce jsem si zvolila hlavní cíl, který se zaměřoval na to, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounských rodin, kvalitu funkce systému a navrhnout opatření vedoucí ke změně systému. Hlavní cíl byl rozřazen do třech dílčích cílů, které byly popsány výše. S pomocí dílčích cílů se mi podařilo naplnit hlavní cíl této práce a v této kapitole popíši jednotlivá zjištění.

Prvním dílčím cílem se mi podařilo zjistit, že pro pěstouny se sluchovým postižením bylo zásadním rozhodnutím a motivací přijmout dítě se sluchovým postižením, které vyrůstá v dětském domově a není s ním navázána komunikace ve znakovém jazyce, je tedy odkázáno samo na sebe a jeho potřeby nejsou dobře rozvíjeny, nikdo s ním tedy v zásadě nepracuje na rozvíjení jeho vhodné komunikace. Další motivací bylo i to, že respondenti mají své neslyšící děti, a tak by mohli aplikovat své zkušenosti v oblasti péče a výchovy dalšímu dítěti se sluchovým postižením. Jejich motivace se tedy v zásadě shoduje se zmíněnou motivací žadatelů o PP, kterou jsem popisovala v teoretické části této práce. Z hlediska procesu trajektorie přijetí dítěte vyplynulo, že se pěstouni jako první informovali na internetových stránkách a poté se obrátili na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde se snažili zjistit více o průběhu a celém procesu pěstounské péče. Z hlediska subjektů zainteresovaných do procesu zprostředkování pěstounské péče bylo zjištěno, že od reakce na žádost plyne velmi dlouhá doba, než se dají věci do pohybu, ovšem to je z hlediska praxe dlouhodobý problém. Zjištěno bylo také to, že jako první informace, které jsou žadatelům sděleny jsou informace o datech a místech konání přípravných kurzů a vzdělávání, které jsou potřeba k tomu, aby se stali pěstouny, z rozhovoru vyplynulo, že nejsou na počátku sdělovány konkrétní okruhy příprav, a to pěstouni vnímali jako stresující a velmi přemýšleli o tom, co bude jejich obsahem. Z hlediska informací o dětech, které se dozvěděli potom, co jim bylo vytipované vhodné dítě k zprostředkování, se jednalo o základní charakteristiku dítěte, a ta obsahovala pohlaví, věk, jméno, etnikum, druh sluchové vady a samozřejmě fotku, ke které respondenti uvedli, že obdrželi nejprve černobílou. Myslím si, že černobílá fotografie se váže k etniku dítěte, a to tedy tak, že by někteří žadatelé dítě mohli odmítnout pouze na základě fotografie a zjištění, že je například romského původu, ovšem z hlediska motivace těchto pěstounů mi bylo jasné, že se jim jedná pouze o sluchovou vadu a nikoli o to, jakého etnika dané dítě

bude. Pěstouni byli se sdělenými informacemi v celku spokojeni, protože následně po rozhodnutí, že dané dítě chtějí přijmout do péče, jim byli ukázány další fotografie a sdělili podrobnější informace o biologické rodině dítěte a doposud žitý život dítěte. Po přibližně měsíci ho mohli také osobně navštívit v dětském domově.

Co se týče příprav bylo zjištěno, že celková příprava trvala 2 měsíce a probíhala i o víkendech, což pěstouni uvedli jako velmi náročné. Zásadním zjištěním v této oblasti bylo to, že lektori přítomni na přípravách neměli žádné zkušenosti s neslyšícími dětmi, a tak nemohli a nebyli ani schopni předat základní informace o rozdílnostech v péči, výchově a navazování kontaktu s dítětem sluchově postiženým. Hlavním problémem dle jejich slov bylo, že se příprava orientuje více na slyšící osoby, které jsou společně účastníky přípravy. V této oblasti jsem vnímala, že z toho byli pěstouni zklamaní a smutní a uváděli, že byli odkázáni sami na sebe a na rodiny, které jsou neslyšící a již nějakou přípravou možná prošli. Dalším zásadním zjištěním bylo, že pěstouni hovořili o velmi velké komplikaci v oblasti vyplňování závěrečných dotazníků v rámci příprav, kdy z hlediska jejich sluchového postižení není možné dopodrobna porozumět kladeným otevřeným otázkám a bylo jim velmi nepříjemné, že ostatní slyšící účastníci na ně musí čekat, až dotazníky vyplní, protože nevěděli, co mají odpovídat a museli si některé otázky vzájemně přetlumočit do znakového jazyka. Problémem, který se objevil v rámci příprav byl tedy především psaný český jazyk, který se stal problémem také při psychologickém posouzení, kdy museli pěstouni vyplňovat řadu otázek, ve kterých se objevovaly metafory a byly požadovány různé a dlouhé jejich odpovědi, se kterými měli zásadní problém, cítili se nespokojeně a v rámci psychologického posouzení tam nebyl přítomen tlumočník, na kterého mají v zásadě nárok při jakékoli komunikaci se slyšící osobou. Jako nejvíce užitečné v rámci přípravy z rozhovoru vyplynulo, že byla příprava na krizové situace a k navazování vztahu s dítětem. Ovšem v této oblasti jsem zaznamenala nejprve jejich kladnou odpověď z hlediska užitečnosti, ale následně bylo zřejmé, že jim vlastně nepomohlo vůbec nic, protože jejich slova se vázala stále k tomu, že byli odkázáni na sebe a že příprava nebyla aplikovatelná při péči o neslyšící dítě. Z hlediska příprav by tomu tak být nemělo, protože slovo příprava samo o sobě vypovídá o tom, aby byli žadatelé připraveni, což se v tomto případě zcela naplnit nepodařilo.

V tomto dílčím cíli se mi tedy jeví jako zásadní zjištěné problémy v oblasti psané češtiny, které vyplývají dle mého názoru z neznalosti neslyšící kultury, protože ta

z hlediska výše zmíněné teorie popisuje právě psanou formu českého jazyka jako velice problematickou a popisuje zásadní problémy neslyšících s našim českým jazykem, dále nepřítomnost odborníka na sluchové postižení, vysvětlují si to tím, že přípravy jsou dělané pro slyšící i neslyšící žadatele společně, vnímám to také jako diskriminující vůči neslyšícím žadatelům, protože jich je malé množství, a tak mám pocit, že se nechtějí lektoři zabývat oblastí, která je užitečná pouze pro velmi malou skupinu žadatelů. Myslím si, že tím neslyšící mnohem více přidružují ke komunitě neslyšících a jsou tak odtrženi od slyšících osob, protože jsou v podstatě závislé v rámci příprav na dalších neslyšících rodinách. Další oblastí problému je nepřítomnost tlumočníka při psychologickém posouzení a následně otázky nepřizpůsobené sluchově postiženým, tito žadatelé se cítí opomíjeni a mají dojem, že se na ně zapomíná, a tak by tomu určitě být nemělo, na tlumočníka mají zásadní právo a musí být možnost se doptat na vysvětlení otázek.

Druhý dílčí cíle se vázal k fungování systému při zprostředkované pěstounské péči. Z rozhovorů vyplynula zásadní zjištění v oblasti spolupráce s OSPOD, kdy respondenti nedokázali reflektovat to, v čem jim daná spolupráce je přínosná a v čem jim pomáhá, pouze hovořili o tom, že je podporuje v celkové péči o svěřené dítě. Což si vysvětlují tak, že pěstouni s pracovníci OSPOD nejsou v tak častém kontaktu, návštěvy dle zákona probíhají jednou za půl roku, a proto si myslím, že nedokázali reflektovat přínos a orientovali se spíše na doprovázející organizaci, s kterou jsou v kontaktu každé 2 měsíce anebo v případě potřeby. Pracovníci OSPOD hodnotili velmi kladně, že klíčové pracovníci z doprovázející organizace uvedli, že jsou velice spokojeni, ovšem je pro ně náročné změna sociální pracovnice, bylo pro ně těžké znovu vysvětlovat svůj příběh a seznamovat se s někým novým. Celková spolupráce byla hodnocena kladně, ovšem zdůrazňovali, že je důležité zajišťovat včas tlumočníka a je potřeba, aby byl přítomen u každého setkání a aby nebyl opomíjen. To vnímali jako zásadní a vyplývá to i z jejich práva na to, zvolit si vyhovující komunikaci se slyšícími osobami. Uvedli, že ze začátku spolupráce musel upozorňovat na zařízení tlumočníka. V rámci finančního zajištění pěstounů bylo zjištěno, že se příliš neorientují v daných dávkách a jsou s jejich výší vlastně spokojeni, ačkoli jejich podmínky jsou méně přehledné a těžko se v nich člověk orientuje. Veškeré dávky by měli být posuzovány objektivně a každý by měl mít stejný nárok, pokud splní podmínky nároku. Jediná obsáhlejší reflexe, která se objevila byla u příspěvku na

péči, kdy vnímali zásadní problém v tom, že nemohou svěřenému dítěti zařídit účet, na který by mu spořili peníze. Jejich reflexe v rámci příspěvků směřovala spíše ke slyšícím osobám, kdy uvedli, že jim odměna pěstouna připadá dostačující, protože ji mají vyšší, ale pro slyšící jim připadá nízká, přitom ta péče o dítě je v zásadě stejná. Z hlediska svého tomu rozumím, ale sluchová vada se bere jako druh postižení a péče o dítě je vnímána jako náročnější. Myslím si, že pěstouni se sluchovým postižením jsou s výšemi dávek spokojeni, protože se považují za „normální“ lidi a neřadí svou sluchovou vadu do pojmu postižení.

Třetí a poslední dílčí cíl se vztahoval k navrhovaným změnám v rámci celého procesu a systému zprostředkované pěstounské péče. Závěry tohoto cíle vyplývají z prvních dvou dílčích cílů, a proto je nyní zkráceně shrnu. Jednalo se o oblast změn k průběhu zprostředkování (příprava, odlišná komunikace). Pěstouni uváděli, že zásadní je zajistit dobrého, zkušeného tlumočníka a zajistit ho s předstihem. Zásadní pro pěstouny bylo, aby byl tlumočník přítomen všude automaticky a aby jeho zajištění bylo povinností každé státní instituce nebo doprovázející organizace v rámci pěstounské péče. V oblasti příprav byla vysoká míra důležitosti kladena na přítomnost osoby nebo alespoň rodiče, který by sdílel své zkušenosti spojené s výchovou a péčí o dítě se sluchovým postižením. Dalším zjištěním bylo, že dotazníky a šetření v rámci psychologického posouzení nejsou obměněny pro sluchově postižené žadatele, tudíž mají zásadní problém s vyplňováním odpovědí na psané otázky v psaném českém jazyce a často nerozuměli daným souvislostem. Tlumočníci přítomní v rámci procesu pěstounské péče byli hodnoceni velmi kladně a k celkové přípravě pěstouni uvedli, že jim nejvíce užitečná připadala oblast navazování vztahu s dítětem a oblast krizové přípravy, ovšem následně uvedli, že nebylo možné poznatky využít pro neslyšící dítě. Což hodnotím jako zásadní problém, byli účastníky přípravy, která je má připravit na péči o dítě, ovšem o výchově, péči a navazování vztahu se sluchově postiženým dítětem nikdo nehovořil, to vnímám jako velmi velký nedostatek. V rámci finančního zajištění a případných změn v této oblasti pěstouni nenavrhovali nic, co by chtěli změnit nebo něco co by mělo být v zásadě jinak. Chtěli by pouze mít možnost založit účet pro svěřené dítě a spořit mu peníze do budoucího života, následně uvedli, že vlastně mají pochopení proto, z jakého důvodu to není možné. V rámci finančních příspěvků jsou spokojeni s jejich výší, a tudíž jsem měla z rozhovorů dojem, že se o financích nechtějí příliš bavit anebo nedokáží tuto oblast dostatečně reflektovat.

Závěry, diskuse a doporučení

Z celkového provedeného rozhovoru je zřejmé, že zásadní problém v procesu zprostředkování pěstounské péče kontextu sluchového postižení, hodnotí pěstouni negativně obsah příprav vzhledem k sluchovému postižení. Jako zásadní zjištění se jeví, nepřítomnost odborníků specializujících se na péči o děti s postižením sluchu a navázání potřebného vztahu s novou pečující osobou, v tomto případě s pěstounskými rodiči. Svůj pohled upínám také k zjištění velkého problému v oblasti psaného českého jazyka, kdy nejsou předkládané dotazníky a psychologické otázky řádně přizpůsobeny neslyšícím osobám, ti se poté musí potýkat s pocitem studu a pocitem, že nejsou schopni pochopit jednotlivé oblasti a následně na ně správně odpovídat. Dalším zjištěním je to, že především OSPOD a ze začátku spolupráce a také doprovázející organizace zapomínaly na to, že je třeba zajistit tlumočníka, který bude přítomen u každého jednotlivého setkání a bude to zkušený člověk. V rámci informovanosti o procesu po podání žádosti vyplynulo, že se jedná o dobu, kterou pěstouni vnímají jako velice dlouhou. Problémem se v rámci příprav také stává, že se pěstouni se sluchovým postižením často cítí opomíjeni a odkázáni na sebe nebo na pomoc od dalších neslyšících rodin. Tato zmíněná zjištění vyplynula ze všech třech dílčích cílů a byly navrženy i případné změny, považuji je ve větší míře jako naplněné, až na poslední tři tazatelské otázky v dílčím cíli číslo 2 věnované finančnímu zajištění pěstounů, otázky byly hodnoceny spíše jednoslovně a to, že s výší příspěvků jsou spokojeni a v podstatě nenavrhovali žádné případné změny. V tomto směru se mi tato jediná oblast jeví spíše jako nenaplněná z hlediska části daného cíle, z důvodu nedostatečné reflexe ze strany respondentů.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounských rodin, kvalitu funkce systému a navrhnout opatření vedoucí ke změně systému. Tento cíl hodnotím jako zcela naplněný, protože v rámci rozhovoru jsem zjistila, jaký mají pěstouni se sluchovým postižením pohled na celý proces před přijetím dítěte do rodiny a jaké fáze museli absolvovat, což dokazuje interpretace výsledků, která se váže k naplnění dílčích cílů této práce. Z hlediska funkce systému jsem tuto část splnila tím, že jsem se pomocí tazatelských otázek dopracovala k jednotlivým nefunkčnostem systému

pěstounské péče, které reflektovali samotní pěstouni, a to zejména nedostatečná příprava pro neslyšící žadatele o pěstounskou péči, nedostatečné zajištění správné komunikace v rámci psychologického vyšetření, dotazníku a zajištění vhodného komunikačního systému. A z hlediska návrhu opatření, která by vedla k případným změnám, se mi podařilo zjistit, co v procesu pěstounské péče pěstouni vnímají jako zásadní problém, co by bylo třeba změnit a čeho se dané změny mají týkat a jak by mohli vypadat.

Z hlediska reflexe osvědčení výzkumné strategie, jsem volila kvalitativní výzkum, který mi přinesl hluboký vhled do problematiky a pomocí rozhovorů jsem dosáhla celistvých a rozsáhlých odpovědí, které byly potřebné k naplnění hlavního cíle práce. Mou zvolenou technikou byla případová studie, která se mi taktéž naprosto osvědčila a její volbu bych neměnila. Případová studie se zabývá zjišťujícími otázkami jak a proč, orientuje se na pocity, vnímání, prožívání, postoje a hodnoty, a právě o to se mi v daném procesu jednalo. Z hlediska citlivosti tématu a sluchovému postižení, mi případová studie umožnila prozkoumat celý případ dané pěstounské rodiny do hloubky a propojit si je do širších souvislostí pěstounské péče. Vzhledem k tomu, že se jednalo o jeden jediný případ, kterým byla dyáda neslyšících pěstounů v procesu pěstounské péče, tak byla dle mého názoru případová studie zvolena vhodně a její výsledky mohou přinést podnět pro větší množství případových studií na toto téma s pěstouny se sluchovým postižením v rámci celé České republiky. Jediným problémem, který vnímám v rámci případové studie je to, že jsem zvolila jeden jedinečný případ, bylo to z důvodu nedostatku daných respondentů v Královéhradeckém kraji, ale myslím si, že technika případové studie by se osvědčila trochu více, pokud bych zvolila dva případy, které by se týkali pěstounů se sluchovým postižením a mohla je v závěru výzkumu vzájemně porovnat, data by byla o něco zajímavější a využitelnější z hlediska validity a uplatnitelnosti v praxi.

Zaměřím-li se na provázanost dosažených výsledků s teoretickými východisky, tak se jedná o výzkumná zjištění, která nebyla doposud teoreticky popsána a knižně zpracována. Dosažené výsledky z výzkumu navazují na teorii, která je ovšem popsána z obecného hlediska, tedy z hlediska pěstounské péče a sluchového postižení. Části výsledků navazují na teoretické kapitoly, které se věnují procesu zprostředkování, žádosti a párování dítěte s žadateli, tento proces je pro všechny pěstouny stejný bez ohledu na postižení. Příprava pro budoucí pěstouny je strukturovaná velice

komplikovaně a zakládá si na tom, aby pěstouny dobře připravila, aby přípravou prošli a aby se nadále vzdělávali, což mi připadá velice kontraproduktivní, pěstouni se sluchovým postižením nemají stejné podmínky jako slyšící žadatele a z výzkumných zjištění vyplývá, že mají s přípravami zásadní problém, protože nerozumí a nedokáží pochopit část věnující se psychologickému posouzení, je to pro ně těžké a nepříjemné a není s nimi v té chvíli nikdo, kdo by jim pomohl. S ohledem na teoretická východiska má příprava pěstouny připravit, ovšem z výzkumu vyplynulo, že pěstouni se sluchovým postižením absolutně připraveni nejsou, a tak důležité oblasti, jako je navázání vztahu s dítětem, péče o dítě a jeho výchova je pro ně jednou velkou neznámou, protože není přítomna v rámci příprav osoba, která by měla s touto oblastí z hlediska dítěte se sluchovým postižením nějaké zkušenosti, uváděli, že jsou odkázáni sami na sebe a další neslyšící rodiny. To je dle mého názoru zásadní problém, který se absolutně neshoduje s danou teorií. Z hlediska tlumočnicků, bylo v teorii popsáno, že na něho pěstouni mají ze zákona nárok a vždy musí být zvolen takový komunikační systém, který bude pěstounům vyhovovat. Komunikační systém se daří naplňovat, ale z hlediska zajištěnosti tlumočnicků je to někdy problém, je potřeba neustále upozorňovat na to, že je třeba, aby byl vždy přítomen. Do komunikačního systému řadím také psaný český jazyk, v teorii je popsáno, že s ním mají v zásadě stejný problém jako s mluvenou češtinou, která se musí překládat do znakového jazyka, tudíž by při procesu příprav na pěstounskou péči nemělo docházet k tomu, že pěstouni se sluchovým postižením budou odkázáni na sebe a budou muset čelit psaným dotazníkům a otázkám, kterým nedokáží dobře porozumět. To je zásadní problém, který je spojován s teorií, která sice popisuje tuto překážku v psaném jazyce, ovšem v rámci pěstounské péče se o ni nikdo nejspíše neinformoval a nevzdělával, tudíž se nesnažil přizpůsobit psaný text neslyšící osobě.

Nyní se zaměřím na přínos práce vzhledem k tomuto tématu a reálnému zprostředkovávání pěstounské péče. Ačkoli si jsem vědoma, že tato práce není zobecnitelná pro širší populaci, tak ji vnímám, jako velice přínosnou. Otevírá téma dyády neslyšících pěstounů v procesu pěstounské péče a její zásadní problémy a komplikace, s kterými se musí neslyšící pěstouni potýkat. Doposud nebyla zpracovaná literární díla, doporučení nebo metodiky na toto téma, myslím si, že mnoho odborníků a sociálních pracovníků netuší, s čím se tito lidé potýkají v rámci procesu pěstounské péče. Nejspíš protože jsou sami slyšícími osobami a nedokáží

dostatečně reflektovat, že psaný jazyk, nezajištěný tlumočník a nedostatečné informace od odborníků, kteří by se věnovali sluchově postiženým dětem je zásadním problémem pro neslyšící osoby, které žádají o pěstounskou péči.

Z těchto důvodů mám za to, že tato práce by mohla především z hlediska zjištěných výsledků přispět k sepsání metodiky pro sociální pracovníky OSPOD a doprovázejících organizací, které se věnují náhradní rodinné péči, metodika by mohla obsahovat následující oblasti, na které je potřeba myslet dopředu: včasné zajištění vhodného tlumočníka pro pěstouny se sluchovým postižením; upravení a zjednodušení psaných textů pro neslyšící osoby nebo zajištění přítomnosti tlumočníka za každých okolností; pozvání odborníka nebo rodiče, který má zkušenost s péčí a dalšími oblastmi u sluchově postiženého dítěte; tlumočník by měl být na určeném místě s předstihem. Pomoci by mohlo také vytvoření několikastránkové brožury, která by byla předávána pěstounům se sluchovým postižením na začátku daného procesu tzn. informace o tom, kde mohou nalézt informace k pěstounské péči, s kým se mohou přes e-mail spojit, co bude obsahem jednotlivých fází příprav na pěstounskou péči, jak dlouho trvá celý proces zprostředkování, kde a jak je možnost požádat o finanční příspěvky v rámci pěstounské péče, s jakými doprovázejícími organizacemi mohou spolupracovat a v čem bude spolupráce přínosná. Metodika pro pracovníky nebo brožura pro pěstouny by byla velice přínosná a usnadnila by celkový proces. Dalším návrhem, který by mohl být realizovatelný je vzdělávání sociálních pracovníků (OSPOD a doprovázející organizace) alespoň jednou ročně v oblasti sluchového postižení, a to zejména vzdělanost v oblastech komunikace neslyšících, která je ve znakové i psané podobě využívána v rámci příprav a vzdělávání při pěstounské péči. Vzdělávání bych doporučovala především u sociálních pracovníků, kteří pracují se sluchově postiženými lidmi v rámci celé náhradní rodinné péče, aby byli dobře připraveni na neslyšící žadatele a dokázali jim poskytnout stejně kvalitní proces jako žadatelům slyšícím.

Tuto práci celkově vnímám jako podnět pro realizování rozsáhlejších výzkumů v této oblasti, které by rozšířili z hlediska validity sdělené informace a mohli by propojit pěstouny se sluchovým postižením a žadatelům, kteří se rozhodnou pro pěstounskou péči. Zpracované brožury nebo nově zpracovaná teorie, by mohla pomoci k tomu, aby se v daném procesu trajektorie přijetí dítěte se sluchovým postižením cítili uvolněně, neměli strach a věděli dopředu, co je čeká a měli jistotu v tom, že vždy bude přítomen

tlumočník a vždy se bude brát ohled na to, že jsou neslyšícími žadateli a materiály jsou pro ně náležitě upraveny. Doporučuji se tedy z hlediska zkoumání daného tématu zaměřit se především na postoje, hodnoty a vnímání celého procesu pěstounské péče v širším kontextu, doporučuji také se věnovat oblastem, kdy bylo dítě ještě součástí dětského domova a věnovat se péči o něho v daném zařízení, jeho rozvíjení v komunikačních dovednostech, využívání a učení se vhodnému komunikačnímu systému neslyšících osob a následné předávání dítěte do péče pěstounů a jejich reflexe k tomu, jak hodnotí vývoj chlapce v dětském domově a zda byla péče o něho hodnocena jako dostačující. Takovouto realizací případného výzkumu můžeme do problematiky vnést naprosto nový pohled a zabývat se celkovou cestou neslyšícího dítěte od narození až po případnou péči pěstounských rodičů.

Bibliografie

BAKER, CH., COKELY, D. 1999. *American Sign Languages*. Washington, D.C.: Gallaudet University Press.

BUBLEOVÁ, V., FRANTÍKOVÁ, J. 2013. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s.

Pěstounská péče v Karlovarském kraji. *Brožura Staň se pěstounem* [online]. ©2022. Poslední změna 16.02.2023. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <https://www.pestounskapecevkz.cz/index.php/potrebuji-rodinu>

CZUMALOVÁ, A., 2008. *Tlumočník jako most komunikace mezi slyšícím zdravotníkem a neslyšícím pacientem*. Praha: ČKTZ.

DOBRÝ PĚSTOUN. 2018. *Náhradní rodinná péče*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

GEERTZ, C. 2000. *Interpretace kultur*. Praha: SLON.

HÁDKOVÁ, K. 2016. *Člověk se sluchovým postižením*. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

HENDL, J., REMR, J. 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál.

KOSAŘ, David. JAK VYBRAT „PŘÍPADY“ DO PŘÍPADOVÉ STUDIE A PRACOVAT S NIMI V PRÁVU: POZNATKY Z VÝZKUMU NA POMEZÍ PRÁVA A POLITOLOGIE. *Jurisprudence* [online]. ©2016, roč. 11, č. 6 [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-vybrat-pripady-do-pripadove-studie-a-pracovat-s-nimi-v-pravu-poznatky-z-vyzkumu-na-pomezi-prava-a-politologie.m-221.html>

KOSINOVÁ, B. 2008. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina – kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o. s.

KONEČNÁ, H., SUDOVÁ, M. 2011. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?* Středisko náhradní rodinné péče, o. s.

LADD, P. 2003. *Understanding Deaf Culture*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.

MACELA, M., HOVORKA, D. 2019. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Wolters Kluwer.

MATYŠOVÁ, L. 2022. *Šance dětem. Nezprostředkovaná pěstounská péče* [online]. ©2022 [cit. 15.03.2023]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/nezprostredkovana-pestounska-pece>

- MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- MUKNŠNÁBLOVÁ, M. 2014. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada.
- MURPHY, R.F. 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON.
- MPSV. 2023. *Dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvky pro mladé dospělé* [online]. Praha: MPSV. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/davky-pestounske-pece-a-zaopatrovaci-prispevky-pro-mlade-dospele>
- NADACE NA DLANI. 2020. Zlínský kraj: odbor sociálně-právní ochrany dětí. *Předpoklady pro výkon pěstounské péče* [online]. ©2023 [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://www.nadlani.net/chci-byt-pestounem/>
- PAZLAROVÁ, H. 2016. *Pěstounská péče*. Praha: Portál.
- POTMĚŠIL, M. 2007. *Sluchové postižení a sebereflexe*. Praha: Karolinum.
- ROZUM A CIT. 2007. *Pěstouni mají právo na služby*. Praha: T.A. Print, s.r.o.
- STRNADOVÁ, V. 1998. *Současné problémy české komunity neslyšících*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- TROUSIL, M., JAŠÍKOVÁ, V. 2014. *Úvod do tvorby odborných prací*. 1. vydání. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus.
- VÁVROVÁ, A., POKORNÁ, P. 2012. *Přípravy pro budoucí náhradní rodiče*. Středisko náhradní rodinné péče, o. s.
- VIRTUÁLNÍ KNIHOVNA NRP. 2023. Systém NRP v České republice. *Náhradní rodinná péče*. [online]. ©2023 [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/nahradni-rodinna-pece/system-nahradni-rodinne-pece-v-cr/>
- Vyhláška č. 505/2006 Sb., prováděcí vyhláška některá ustanovení zákona o sociálních službách
- YIN, R. K. 2014. *Case study research: Design and methods*. Los Angeles: Sage.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 423/2008 Sb., úplné znění zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči

ZEZULOVÁ, D. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

ZIMA, P. 1999. *Komunita a komunikace*. Praha: SOFIS.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Systém náhradní rodinné péče v České republice (Virtuální knihovna NRP)

.....17

Seznam tabulek

Tabulka 1: Stupně sluchového postižení (Mukšnáblová, 2014:17)42

Tabulka 2: Transformační tabulka56

Seznam příloh

Příloha č. 1: Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči – stav k lednu 2023

Příloha č. 2: Scénář otázek pro rozhovor s pěstounskou rodinou

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru

Příloha č. 1: Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči – stav k lednu 2023
(MPSV, 2023)

	Dlouhodobí pěstouni						Přechodní pěstouni
	1 dítě	1 dítě ve st. záv. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve st. záv. II- IV	Za každé další dítě	
ZPROSTŘEDKO VANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE Odměna pěstouna navázaná na koef. min. mzdy (odvádí se SP, ZP daně – částka je uváděna v „hrubém“)	1,0 x MM 17 300 Kč 01- 12/202 2 16 200 Kč	1,2 x MM 20 760 Kč 01- 12/2022 19 440 Kč	1,5 x MM 25 950 Kč 01- 12/2022 24 300 Kč	2,0 x MM 34 600 Kč 01- 12/2022 32 400 Kč	2,0 x MM 34 600 Kč 01- 12/202 2 32 400 Kč	+ 0,5x MM (8 650 Kč) + 0,7x MM (12 110 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	1,8 x MM (31 140 Kč) 0/1 dítě 2 x MM (34 300 Kč) 1 dítě I.SZ 2,2 x MM (38 060 Kč) 1.dítě II-IV. + 0,3 x MM (5 190 Kč) za každé další dítě nebo + 0,5 x MM (8 650 Kč) v případě dítěte ve st. III nebo IV závislosti
NEZPROSTŘED KOVANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké Nedání se, neodvádí SP, ZP.	2,3 x ŽM 11 178 Kč od 07/202 2 10 626 Kč	2,3 x ŽM 11 178 Kč od 07/2022 10 626 Kč	2,3 x ŽM x 2 22 356 Kč od 07/2022 21 252 Kč	2,3 x ŽM x 3 33 534 Kč od 07/2022 31 878 Kč	5,5 x ŽM 26 730 Kč od 07/202 2 25 410 Kč	+ 2,3 x ŽM + 5,5 x ŽM (ve st. záv. II až IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)
NEZPROSTŘED KOVANÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE – Prarodiče Snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost. Nedání se, neodvádí SP a ZP.	1,8 x ŽM 8 748 Kč od 07/202 2 8 316 Kč	1,8 x ŽM 8 748 Kč od 07/2022 8 316 Kč	1,8 x ŽM x 2 17 496 Kč od 07/2022 16 632 Kč	1,8 x ŽM x 3 26 244 Kč od 07/2022 24 948 Kč	5,5 x ŽM 26 730 Kč od 07/202 2 25 410 Kč	+ 1,8 x ŽM + 5,5 x ŽM (ve st. záv. II až IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)

Příloha č. 2: Scénář otázek pro rozhovor s pěstounskou rodinou

Představení a sdělení potřebných informací k výzkumu:

Na začátek bych se představila jmenuji se a studuji poslední ročník bakalářského studia sociální práce na Univerzitě v HK. Problematika náhradní rodinné péče mě zajímá již delší dobu a provází mě celým studiem i absolvovanou praxí.

Moc ráda bych se od vás dozvěděla nové podněty a vaše zkušenosti. Doufám, že celý rozhovor proběhne v poklidné atmosféře, budu ráda, pokud při odpovědích na mé otázky projevíte jakýmkoli způsobem také své emoce. Otázek bude celkem 20 a jednotlivé oblasti se budou věnovat průběhu před přijetím dětí do pěstounské péče. Jak jsem již informovala v emailu, všechny informace budou využity pro bakalářskou práci a nikde nebudu zmiňovat vaše jména.

Pokud by vám bylo něco nepříjemné nebo jste nechtěli konkrétně odpovědět, pochopím to, jen mi to dejte najevo. Pokud by byla potřeba přestávka mezi jednotlivými bloky otázek, určitě si o ni řekněte, popřípadě ji navrhnou já sama. Rozhovor by měl trvat přibližně 2-3 hodiny, samozřejmě záleží na rozsahu odpovědí a času přetlumočení. Je pro mě důležité, abyste se při rozhovoru cítili pohodlně a vše probíhalo v pořádku. Rozhovor si budu nahrávat na záznamník telefonu a v průběhu vašich odpovědí si budu na papír dělat potřebné poznámky, abych vše správně pochopila.

- *Od vaší SP jsem získala základní informace a to: že máte v pěstounské péči chlapečka od roku 2018, který je plně neslyšící, o něho tedy převážně v dnešním rozhovoru půjde. A dále mám informaci, že máte také své dvě děti chlapečka a holčičku.*

Výzkumné otázky:

- 1) Jaké důvody Vás vedli k podání žádosti o pěstounskou péči a jaké byli vaše požadavky vůči dítěti?
- 2) Koho jste kontaktovali potom, co jste se rozhodli, že se chcete stát pěstouny?

- 3) Po jak dlouhé době jste obdrželi reakci od krajského úřadu na vaši žádost o pěstounskou péči?
- 4) Jaký byl obsah reakce, kterou jste obdrželi od krajského úřadu?
- 5) Jaké informace o dítěti vám byly od krajského úřadu sděleny?
- 6) Na základě, kterých sdělených informací jste se rozhodli přijmout do pěstounské péče dítě, o které se v současné době staráte?
- 7) Jaké časové rozmezí vám zabrala celková příprava a vzdělávání potřebné k pěstounské péči?
- 8) Která fáze přípravy pro vás byla nejnáročnější a z jakého důvodu?
- 9) Jaký problém v komunikaci jste vnímali vzhledem k sluchovému postižení v rámci příprav na pěstounskou péči?
- 10) Popřípadě, jaké potíže jste vnímali v pochopení jednotlivých fází příprav vzhledem ke komunikaci ve znakovém jazyce a jak nebo s kým jste tento problém řešili?
- 11) Jak jste byli spokojeni s poskytovanými tlumočnickými službami v rámci žádosti a celého zprostředkování pěstounské péče? Pokud jste nebyli zcela spokojeni s tlumočením, v čem byl podle vás problém?
- 12) Jak probíhala spolupráce s organizací Salinger a vašim klíčovým pracovníkem, kterého jste využívali v rámci průběhu přípravy na pěstounskou péči, jak hodnotíte jeho podporu v rámci celého procesu?
- 13) V čem vám spolupráce s OSPOD pomohla před přijetím dětí do pěstounské péče a jak probíhá vaše spolupráce v současné době?

- 14) V čem je pro vás spolupráce v současné době přínosná?
- 15) Jak vnímáte finanční podporu odměny pěstounů?
- 16) Jak vnímáte finanční podporu v rámci příspěvku na péči?
- 17) Jak vnímáte finanční podporu v rámci dávky invalidního důchodu vzhledem k sluchovému postižení?
- 18) Jaké změny vás napadají k průběhu zprostředkování pěstounské péče, které jste absolvovali? (vzhledem k délce celého procesu, obsahu příprav a odlišné komunikaci)
- 19) Případně, co vám v celém procesu nebo přípravách na pěstounskou péči scházelo nebo naopak přebývalo, s čím jste byli spokojeni?
- 20) Jaké změny byste navrhovali v poskytovaných dávkách vzhledem k sluchovému postižení?

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru

1.3.2023

DCV 1: Zjistit, jak vnímají pěstouni se sluchovým postižením trajektorii přijetí dítěte se sluchovým postižením do pěstounské rodiny.

TO1: Jaké důvody vás vedly k podání žádosti o pěstounskou péči a jaké byly vaše požadavky vůči dítěti?

PM2:., *My s manželkou v rámci Základní školy v Ivančicích, kde bylo 100. leté výročí této školy, nejspíš v roce 2012, probíhala oslava a byla pozvaná manželka do školy, kam chodila a vyrůstala v její blízkosti. Manželka byla nadšená, že může na svá mladá léta zavzpomínat. Vzali jsme s sebou syna a vyprávěli jsme si různé zážitky. Byli jsme se podívat na místním internátě, kde jsme si prohlíželi různé fotky a byla tam fotka pokoje se čtyřmi postýlkami, líbilo se nám to, ale zároveň nás to zarazilo. Tak jsme se ptali nějaké té paní organizátorky slavnosti z dané školy. A od organizátorky jsme se dozvěděli, že se vlastně jedná o dětský domov, v kterém jsou umístěny neslyšící děti. To nás hodně překvapilo, protože to nebylo běžné, takhle to vidět někde na internátě. Děti na obrázcích byli velké asi jako náš syn v té době, atak jsme si povídali, proč tam ty děti v tom dětském domově jsou a jak je to smutné, že nemají své rodiče. Vyprávěli jsme si o tom, že tam jsou vlastně takové děti sami. A najednou sám syn říkal:., Tak si můžeme nějaké to dítě vzít domů, třeba na léto, aby mohlo být s námi a nebyl mu líto, že tam je sám. “ S manželkou nás to hodně překvapilo, ale příjemně a začali jsme nad tím v té chvíli uvažovat a říkali jsme si:., Tak vlastně proč by to nešlo. “ Povídali jsme si s vedoucí toho internátu, jestli by to bylo možné, třeba jen na léto nebo týden. Reakce byla taková, že to v žádném případě nejde, hned jsme se ptali proč a připadala nám to hrozná škoda. Vedoucí nám říkala, že bychom museli na sociální na OSPOD a řešit to přímo tam s nimi a oficiálně. Tak jsme si s manželkou hned říkali, že je to takové složité, že to bude asi náročný proces. “*

Potom jsme jeli domů a začali jsme se poohlížet po internetu, jak to vlastně celé funguje. Dívali jsme se na stránky městského úřadu, jaký je postup a co to vše znamená. Koukali jsme se i na OSPOD a začali jsme si psát emaily a řešili jsme tu možnost, jaké by to bylo. Začali nám přicházet informace, že to je na delší dobu, je potřeba školení a

je to poněkud delší proces. Začali jsme s manželkou o tom více mluvit a řešit to podrobněji, že vlastně už našeho jednoho syna máme a po nějaké době jsme se přestěhovali do Hradce Králové, protože si manželka našla práci v jiné škole. Tak jsme přemýšleli, jak to teď dál budeme řešit, protože už bydlíme v jiném místě, začala škola a rozhodli jsme se, že dál už nezvládneme v té chvíli řešit všechno potřebné okolo žádosti, školení a dalších věcí.

Tady v Hradci Králové jsme se k té myšlence vrátili a přemýšleli jsme, jestli by se oba OSPODY mohli spojit a nějak společně spolupracovat. Nakonec s tím souhlasili a předali materiály OSPODU v HK a rozhodli jsme se, že do toho vážně chceme jít a chceme absolvovat celý ten proces. “

PM1:., Doplním, že od roku 2012 jsme chtěli, aby naše děti byli už starší a větší, aby až si budeme brát někoho do pěstounské péče, tak aby už jsme to zvládli a neměli malinké děti. “

PM2 reaguje na manželku:., Tady v Hradci už vlastně začal celý ten proces, začali jsme chodit na ta potřebná školení a vzdělávání. A vlastně jsme se tam setkali s xxx (který pracuje s manželkou ve stejné škole a je taky neslyšící a stal se pěstounem s manželkou a panem xxx, který s tím má taky zkušenosti. Od nich jsme se dozvídali další nové informace a pohled na pěstounskou péči. Více nám osvětlili, jak bude celý proces vypadat, co nás čeká. Jejich situace byla trochu jiná, protože si brali do péče menší děti, ale i tak nám moc pomohli. Potom jsme začali řešit registraci na úřadu, co všechno potřebujeme zařídit. My jsme vlastně bydleli v pronájmu ve škole, ale tam nám bylo řečeno, že takové prostředí není vhodné pro výchovu dítěte v pěstounské péči a že se budeme muset přestěhovat a šli jsme do bytu 2+1, ale stejně nám říkali, že se to nehodí, protože už máme 2 vlastní děti, které byli spolu v pokoji a že to nové dítě by muselo mít vlastní pokoj a to nás hodně zarazilo, když vlastně jsme si chtěli brát neslyšící dítě, to byl náš cíl, tak jsme si říkali, co by tam dělalo to dítě samo v pokoji, my ho nechtěli nikam zavírat. Říkali jsme si, že možná jsou pracovníci OSPOD na takové podmínky zvyklé a musí být splněny, ale možná úplně neznali ten rozdíl u neslyšících dětí. Nakonec se nám to ale podařilo domluvit, ale za nějakou chvíli jsme se stejně přestěhovali do 3+1 a podmínky byly teda splněny, proběhla prohlídka od sociální pracovníce, která zhodnotila, že byt už na to stačí, a tak nás mohla vzít oficiálně jako žadatele o pěstounskou péči. “

Požadavek vůči dítěti byl tedy pouze, aby byl neslyšící?

PM2:., *Přesně tak, chtěli jsme neslyšící dítě nebo s jakoukoli poruchou sluchu. Bavili jsme se s manželkou i o etniku, ale tam nám to bylo jedno, neřešili jsme to. Jediný požadavek byl sluchové postižení. Slyšící dítě by u nás trpělo, ale samozřejmě kdybychom měli slyšící děti, tak bychom nad tím uvažovali už kvůli dětem a kvůli našim zkušenostem, protože bychom od našich dětí už věděli, jak s nimi pracovat, vychovávat je a starat se o ně. Je pravda, že kdyby to bylo miminko, tak by to bylo jiné, učilo by se znakový jazyk od nás přirozeně. Věděli jsme, že naše rodina funguje a máme hezké vztahy a chtěli jsme do toho přivést nové dítě. Takže ten sluch byl pro nás jedinou podmínkou. Z hlediska věku nám bylo jedno kolik dítěti bude, ale od OSPOD nám bylo doporučeno, aby dítě bylo asi dva roky mladší než naše nejmladší dcera (6let). Řešili jsme pouze děti od 0 do 4 let.*“

TO2: Koho jste kontaktovali potom, co jste se rozhodli, že se chcete stát pěstouny?

PM2:., *První náš krok byl na OSPOD v Ivančicích. Nejsem si teď jistý, už se nám to hodně plete.*“

PM1 říká:., *To bylo asi tam, co jsme bydleli někde větší město.*“

PM2:., *První kontakt, kde jsme to řešili byl OSPOD ve Znojmu, tam jsme hledali první informace.*“

TO3: Po jak dlouhé době jste obdrželi reakci od krajského úřadu na vaši žádost o pěstounskou péči?

PM1:., *Bylo to strašně dlouho, hledali vlastně i tlumočníky, kvůli zajištění komunikace. Bylo to určitě přes půl roku. Těšili jsme se, už jsme si mysleli, že od té podané žádosti se konečně začne něco dít. Ale vlastně jsme to chápali hledali ty tlumočníky a kontakty na ně. Bylo potřeba více tlumočnicků při jednáních na úřadech. Ale asi jsme nebyli v žádném stresu, člověk je zavalený každodenními starostmi a péčí o děti. Tak jsme prostě čekali, ale možná proběhlo malé zklamání, že to tak dlouho trvalo. Možná, kdyby přišla taková reakce, že to aspoň řeší nebo, že mají nějaký problém s něčím, ale vlastně nepřišla vůbec žádná odpověď. Asi by to možná v tomhle bylo jednodušší.*“

TO4: Jaký byl obsah reakce, kterou jste obdrželi od krajského úřadu?

PM2:., *No tak ta odpověď, tam už byl vlastně plán, který nás čeká, byly tam zajištěny 2 tlumočnice, které tam budou. Takže už bylo jasné dáno, co nás všechno čeká a v jakých dnech a časech. To bylo vlastně to hlavní, co nám přišlo. Začali jsme si teda zařizovat, aby nám ty časy vyhovovali, protože to pro nás bylo tou hlavní prioritou. “*

PM1:., *Měli jsme termíny na celou dobu, tak jsme si mohli zařídit hlídání. Mysleli jsme si původně, že to bude třeba 2-3 hodiny, ale nakonec to bylo úplně celý den, to nás docela zaskočilo. Trvalo to od rána až do odpoledne, to nás hodně překvapilo. Tím, že jsme v tom byli poprvé, tak jsme nic moc nevěděli, ale dostali jsme rozpis těch školení, tak jsme si říkali, že se dozvíme většinu věcí až tam. Přemýšleli jsme, jaká témata budou na školeních, jestli je vůbec budeme znát, protože my jako neslyšící máme omezený přístup k těmto věcem. Přemýšlela jsem, jestli tam bude nějaký test, který nás bude hodnotit nebo nějaké složité otázky. “*

TO5: Jaké informace vám byly od krajského úřadu sděleny?

PM2:., *To je pravda, co se těch informací týče, tak my jsme něco dostali, když jsme šli na úřad a řešili jsme tam s nimi, že třeba jedno dítě, co nám vytipovali mělo kombinované postižení, a to pro naši rodinu nebylo úplně ideální. Pak vlastně asi za čtrnáct dní přišla další nabídka dítěte, dostali jsme informace o dítěti, které teď máme v péči. Informace byli takové: že je to chlapeček a je neslyšící a že je v dětském domově v Ostravě. Také nějaké informace o rodičích, ale žádné detaily, v této fázi nám byly sděleny základní informace, aby bylo i dítě chráněno a podrobnější informace by nám sdělili, až když bychom se pevně rozhodli pro PCH. “*

PM1 doplňuje, že:., *To vlastně bylo jen jméno, etnikum, věk, sluchové postižení a fotku nám ukázali. A pak, když jsme řekli, že chceme tohle dítě, tak těch informací přišlo víc. “*

PM2 říká:., *To je pravda, ukázali nám fotku, ale pouze černobílou, věděli jsme, že je romského původu, tak nám to bylo jedno, ale přišlo nám to zvláštní. Člověk z té fotky nic moc nevyčte a nevidí. Potom v dalším kroku, kdy jsme to odsouhlasili, že si vezmeme PCH, tak nám už samozřejmě ukázali barevné fotky. Potom OSPOD kontaktoval dětský domov, s kterým jsme se i my společně spojili a řešili jsme možnost, přijet se podívat na PCH, seznámit se s ním a sblížovat se. OSPOD v HK žádné dítě v evidenci k dispozici*

pro nás neměl, pak se vlastně kontaktoval ještě Pardubický kraj, ale tam se taky žádné nenašlo, až nakonec se to rozeslalo po celé ČR a ozvala Ostrava. “

PM1:,, V té době už jsme byli na psychologickém posouzení u psycholožky, která s námi řešila naši povahu, jaké dítě by se k nám hodilo, jestli bychom se hodili k tomu konkrétnímu chlapečkovi. “

TO6: Na základě, kterých sdělených informací jste se rozhodli přijmout do pěstounské péče dětí, o které se v současné době staráte?

PM1:,, Tím, že byl neslyšící, to byla úplně základní informace pro nás a věděli jsme, že je vlastně úplně sám v tom dětském domově a nikdo s ním moc nepracuje, nemá tam nikoho blízkého kolem sebe. Když jsme začali řešit ten případ, že PCH to péče, tak samozřejmě reakce byla, že ho chceme hned, protože tam nikoho nemá, nemá žádnou blízkou osobu, je tam úplně sám nemá přístup ke znakovému jazyku. Bylo nám řečeno, že hned si pro něj jet nemůžeme. Ale my se tak moc těšili a chtěli jsme si pro něj jet, co nejrychleji a co nejdřív, nemohli jsme se dočkat. PCH jsme poprvé viděli od našeho projeveného zájmu asi za měsíc. Bylo to celkem rychlé, to bylo super. “

TO7: Jaké časové rozmezí vám zabrala celková příprava a vzdělávání potřebné k pěstounské péči?

PM2:,, To bylo hodně dlouhé a trvalo to, většinou to byl víkend spíše sobota. Okolo dvou měsíců trvalo samotné školení a další vzdělávání 24 hodin děláme vlastně každý rok. Školení a vzdělávání probíhalo přes OSPOD, ještě jsme s žádnou organizací provázející nekomunikovali. “

TO8: Která fáze přípravy pro vás byla nejnáročnější a z jakého důvodu?

PM2:,, Nejtěžší asi bylo, že psychologové nebo někteří lektori neměli zkušenosti s neslyšícími a bylo to hodně vidět. Neměli zkušenost s výchovou neslyšících dětí, nevěděli, jaké to je, mít dítě se sluchovým postižením nebo se sluchovou vadou a jak se o ně starat, komunikovat s nimi. Mnohem častěji se řešili děti romského původu, ale o neslyšících skoro nic. Tím pádem jsme dostávali především informace, které byly obecné a velmi často jsme věděli, že se pro nás nehodí. Jediný, kdo zkušenost má a s pracujeme teď, když máme chlapečka v péči je Salinger, ten má zkušenosti dobré a vyzná v tom. Setkávají se s více neslyšícími a hodně se s tím seznamují a rodin neslyšících už je taky větší množství, než bylo dřív, a to i nás pěstounů. Ted' už vlastně

s těmi psychology a odborníky se moc nesetkáváme, nemáme žádné problémy, a tak ti lidé, už se nesetkávají s námi neslyšícími a nenabírají ty další zkušenosti. “

PM1:., V rámci vzdělávání si ho doplňujeme a hlídáme si, abychom věděli to podstatné. Protože víme, že se musíme vzdělávat povinně 24 hodin za rok. Setkáváme se i s pěstounskými i klasickými neslyšícími rodiči a rozebíráme, co se děje v jejich rodinách a někdy jsme až překvapeni, co oni musí řešit ohledně dětí. My jsme v pohodě, nemáme žádné problémy. Ale je dobré vědět, že můžou nějaké přijít a ty můžeme takhle mezi sebou v neslyšících rodinách sdílet. Někdy máme pocit, že nás pořád někdo kontroluje a chodí k nám, i když se u nás nic neděje a pak se dozvím, co jsou někteří rodiče v té pěstounské péči schopni těm dětem udělat a je to hrozné, jak jsou zlí na děti. Neumím si představit, že absolvuji ten celý proces a pak se budu chovat takhle, takže chápu vlastně, že na ty kontroly chodí. “

PM2:., Ještě k těm přípravám, tam vlastně nebyl žádný odborný pracovník, který by měl zkušenosti s neslyšícími v pěstounské péči. “

PM1:., No přesně tam prostě nikdo nebyl, my jsme taky chtěli slyšet nějaké zkušenosti, zajímalo nás to, nevěděli jsme, kde to získat a měli jsme pocit, že jsme tam úplně cizí, první a jsme úplně jiní oproti ostatním. “

PM2:., Je fakt, že nám hodně pomohli dvě rodiny, které byli neslyšící a měli v péči děti, takže jsme to vlastně všechno konzultovali převážně s nimi, protože měli zkušenosti. Když jde dítě z dětského domova, tak vlastně víme, že má obrovskou komunikační bariéru a nemá se tam na koho citově napojit, takže vlastně díky tomu vyprávění jsme se dozvěděli hodně informací, jak s tímhle pracovat nebo jak s tím pracovali oni. Byli jsme na to vlastně více připraveni jenom díky těmhle ostatním neslyšícím pěstounům a jejich zkušenostem. “

PM1:., Dozvěděli jsme se spoustu věcí, ale myslím si, že to je jenom tím, že jsme se prostě my neslyšící semkli a sdíleli jsme navzájem ty naše zkušenosti, ale v rámci oficiální přípravy a kurzů jsme se ty věci vůbec nedozvěděli a byli jsme odkázáni sami na sebe a vlastně na rodinou s podobnou zkušeností. “

PM2:., Kdyby nebyli pěstouni neslyšící, asi bychom vychovávali děti podle toho, jak jsme vychovávali naše děti, ale samozřejmě ta výchova dítěte v pěstounské péči je jiná než výchova biologických dětí, ale obecně bychom asi aplikovali to, co nám fungovalo,

protože by nám nic jiného nezbylo. Pamatuji si, že byl pozvaný nějaký rodič, který nám říkal o svých zkušenostech a já si v tu chvíli říkala, proč nemohl být pozvaný nějaký neslyšící rodič, který by nám řekl nějaké zkušenosti a praktické rady, pokud teda nemohli sehnat lektora. To mě hodně mrzelo. Rodiče by sehnali určitě, který by se ujal slova. “

Která část přípravy pro vás byla nejvíce užitečná?

PM1:., Asi obecně ty informace ke vztahu, jak ten vztah navazovat a jak s tím dítětem pracovat. “

PM2:., Asi možná i krizová příprava, takže nějaká příprava na krizi, která by mohla nastat, jak se třeba chovat k těm vlastním dětem a jak naopak k tomu pěstounskému a jak to celé zvládnout. Potom, co jsme PSCH dostali, jsme stejně zjistili, že to je celé jinak, protože jsme sice měli tu představu, jak to probíhá u slyšících dětí a byli jsme na to trochu připraveni, ale pak když přišlo to neslyšící, tak to bylo úplně jiné a hodně věcí z těch příprav je jinak a nedali se použít, takže to stejně musíme zvládnout sami. U nás je ta situace specifická, že k nám přišel PCH, který neuměl žádný jazyk, protože ho neučili znakovat. “

TO9: Jaký problém v komunikaci jste vnímali vzhledem k sluchovému postižení v rámci příprav na pěstounskou péči?

PM2:., Tak ti tlumočníci tam vlastně byly perfektní, spolehliví, špičkoví. “

PM1:., Možná spíše otázky na závěr toho školení, co se nám líbilo, co se nám nelíbilo atak. To pro nás bylo hrozně těžké, všichni čekají na to, až to člověk napíše, až to odevzdá. S tím jsme hodně bojovali, společně jsme si to s manželem znakovali, co tam teda je potřeba vyplnit. Bylo to pro nás hodně těžké a říkali jsme si, že to nebylo pro nás moc vhodné. Líbilo by se nám spíše nechat ty slyšící odejít a my bychom tam zůstali s těmi lektory a řekli to ve znakovém jazyce, než bojovat s tou češtinou a snažit se to chápat. Byly tam třeba takové otevřené otázky na téma, co bychom si přáli změnit, a to pro nás bylo hodně těžké napsat a dát dohromady. Někaké hodnocení číselné bylo jasné, to jsme jen zakroužkovali, to člověk zvládne. Ale otevřené otázky, které prostě vyžadovali češtinu, tak tím, že je to pro nás druhý jazyk, máme problémy s gramatikou v češtině a je to pro nás prostě cizí jazyk, tak psát něco v takové společnosti, kde tam jsou všichni slyšící a všichni čekají na to, až to teda konečně napíšeme, tak to pro mě

bylo hodně nepříjemné, raději bych tam zůstala s lektorem sama a řekla to všechno ve znakovce. “

Bylo tedy pro Vás o dost horší komunikovat v tom psaném jazyce?

PM1:,, Ano, přesně tak. “

TO10: Popřípadě, jaké potíže jste vnímali v pochopení jednotlivých fází příprav vzhledem ke komunikaci ve znakovém jazyce a jak nebo s kým jste tento problém řešili?

PM2:,, To asi ne, my jsme takoví papoušci v tomhle. Když se prostě někde něco píše, tak to tak bereme. “

PM1:,, U lektorů to je jedna věc, ale mě třeba napadá paní psycholožka, kde pro nás měla třeba 400 otázek, které jsme dostali, a to bylo hrozně těžké. Vyplňovala jsem to tak, jak jsem si asi možná myslela, že by to mělo být. Protože tam prostě byly využité různé metafor, takový prostě nejasný otázky, a to bylo myslím bez tlumočníka. Nejsem si jistá, jestli tam byla, to nevím. “

PM2:,, Nevím, jestli to bylo 400 otázek, ale bylo to fakt spoustu stran. Co si tak člověk, představí, když se něco stane nebo různé reakce. To bylo fakt hrozné. “

S tím Vám tedy nikdo nepomohl, když jste měli psaný text a bylo to pro vás hodně komplikované?

PM2:,, No, myslím si, že tam byla taková nějaká no, jakože nerozumíte něčemu, můžete se zeptat, ale nebylo to příjemné. “

PM1:,, S tou tlumočnicí si teď fakt nejsem jistá, asi tam byla jenom ta psycholožka. Pak jsme vlastně ještě měli psát nějaký dopis. Měli jsme si představit, že napíšeme dopis tomu svému dítěti. A to jsem si úplně říkala, že to nechápu. Takže ta tlumočnice fakt asi nebyla, nepamatuju si, že by nám s tím někdo pomáhal. Bylo to hrozně nepříjemné, že jsem tam něco psala, ale vlastně jsem moc netušila co. “

Řešili jste to s někým?

PM2:,, Já jsem se ptal té psycholožky na nějaké otázky, které mi nebyly jasné, takže mi to vysvětlení přišlo, ale jako kolik jich bylo z těch všech. “

PM1:., *Stejně mě přišlo, že tam přišla nějaká taková reakce, ať to vyplníme nějak tak, jak to pochopíme. No tak jsem to tak vzala a nějak to udělala. “*

Můžeme si udělat přestávku, pokud chcete, záleží to na vás.

PM2:., *Za nás je to v pohodě. “*

Tlumočnice:., *Za mě můžeme pokračovat. “*

DCV 2: Popsat fungování systému pěstounské péče při zprostředkování dítěte z perspektivy neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

TO11: Jak jste byli spokojeni s poskytovanými tlumočnickými službami v rámci žádosti a celého zprostředkování pěstounské péče?

PM2:., *Co se OSPODU týče, tak tam ta spolupráce byla s tlumočníky z Prahy a byla bezvadná, tam nebyl vůbec žádný problém. “*

PM1:., *Tam vlastně přišel i dotaz na nás, jestli bychom mohli doporučit nějakého tlumočnicka. My jsme asi zmínili nějaké jméno tlumočnice, kterou jsme tam vyloženě nechtěli anebo tlumočnický, kterého jsme zrovna nemuseli. Nakonec tam přišel nějaký kluk, kterému jsme občas nerozuměli, co říká. Jednou se spletl, to vím, že se stalo. Ale celkově dobré. “*

PM2:., *Jo, s OSPODEM to bylo v pohodě. Co se týče Salingeru, tak tam jsme si to na začátku řešili sami ty tlumočnický. Salinger nejdřív tlumočnický vůbec nezajišťoval, to přišlo až později. Správně by to měl zajišťovat a jsou sociální služba, měli by to zajistit. My jsme to samozřejmě řešili a zjišťovali jsme to. Oni si samozřejmě začali zjišťovat, co a jak je potřeba a shánět tlumočnický. Ale v tom začátku jsme si tlumočení zajišťovali sami. “*

PM1:., *Dávali jsme pak kontakty nějaké tomu Salingeru, aby pak do budoucna to mohli zajišťovat. “*

PM2:., *A na krajském úřadě vlastně byli taky tlumočnický z Prahy, to jen doplním. Bylo to na nich, takže jsme to tak nechávali. “*

PM1:., *Hlavně jsme měli hodně termínů všech setkání hodně dopředu zajištěných, takže se ten tlumočnický sehnat dal, ale kdyby to tak nebylo, tak by to pro nás bylo asi o dost*

složitější. Možná by potřebovali i radu od nás na koho se obrátit, ale termíny dopředu byly, takže to bylo v pohodě. “

PM2:., Když nám přišly termíny na ty schůzky, tak jsme samozřejmě úřadu psali, že musí myslet na tlumočníky a nezapomenout je objednat. Je třeba se s nimi dopředu domluvit. “

TO12: Jak probíhala spolupráce s organizací Salinger a vašim klíčovým pracovníkem, kterého jste využívali v rámci průběhu přípravy na pěstounskou péči, jak hodnotíte jeho podporu v rámci celého procesu?

PM1:., S nikým jsme nekomunikovali. Při přípravách nikdo nebyl od nich. “

PM2:., Komunikovali jsme až, když jsme CHP dostali do péče. “

Jak ta spolupráce probíhá teď nebo ze začátku spolupráce?

PM2:., Výborná, teď se musím ujistit, co je klíčový pracovník hm.. “

Já:., Klíčenka vaše? “

PM2:., Jo vlastně my ji říkáme klíčenka, tak to už víme i kdo byl. Tam ta spolupráce bylo úplně v pohodě. Samozřejmě ze začátku byli takoví nesví, nevěděli si s tím rady, ale samozřejmě tím, že sbírali ty zkušenosti, tak opravdu profesionální přístup tam byl. Teď je smutné, že se tam vlastně mění paní vedoucí a teď je ta situace trochu jiná a musíme si zvyknout, co nás čeká. “

PM1:., Jasně no, protože my jsme vlastně měli tu jednu pracovníci, už zná náš příběh a když se vymění, tak to je celé od znovu, to vyprávět, to je takové nepříjemné. “

PM2:., Kdyby to byl někdo, kdo má zkušenost s neslyšícími, tak je to v pohodě. Ale takhle zase procházíme tím, že je ta klíčenka nervózní z tlumočení a z neslyšících. Ale tlumočnicka mít prostě musíme, bez tlumočnicka to nejde a naše bývalá klíčenka, když jsme řešili domlouvání termínů, když jsme řešili, že jsme nemohli. Tak ta komunikace byla úplně v pohodě, já jsem na ni mohl třeba i mluvit nebo přes psaní a e-maily, úplně v pohodě. Teď naše nová paní, tam bylo nějaké představení asi před jarními prázdninami a je to čerstvé. Věřím teda, že naše bývalá klíčenka předá spoustu informací a teď vlastně s tou novou spolu začínáme komunikovat. Myslím si, že to půjde a bude to v pořádku, že to zvládneme, ale musí se to všechno naučit no. “

TO13: V čem vám spolupráce s OSPOD pomohla před přijetím dětí do pěstounské péče a jak probíhá vaše spolupráce v současné době?

PM1:., *Já jsem měla takovou představu. Jakože OSPODU se člověk bojí, to je ta nebezpečná organizace, ta všechny kontroluje, krade děti, je to zubatá. Takže, když jsme věděli, že k nám přijde OSPOD, tak jsem leštila celý byt a pak nakonec ten výsledek byl úplně jiný.* “

PM2:., *Tady vlastně v Hradci Králové, byla taková starší a silnější paní a ta s námi spolupracovala fakt dlouhou dobu, ale dva roky zpět zemřela a teď máme jinou sociální pracovníci, je příjemná, milá a taková zlatá. OSPOD v HK vlastně spolupracuje i s tím ve Znojmě a předávají si ty zprávy, které vlastně tady u nás získají a ta komunikace tam probíhá a v rámci komunikace s OSPOD je tady i někdo ze Salingeru, aby se vlastně neobjednával několikrát tlumočnick, tak tady pracovníci jsou. U té naší nové SP ze Salingeru musíme připomínat, aby myslela na objednání tlumočnicků. Hradecká paní z OSPODU pak teda posílá zprávu do Znojma.* “

V čem vám ta spolupráce pomohla před přijetím PCH, je nějaká oblast spolupráce, s kterou jste byli spokojeni a byla přínosná?

PM1:., *Že bychom dostali nějak hodně informací si nemyslím, to asi ne. Ale jinak ohledně toho procesu něco jo, ale nic jiného.* “

PM2:., *Když se začaly hledat ty děti, tak jako asi jo, byly nějaký informace. Ale pak jsme přišli přímo na PCH, co teď máme v péči a že si ho vezmeme, tak ten kontakt byl častější a byly ty informace obsáhlejší, protože už jsme se bavil o konkrétním dítěti. Nevnímám, že by v tom byl nějak velký problém. Za nás to bylo asi v pohodě.* “

PM1:., *Ale samozřejmě vždycky s tlumočnickem, protože bez něj bychom si nic neřekli, asi jenom pozdrav.* “

PM2:., *Je pravda, že když ten tlumočnick je, tak jsme takoví uvolnění v komunikaci, můžeme používat náš jazyk. Nemusíme se stresovat, co a jak uděláme, jak to řekneme. Tím, že můžeme používat náš znakový jazyk, tak je ta komunikace super a je to hned takové veselejší.* “

PM1:., *Ted' tady zrovna nedávno byla paní z OSPODU a byla jsem doma jen se synem, manžel byl s našimi dětmi pryč. No a měla přijít a naše klíčenka, ale byla nějak nemocná a přišla teda jiná paní a ta paní z OSPODU a my jsme se ozývali tlumočnickům, ale všichni byli nějak nemocní, asi byla nějaká chřipková doba. No a paní z OSPODU přišla a seděli jsme tady a já jsem paní vůbec neznala a paní mě říkala, že se na chvíli podívá jenom na CHP a zase půjde. Bylo to rychlé, vlastně syn spal, takže ho moc neviděla, něco si napsala. A vzájemně jsme si něco napsali na papíry a přes online tlumočení jsme se nějak spojili, abychom si aspoň něco řekli. Ale bylo to úplně jiné, měla jsem z toho pocit, že nevím, co s tím. Byla to jiná paní, neznala jsem ji a bylo to hrozně nepříjemné, kdyby tady byla aspoň naše klíčenka, tak by to bylo lepší. Ale přišlo mi to trapné, seděli jsme, mlčeli a nemohli jsme si nic říct. ‘‘*

PM2:., *Hodně záleží taky na té tlumočnici, když je fajn a zná ten jazyk fakt dobře, tak je to super a bez problémů, ale třeba využití toho online tlumočení, tak tam můžete říct jen pár věcí a máte na to omezený čas, takže fakt jenom to nejdůležitější. Nemůže se moc do detailů zacházet a je to jenom 20 minut. ‘‘*

TO14: V čem je pro vás spolupráce v současné době přínosná?

PM2:., *Většinou jsou tu tak 40 minut nebo hodinu a můžeme s nima sdílet věci ohledně syna a jeho péče. ‘‘*

PM1:., *Super bylo, že byli otevření všemu. Říkali, že fakt chtějí pomoc a podpořit nás v celém procesu, aby tady s náma mohl být. Už se známe, tak je to v pohodě. ‘‘*

PM2:., *Informace, co se o OSPODU říkájí, jsou fakt mimo a vůbec to tak není, ale asi záleží i jaký to je OSPOD. Fakt, že berou děti, to fakt ne. Volala mi i mamka, než měli přijít ať uklidím a je všude čisto, ale oni to fakt neřešili, byla jsem jak blázen. ‘‘*

JÁ:., *Pokud je potřeba udělat přestávku, tak klidně můžeme, jak jste na tom? ‘‘*

PM1:., *Můžem dál, skvělý, úplně v pohodě, jestli je tlumočnice ok, tak jdeme pokračovat. ‘‘*

Tlumočnice:., *Za mě v pořádku, tak to dojedeme už celý. ‘‘*

TO15: Jak vnímáte finanční podporu odměny pěstounů?

PM1:., *Je to těžké říct. ‘‘*

PM2:., *No, co se týče té odměny pro pěstouny, tak jim máme vyšší, protože syn je neslyšící. Ale když se zamyslím nad slyšícími, tak mi ta částka připadá docela smutná.* “

PM1:., *No přesně, ta výchova je těžká, jsou ve stejné situaci, jako my. Je pravda, že ty potřeby máme asi my jiné a oni nás za to chtějí odměnit. Pak, když slyším, co vlastně vypráví ty slyšící rodiny, jak to mají těžké a jaké mají starosti, tak mi přijde, že fakt jako klobouk dolů, takže mě to u těch slyšících mrzí no, ale zas chápu, že nás neslyšící chtějí odměnit a je to dělaný i jako motivace.* “

PM2:., *Problém je, že vlastně ty pravidla v rámci pěstounské péče, jsou jako dělané tak, že jdou do fondu a nemůžeme je využít na věci pro syna. My jsme řešili, že bychom z těch peněz chtěli šetřit na účet na něj, ale to nemůžeme, musíme vše dělat jen za sebe. No teď kdyby se stalo, že si ho biologický rodiče vezmou zpátky a teoreticky by se to stát mohlo, tak tím se chce asi zabránit tomu, že by ty peníze dostala pak ta jeho rodina, ale ne přímo syn. Takže jo, chápu to, ale prostě já si teď spořím po svým jménem, ale vím, že to je pro něj. Takže to vnímám, jako omezení, že nemůžu spořit pro něj, nemůžu mu založit účet a tam schraňovat peníze, to bych chtěl.* “

PM1:., *Je pravda, že když pak z té péče to dítě odejde nebo i z dětského domova, tak asi nějaký příspěvek dostane, ale jinak vlastně nic nemá a je to na něm. Pokud odejde z toho systému, tak už to je na něm.* “

Přemýšleli jste někdy nad tím, že by byla možnost navrácení dítěte do biologické rodiny?

PM1:., *Jo asi jo, když jsme si ho, ale brali do péče, tak jsme nedřív byli na 6 let poručníky ustanoveny soudem a kdyby pak jsme ho po těch 6 letech nechtěli, tak by se tam vrátil. S tím, že ale jeho biologická maminka asi nemá kde bydlet a nemá trvalou adresu, takže ji nebyli doručeny žádné dopisy ohledně soudu a ani se k němu nedostavila. Maminka jeho má 4 děti a všechny jsou v dětském domově a vzhledem k tomu to nevypadá, že by se mohl vrátit, maminka neumí znakový jazyk. Takže u nás je ta péče špičková, rozvíjíme ho, naučili jsme ho znakovat a komunikovat, zajistíme vzdělání atak. Řešili jsme teda se Salingerem, že to místo tady pro něj u nás je nejlepší a souhlasil s tím i OSPOD.* “

PM2:., *Já mám třeba nějakou obavu nebo strach, já ho беру jako moje dítě a neumím si představit, kdyby mi ho chtěl někdo vzít. Ale zatím, co se k nám dostávají informace*

z OSPODU a Salingeru, tak by měl zůstat u nás. Už nejsme vlastně ani nijak omezeni v rozhodování o něm, takže třeba nějaká operace nebo něco v nemocnici, už o tom můžeme rozhodovat sami. ‘‘

TO16: Jak vnímáte finanční podporu v rámci příspěvku na péči?

PM1:., Ano dostáváme, mají ho vlastně i naše biologické děti a má ho teda i syn svěřený nám do péče. U všech těch třech dětí je to stejný. PCH je vlastně v III. stupni, a to z toho důvodu, když jsme si ho brali, že tady bude žít. ‘‘

PM2:., Tak vlastně, když si vezmu ty naše děti, co s námi vyrůstali, tak vidím nějaký ten vývoj a ten vyvinutý znakový jazyk. No ale u toho PCH, který s narodil a byl v kojeneckém ústavě a v dětském domově, tak jeho vývoj a situace je jiná. Byl tam v nějaké skupině 30 dětí a byly tam i slyšící a on byl jediný neslyšící ještě s jedním chlapcem. On tam byl jako takový zvířátko, měl vlastně v papírech napsáno, že je autista, a to nás překvapilo, protože mu to automaticky napsali, protože nekomunikuje, ale ve výsledku je jen neslyšící. ‘‘

PM1:., Přesně tak, měl tam napsáno, že kouše, ale ve výsledku ten záznam lékařský byl velmi ostře napsán, co se tam člověk dozvěděl. Ale vlastně to bylo jenom protože neuměl komunikovat, neměl ani nastavenou žádnou komunikaci a dorozumívání s okolím. Takže byl nechaný ve svém vlastním uzavřeném světě. Využívali ho samozřejmě, třeba mu dávali práť špinavé prádlo, on to přesně věděl, kam co má uklidit. My, když jsme tam viděli ten jeho pokoj vzhledem k věku, byl tam úplně sám v pokoji a zavírali ho tam, on tam plakal, neměl peřinu a polštář. Oni nám tam řekli, že mu to vzali, protože to pořád po někom házel a taky po místnosti. Takže to bylo pro nás hrozné, my jsme za ním chtěli jen na chvíli jít a on brečel strašně a oni nám říkali, že to je normální, že to dělá furt a že ho tam teda tahle zavrou a nechají ho tam. Takže si pak člověk říká, že ta jeho situace je hrozně těžká. Takže vzhledem k tomu, co měl všechno napsané v těch papírech, tak ta žádost o příspěvek vyplynula do nějakého stupně, se kterým my už teď jakoby nic neuděláme. Má doted velké problémy v tom vývoji, s tím už se nedá nic dělat. Teď poslední dobou se to tak mění, někdy se to chování lepší a někdy je to zase horší. Třeba půl roku zpátky jsme s ním hrozně bojovali, ale tím, že vlastně máme svoje děti, tak nám hrozně pomohli, on od nich mohl okoukat, jak si hrají, jak se chování a jak s náma komunikují, tu příležitost k tomu má. Musí se mu ale všechno opakovat a ukazovat. Co se jídla týče, tak je to s ním těžké, a to samé spánek, on je fakt zvyklý spát

na zemi a vůbec nechce do postele, jakmile ho tam chci dát, tak nechce a brečí. Jsou to drobnosti, které se lepší a mění i díky těm dětem, co má kolem sebe. Ale pomalu se to lepší, po malých krůčcích. ‘‘

PM2:., My, když jsme si ho vzali, tak mu bylo 2,5 a on fakt neměl vůbec žádný jazyk. Tak jsem si ho vždycky posadilo a měli jsme třeba nějaké světlo a blikali jsme s ním, ukazovali jsme si znaky pro jednotlivé věci, ale hrozně dlouho to trvalo. ‘‘

PM1:., V tom dětském domově, měl fakt krásný zuby, protože měl kašovitou stravu, a přitom měl úplně zdravé zuby. My, když jsme si ho vzali sem, tak vůbec nechtěl jíst normální stavu, tak mu prostě všechno dělali do kaše. Nebyl vůbec zvyklý na jídlo. S tím jsme hrozně dlouho bojovali postupně. Pak jsme si řekli, že ho musíme vzít úplně od miminka, takže jsme se vrátili k sunaru a začali jsme od znovu a pomalu jsme najížděli na tu pevnější stravu. ‘‘

PM2:., Kdyby my jsme si ho nevzali, tak nevím, do čeho by vyrůstal, tak jsem ráda, že jsme si ho vzali. ‘‘

PM1:., Když se vlastně narodil, tak se vůbec nezjišťovalo sluchové postižení, vlastně na to přišli až v 1,5 roce. Problém byl, že neměl pojištění, narodil se v Ostravě, ale maminka si vyžádala, aby měl občanství v Ostravě. Byl nejdřív v kojeňáků a Pak se nějak zařídilo to pojištění tady, když mu byli asi 2 roky a od té doby měl sluchadla. ‘‘

PM1:., Ten příspěvek asi ještě řeknu, že není doživotní a může se změnit i jeho stupeň postižení a posunout se do II. anebo I., i když v tom prvním už je to spíše bráno jako dítě slyšící. V tom prvním stupni by se to nevyplatilo, protože on vyžaduje nějakou speciální péči a výchovu i komunikaci a je jiný než ty slyšící rodiče. Pro nás je to neslyšící dítě srdíčko a o peníze nám nejde, ale přijde nám to nastavení někdy zvláštní. ‘‘

Jaké potřeby touto dávkou zajišťujete?

PM2:., tak řešíme z toho oblečení, kolo jsme kupovali a teď třeba úrazové pojištění platíme. ‘‘

PM1:., Ta výše je asi v pohodě, když teď řešíme, co vše platíme, tak máme tři děti a je to za nás v pohodě, kdyby se to zvýšilo, bylo by to super. ‘‘

**TO17: Jak vnímáte finanční podporu v rámci dávky invalidního důchodu
vzhledem k sluchovému postižení?**

PM2:., *Manželka je vlastně v I. stupni a já jsem v II. stupni. Mě to přijde takové nespravedlivé, manželka se narodila dřív a má vyšší důchod než já. Mělo by to asi být naopak. Ti, co mají už odpracováno spoustu let a jsou starší by měli mít ten důchod vyšší, zasloužili by si to než ti, co jsou ještě mladší. Manželka končila školu nedávno, ale má víc, dáme samozřejmě peníze dohromady, takže v pohodě. Já se ptal, proč to vlastně takhle je na úřadě, ale řekli mi, že to je mlčenlivost a že to nemůžou řešit. “*

PM1:., *Nevědí si s tím rady, tak radši mlčí. “*

PM2:., *S těmi penězi hospodaříme společně, manželka si musí koupit oblečení a já se s tím musím vypořádat. Já si kupuju zase značkové věci a je to víc kvalitní. Co se týče těch peněz, tak jsou to všechno společné finance. Chodím na brigády, ale pracuje u nás manželka, já se hlavně starám o PCH. Je možná pravda, že se teď prý řeší, že by dětské domovy byli do roku 2025 zrušeny, a tak asi potřebuje stát nějakou výši příspěvku motivovat k tomu, aby si brali děti do péče pěstouni. “*

DCV 3: Navrhnout na základě nalezených nefunkčností systému opatření, která povedou ke změně systému pěstounské péče neslyšících pěstounů neslyšících dětí.

**TO18: Jaké změny vás napadají k průběhu zprostředkování pěstounské péče,
které jste absolvovali?**

(vzhledem k délce celého procesu, obsahu příprav a odlišné komunikaci)

PM1:., *K té přípravě, tam je zásadní, aby tam byl tlumočník. Neřešit to až na tom místě, že se najednou přijde na to, že tam ten tlumočník není a je potřeba ho sehnat, to samí s těma schůzkama, aby prostě byl dopředu zajištěn. Aby nebyli vyděšeni, ježíši tady jsou neslyšící a my na toho tlumočníka zapomněli a co teď budeme dělat. To se taky někdy stalo. Chtěla bych, aby v tom systému bylo automaticky jasné, že když tam jsou nějací neslyšící, tak že ten úřad nebo to místo zajistí toho tlumočníka a když tam neslyšící přijde, tak prostě už tam ten tlumočník je a je to v pohodě. V rámci toho vzdělání by bylo super, kdyby tam byl přidán člověk, který má zkušenosti s neslyšícími. Chápu, že asi sehnat lektora, je těžké najít. Ale pozvat třeba rodiče, kteří mají zkušenost s výchovou neslyšících dětí, by šlo ne? Chápu, že asi sehnat psychologa, co by s tím měl*

zkušenost, by bylo těžké. V rámci vlastně toho povinného vzdělávání 24 hodin za rok, máme možnost potkat se s rodinami, co vychovávají v pěstounské péči neslyšící dítě a mají zkušenost. Ze začátku celých těch příprav je asi jasné, že tam takoví lidé být nemohou, myslím jako na úřadě nebo v organizacích. K té komunikaci asi jenom to psaní, je jasné, že když ta skupina lidí je slyšící, tak že se ten neslyšící člověk nebude cítit dobře v tom psaném projevu, takže mít třeba tu možnost sejít se s tím tlumočníkem a lektorem sám. “

PM1:., A taky je hodně důležité, kdo je ten tlumočník. Opravdu je to velká zkušenost pro ně a aby to byl opravdu někdo, kdo se pohybuje v té oblasti sociální, právní, soudní. Neexistuje, aby to byl třeba absolvent nebo nováček, který zrovna dokončil školu, to bych určitě nedoporučoval, nebude rozumět spoustě věcem, nebude vědět, jak je vyjádřit ve znakovém jazyce. Nebude vědět spoustu věcí. Musí být zkušený tlumočník, který se pohybuje v této oblasti a bude ochotný se přizpůsobit. Takže opravdu to musí být perfektní a špičkový tlumočník, tak aby tu komunikaci zajistil. Třeba aby i neslyšící věděl, kdo ten tlumočník bude. Obecně by to mělo být tak, aby byl zajištěn tlumočník, který je na tu situaci připraven a je vhodný do té situace a může do ní jít a zvládne ji. “

PM2:., Jako určitě je třeba zlepšit tu komunikaci v psaném jazyce, mít tam tu možnost tlumočníka nebo upravit třeba ty texty víc pro nás. Třeba s tím psaným dopisem, přišlo nám to fajn, ale bylo to pro nás těžké, ačkoli jsme to napsat chtěli. Nejkomplikovanější bylo asi to, že bylo hodně psaných otázek nebo nevysvětlený některý věci, když chyběl tlumočník. “

PM1:., Jako uměla bych říct asi ty odpovědi na otázky v dotaznících po té přípravě, ale jako proč bych to dělala především, je to anonymní a má to tak zůstat a já to třeba nechci říkat ostatním. Je mi to nepříjemné, chci se vyjádřit, ale nemám jak. “

Vnímáte nedostatek tlumočnicků v KHK?

PM1:., Záleží, kdo má zrovna kdy volno, ale určitě je to problém zajistit. Ale nemáme tady určitě stovky tlumočnicků. My máme v ČR přibližně 160 tlumočnicků, dneska se nám podařilo mít tady tlumočníka, ale bylo to tím, že jste si to domluvila dopředu a s tlumočnicí společně pracuji, tak ta komunikace byla zase lepší, ale určitě se to musí řešit včas. Ale není to tak, že by si člověk mohl vybírat a byl vždy nějaký připravení. “

PM2:., *Za padesát let to třeba bude jiné, možná budou roboti? Těžko říct, ale teď to tak zatím není.* “

PM1:., *Až budou roboti, tak to se teda netěším, mám to radši takhle.* “

TO19: Případně, co vám v celém procesu nebo přípravách na pěstounskou péči scházelo nebo naopak přebývalo, s čím jste byli spokojeni?

PM1:., *Super byli tlumočníci a ta super atmosféra obecně v té přípravě.* “

PM2:., *Asi nebylo nic, co by nám vyloženě vadilo, bylo to fajn a jako přišlo nám to užitečné, samozřejmě jsme tam byli se slyšícími a ti mají jiné zkušenosti, takže nám chyběla asi ta osoba, co by trochu mluvila o těch neslyšících, ale jinak nám ty oblasti hodně pomohli, i když pak ta reálná péče, když už to dítě mám doma byla trochu odlišná.* “

TO20: Jaké změny byste navrhovali v poskytovaných dávkách vzhledem k sluchovému postižení?

PM1:., *Já tomuhle vůbec nerozumím, to se pořád střídá a mění. Manžel ten tomu rozumí, ten to má rád se o tohle zajímat, ale já jsem na to úplně levá.* “

PM2:., *Pravda, co se týče toho dítěte, tak by to mělo být nějak napevno, tarifně třeba dané, že má od 0 do 6 takový příspěvek a pak třeba od 6 do 12 zase takový příspěvek, ale mělo by to být prostě dané, jak to mají zdravé děti a jak postižené děti, měl by v tom být systém a pokud se něco navyšuje, tak by se to mělo navýšit pro všechny atak. Né, že prostě máme příspěvek na péči na 5 let a pak se to zase znovu ověřuje a nevíme, co bude. Přitom bez ohledu na to vlastně dítě. Když si vezmu vlastní děti, tam jsou nějaké základy nastavené, to je něco jiného, ale v rámci té pěstounské péče bych byl rád, kdyby to bylo nějak nastavené napevno a nemusel být člověk v nejistotě. V rámci toho zprostředkování, dostává důchod nebo nedostává, zůstává, co bude společně atak, to řešení není moc jasné.* “

V průběhu žádosti o příspěvky, bylo něco, čemu jste nerozuměli?

PM1:., *Manžel tomu rozumí, fakt je na to odborník a orientuje se v tom. Já to nesnáším.* “

PM2:., *Co se týče chlapečka, tak to řešení s dávkami tady v Hradci Králové, tak to je jedna věc, ale potom Znojmo, protože my vlastně máme trvalé bydliště tam a řešíme*

všechno tam a používám teda datovou schránku, osobně probíhají jen ty schůzky s OSPOD a Salingerem. Jinak jako nic osobně moc neřeším. Samozřejmě v tom Znojmě potřebuji něco vyzvednout, ale to je v pohodě. “ Co se týče ale ÚP ve Znojmě, tak tam je všechno v pohodě, ale co se týče úřadu tady v Hradci, tak ty příspěvky odmítají, nedávají je, to je jako zajímavé porovnání. Tady třeba, co vím, tak mají v péči pěstounské rodiny, tak nám všechno ze Znojma schválili a máme všechno, ale tady té nějaké rodině z Hradce nedávají všechno. Já jim vždycky říkám, že na to mají právo, že my sami jsme to dostali a oni jim to prý odmítli, je to zvláštní. Možná, že HK ví, že tady těch neslyšících je víc, tak to třeba nechtějí řešit, ale to nevím, jak to je. Co se týče různých zařazení do stupňů, tak je to u každého odlišné a individuální. Záleží hodně na posudku lékaře. Já třeba vím, že něco mám a pak vím, že ten můj známý neslyšící má všechny body stejné a nárok na to samé, ale prostě tam ten posudkový lékař to napíše tak, že ten člověk to nedostane, ale já třeba jo. Já prostě vždycky říkám, tak se prostě odstěhujte asi k nám. Mělo by to být v zákoně stejné, mělo by to být jednotné. “

Já:., Děkuji Vám za rozhovor, pokud k danému tématu nechcete už nic říct nebo dodat, tak ještě jednou děkuji za to, že jste si na mě udělali čas. “

PM2:., Za nás je to takhle asi všechno, řekli jsme všechno, co jsme tak měli v paměti a co nám připadalo jako problém a taky děkujeme, budeme rádi, když nám práci pak ukážete taky. “

Já:., Děkuji, na shledanou. “

PM1, PM2:., na shledanou. “